

15 TEMMUZ SONRASI AİHM TARAFINDAN TÜRKİYE ALEYHİNE VERİLEN İHLAL KARARLARI

Dr. Ufuk YEŞİL

STICHTING JUSTICE SQUARE

ÖNSÖZ

Türkiye’de 17/25 Aralık rüşvet ve yolsuzluk operasyonlarına tepki olarak başlayan ve 15 Temmuz darbe girişimi ile birlikte devlet politikası haline gelen hukuka aykırı uygulama ve kararlar ile on binlerce insan hak ihlaline maruz kalmıştır. Özellikle 15 Temmuz darbe girişimi sonrası başlatılan soruşturmalar kapsamında yapılan gözaltı, tutuklama ve yargılamalarda ciddi hukuksuzluklar yaşanmıştır. Evrensel hukuk ilkeleri başta olmak üzere, Anayasa ve yasalara aykırı bu uygulama ve kararlardan dolayı temel hak ve özgürlüklerin iç hukuk yolları vasıtasıyla korunması veya hak ihlallerinin telafisi imkânsız hale gelmiştir. Zira mevcut durumda başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere yüksek mahkemeler ve yerel mahkemeler nezdinde etkin iç hukuk yolu kalmamış ve en önemlisi de Türk yargısı yapılan yapısal değişikliklerle iktidar güdümünde bir yargı sistemine dönüşmüştür.

Bu süreçte hukuka aykırı uygulama ve kararlar nedeniyle mağdurlar tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) yoğun başvurular yapılmıştır. İstenen hızda ve nitelikte olmasa da yapılan başvurular AİHM tarafından karara bağlanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda başta özgürlük ve güvenlik hakkı olmak üzere, adil yargılanma hakkı, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve diğer temel hak ve özgürlüklere yapılan keyfi ve haksız müdahalelere ilişkin önemli ihlal kararları verilmiştir. Buna göre **2026 yılı Temmuz ayı itibariyle 8.056 başvuru** hakkında birleştirilmiş dosyalarda **114** ihlal kararı verilmiş ve bu kararlar ile birlikte toplam **20.672.440 Euro** tazminata hükmedilmiştir.

Bu noktada Türkiye’de yaşanan karanlık ve hukuksuz süreçten zarar gören bireylerin hukuk mücadelesine katkı sağlama adına vakfımız tarafından 15 Temmuz darbe girişimi sonrası AİHM tarafından Türkiye aleyhine verilen hak ihlali kararlarının özetini içeren bu kitapçık hazırlanmıştır.

Evrensel hukuka ve anayasal güvencelere ilişkin en temel tespitleri içeren bu kararlar ışığında Türkiye’de yaşanan hak ihlallerinin en kısa zamanda sona ermesi temennisiyle **Justice Square** bünyesinde hazırlanmış bu çalışmanın faydalı olmasını umuyoruz.

Amsterdam/Temmuz-2026

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
I. 2018 YILINDA VERİLEN KARARLAR	8
MEHMET HASAN ALTAN/TÜRKİYE	8
ŞAHİN ALPAY/TÜRKİYE	9
II. 2019 YILINDA VERİLEN KARARLAR	11
ALPARSLAN ALTAN/TÜRKİYE.....	11
III. 2020 YILINDA VERİLEN KARARLAR	13
BAŞ/TÜRKİYE	13
SABUNCU VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE	14
AHMET ŞIK/TÜRKİYE(No. 2)	15
PİŞKİN/TÜRKİYE	17
IV. 2021 YILINDA VERİLEN KARARLAR	19
ATILLA TAŞ/TÜRKİYE	19
AHMET HÜSREV ALTAN/TÜRKİYE.....	20
MURAT AKSOY/TÜRKİYE	21
ÖĞRETEN VE KANAAT/TÜRKİYE	22
BULAÇ/TÜRKİYE	24
TERCAN/TÜRKİYE	26
AKGÜN/TÜRKİYE	27
TURAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	29
YASİN ÖZDEMİR/TÜRKİYE	30
ILICAK/TÜRKİYE (NO. 2).....	32

V. 2022 YILINDA VERİLEN KARARLAR	34
NUH UZUN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	34
TANER KILIÇ/TÜRKİYE (No. 2)	35
ACAR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	36
ULUSOY ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE	38
BAYRAM VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	39
ATAMAN ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE	41
GELEŞ ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE	42
BAŞER VE ÖZÇELİK/TÜRKİYE	43
MORAL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	44
SEVİNÇ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	46
SUBAŞI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	47
GÜNGÖR ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE	48
VI. 2023 YILINDA VERİLEN KARARLAR	50
ABDULLAH KILIÇ/TÜRKİYE	50
TELEK VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	51
USLU/TÜRKİYE	53
HALLAÇOĞLU VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	54
ÇAYLI VE SERLİ/ TÜRKİYE	55
KARACA/TÜRKİYE	56
AYVAZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	58
BARANSU/TÜRKİYE	59
KILINÇLI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	61

YÜKSEL YALÇINKAYA/TÜRKİYE [BD].....	62
MEHMET DEMİR/TÜRKİYE	66
ERİŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	68
CANAVCI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	69
BURGAÇ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	70
İLERDE VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	71
HALİT KARA/TÜRKİYE	73
KOLAY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	74
MECİT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	75
VII. 2024 YILINDA VERİLEN KARARLAR.....	77
SİL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI	77
PARILDAK/TÜRKİYE	78
KARTAL/TÜRKİYE	79
GÜLCÜ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	80
SÖZEN/TÜRKİYE	81
AYDIN SEFA AKAY/TÜRKİYE.....	82
ALTUN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	84
DUYMAZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	85
KURİŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	86
KURKUT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	87
ÇİNİCİ/TÜRKİYE	88
YILDIRIM/TÜRKİYE	90
ŞİŞMAN VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE	91

KAPLAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	92
TANYAŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	93
MANAV VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	94
BAYSAL/TÜRKİYE	95
KESKİN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	97
SERT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	98
KURTOĞLU KARACIK VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE	99
KEŞLER VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	100
TAŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	102
DENİZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	103
VIII. 2025 YILINDA VERİLEN KARARLAR	105
DEMİRYÜREK VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE	105
ÖZOĞLU VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	106
OLCAY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	107
BENLİ VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE	108
TOSUN VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE	109
ELİBOL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	110
AMİROV/AZERBAYCAN	111
ATÇA ve ÇELEBİ/TÜRKİYE	112
KACIR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	113
ÖZDEMİR/TÜRKİYE	115
ŞİMŞEK/TÜRKİYE	116
AKARSU /TÜRKİYE	117

TÜZEMEN VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE	118
DEMİRHAN VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE	119
GÜNGÖRAY/TÜRKİYE	122
DEMİRHAN/TÜRKİYE	123
GÜR VE BEDİR/TÜRKİYE	124
BUDAK VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	126
ÇETİN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	127
BALIKÇI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	128
ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	130
SAYINYİĞİT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	131
EMRE/TÜRKİYE	132
BOZYOKUŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	133
SEYHAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	136
KARSLI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	137
IX. 2026 YILINDA VERİLEN KARARLAR	139
İ.Ç./TÜRKİYE	139
ALTINTOP VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	140
KANDEMİR/TÜRKİYE	142
KAYA VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	144
YAMAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	145
ÖZTÜRK/TÜRKİYE	146
GÜRMEN/TÜRKİYE	148
ÇAKAR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	149

YASAK/TÜRKİYE	151
TOPUZ/TÜRKİYE	153
TUNCER ÇETİNKAYA/TÜRKİYE	154
DÖNMEZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	156
ÇALI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	158
KILIÇARSLAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	160
KILIÇ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	161
KARASU VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	163
İPEK/TÜRKİYE.....	164

**X. YILLARA GÖRE AİHS İHLAL MADDELERİ VE KARAR DAĞILIM
TABLOSU 166**

I. 2018 YILINDA VERİLEN KARARLAR

MEHMET HASAN ALTAN/TÜRKİYE¹

OLAYLAR

Türkiye'de iktisat profesörü ve gazeteci olan başvuran, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında, Cemaatle bağlantılı olduğu iddiasıyla Eylül 2016'da tutuklanmıştır. Başvuran, yaptığı televizyon programındaki açıklamaları ve yazdığı makaleler nedeniyle anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüsle suçlanmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuranın tutukluluğuna dair somut bir delil bulunmadığını belirterek kişi hürriyeti ile ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiş; ancak yerel mahkemeler bu karara rağmen başvuranın tahliye taleplerini reddetmiştir..

İHLALLER

AIHM, Anayasa Mahkemesi'nin ihlal tespitlerini ve başvurucunun durumunu inceleyerek şu sonuçlara varmıştır:

Sözleşme'nin 5. Maddesi (Özgürlük ve Güvenlik Hakkı): Anayasa Mahkemesi'nin ihlal kararına rağmen, alt mahkemelerin somut bir yeni delil olmaksızın başvuranın tutukluluk halini sürdürmesi, tutuklamayı "hukuka uygun" olmaktan çıkarmıştır. Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin tespitlerine katılarak, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Sözleşme'nin 10. Maddesi (İfade ve Basın Özgürlüğü): Başvuranın gazetecilik faaliyetleri ve eleştirel görüşleri nedeniyle tutuklanması, demokratik bir toplumda gerekli olmayan, ağır ve caydırıcı bir tedbir olarak değerlendirilmiştir. Mahkeme, bu müdahalenin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini saptamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Türkiye'nin 15 Temmuz sonrası ilan ettiği olağanüstü hâl nedeniyle yaptığı derogasyon (askıya alma) bildirimini incelemiş, ancak somut olaydaki tedbirlerin durumun "mutlak gerektirdiği" orantılılık sınırını aştığını vurgulamıştır. Hukuk devleti ilkesinin bir

1 Mehmet Hasan Altan/Türkiye kararı, Başvuru No. 13237/17, 20 Mart 2018.

gereği olarak, Anayasa Mahkemesi'nin "nihai ve bağlayıcı" kararlarının yerel mahkemelerce uygulanmamasının kabul edilemez olduğuna dikkat çekilmiştir. Başvurana manevi tazminat olarak 21.500 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

ŞAHİN ALPAY/TÜRKİYE²

OLAYLAR

Gazeteci ve üniversite öğretim üyesi olan başvuran, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında FETÖ/PDY terör örgütünün medya yapılanmasıyla bağlantılı olduğu iddiasıyla 2016 yılında tutuklanmıştır. Başvuran, Zaman gazetesinde yayımlanan ve 17-25 Aralık süreci ile hükümet politikalarını eleştiren makaleleri nedeniyle anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmekle suçlanmıştır. Başvuran, tutukluluk süreci boyunca sağlık sorunlarının cezaevi koşullarına uygun olmadığını ve tutukluluğunun ifade özgürlüğünü engellediğini savunmuştur. Anayasa Mahkemesi, söz konusu makalelerin bir suçun işlendiğine dair kuvvetli bir delil oluşturmadığını, başvuranın darbeyi desteklediğine dair olgusal dayanak bulunmadığını ve tutukluluğun demokratik toplum düzeninde orantısız olduğunu belirterek hak ihlali kararı vermiş, ancak yerel ağır ceza mahkemeleri bu kararı "görev gaspı" olarak niteleyerek başvuranın tahliye taleplerini reddetmiştir..

İHLALLER

AİHM, Anayasa Mahkemesi'nin "suç şüphesine dair somut delil yok" tespiti ve bu tespite rağmen yerel mahkemelerin tutukluluğu sürdürme kararlarını incelemiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasında yer alan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, hukuka aykırı ve keyfi bir şekilde ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca, başvuranın gazetecilik faaliyetleri ve eleştirel yazıları nedeniyle tutuklanması, demokratik bir toplumda gerekli olmayan, basın özgürlüğü üzerinde "caydırıcı etki" yaratan ağır bir tedbir olarak değerlendirilmiş, bu nedenle Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiği saptanmıştır. Mahkeme, tutukluluğun bir cezalandırma aracına dönüştüğünü ve ifade özgürlüğünün bu şekilde kısıtlanmasının demokratik sistemin temellerine zarar verdiğini vurgulamıştır..

2 Şahin Alpay/Türkiye Kararı, Başvuru No. 16538/17, 20 Mart 2018.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, yerel mahkemelerin Anayasa Mahkemesi'nin "nihai ve bağlayıcı" ihlal kararlarını tanımayarak serbest bırakma taleplerini reddetmesini hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkelerine açık bir aykırılık olarak görmüştür. Türkiye'nin Sözleşme'nin 15. maddesi kapsamında yaptığı derogasyon bildirimini inceleyen Mahkeme, olağanüstü hâl koşullarının dahi basın özgürlüğüne yönelik bu denli orantısız müdahaleleri haklı kılmayacağını belirtmiştir. Mahkeme, sadece ihlal tespitiyle yetinmemiş, davanın koşullarında Sözleşme'nin 46. maddesinden doğan yükümlülükler gereği, Türkiye'nin başvuranın tutukluluğuna son verilmesi için gerekli tüm tedbirleri acilen alması gerektiğine hükmetmiştir. Sonuç olarak başvurana manevi tazminat olarak 21.500 Avro ödenmesine karar verilmiştir..

II. 2019 YILINDA VERİLEN KARARLAR

ALPARSLAN ALTAN/TÜRKİYE³

OLAYLAR

Başvuran, Anayasa Mahkemesi üyesi olarak görev yapmakta iken, 16 Temmuz 2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 20 Temmuz 2016 tarihinde "silahlı terör örgütüne üye olma" suçlamasıyla tutuklanmıştır. Başvuran, Anayasa Mahkemesi üyelerine tanınan özel usuli güvencelerin göz ardı edildiğini ve "suçüstü" hali bulunmadığını savunarak tutuklanmasına itiraz etmiştir. Yargıtay ise silahlı terör örgütü üyeliğini "mütemadi (devam eden) suç" olarak nitelendirerek, suçüstü halinin mevcut olduğunu ve bu nedenle genel hükümlerin uygulanabileceğini savunmuştur. Anayasa Mahkemesi, 11 Ocak 2018 tarihli kararında başvuranın tutukluluğunun Anayasa'nın 19. maddesini ihlal ettiğini tespit etmiş, ancak yerel mahkemeler bu kararı "görev gaspı" olarak niteleyerek tahliye taleplerini reddetmiştir..

İHLALLER

AİHM, başvuranın Anayasa Mahkemesi üyesi olması nedeniyle sahip olduğu usuli güvencelerin, "suçüstü" kavramının genişletici bir yorumuyla etkisiz hale getirildiğini tespit etmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasında güvence altına alınan "kanunla öngörülmüş usul" kuralının ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca, başvuranın tutuklanmasına dayanak gösterilen delillerin, tutuklama kararının verildiği tarihte mevcut olmadığını veya şüphenin "makul" düzeyde olmadığını belirten Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca "makul şüphe" şartının sağlanmadığını saptamıştır. Bu bağlamda, tutukluluğun hukuka aykırı ve keyfi olduğu sonucuna varılmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin 15 Temmuz darbe girişimi sonrası ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon (askıya alma) bildiriminin, Sözleşme'nin 5. maddesinin gerektirdiği asgari güvenceleri tamamen askıya almadığını vurgulamıştır. Özellikle bir Anayasa Mahkemesi üyesinin tutukluluğunun, yürütme organının müdahalelerine karşı sağlanan yargısal

3 Alpaslan Altan /Türkiye Kararı, Başvuru No. 12778/17, 16 Nisan 2019.

korumaları etkisizleştirmemesi gerektiği belirtilmiştir. Mahkeme, yerel makamların Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamamasını, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkelerine aykırı bulmuştur. İhlalin tespitiyle yetinmeyen AİHM, davanın koşulları gereği, Türkiye'nin başvuranın tutukluluğuna son verilmesi için gerekli tedbirleri en kısa sürede alması gerektiğine hükmetmiş ve başvurana 10.000 Avro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir..

III. 2020 YILINDA VERİLEN KARARLAR

BAŞ/TÜRKİYE⁴

OLAYLAR

Hakim olan başvuru, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında yürütülen soruşturmalar kapsamında, 16 Temmuz 2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 20 Temmuz 2016 tarihinde tutuklanmıştır. Kocaeli Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturma sürecinde başvuran, bir hâkim olarak görev yapmasına rağmen 2802 sayılı Kanun'un kendisine tanıdığı usuli güvencelerden mahrum bırakılarak, genel hükümler uyarınca tutuklanmıştır. Tutukluluk sürecinde başvuran, sulh ceza hâkimliklerinin kararlarının hukuka aykırı olduğunu, üzerine atılı suçu işlediğine dair makul bir şüphe bulunmadığını ve itiraz süreçlerinin hem etkin olmadığını hem de duruşmasız yürütülerek savunma hakkını kısıtladığını ileri sürerek AİHM'e başvurmuştur. Başvuran, yaklaşık 14 ay boyunca mahkeme huzuruna çıkarılmaksızın tutuklu kalmıştır.

İHLALLER

AİHM, başvuranın tutukluluk sürecini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında ağır ihlaller saptamıştır. Mahkeme, her şeyden önce, bir hâkimin tutuklanması sürecinde "suçüstü" (in flagrante delicto) kavramının, Türk hukuku ve Yargıtay içtihatları ile genişletilerek, somut ve devam eden bir cezai eylem belirtisi olmaksızın uygulanmasını eleştirmiştir. Bu genişletici yorumun, hâkimlere tanınan yargısal korumaları ve usuli güvenceleri etkisiz hale getirdiğini belirten Mahkeme, tutuklamanın "kanunla öngörülen usule uygun" olmadığına ve dolayısıyla Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca Mahkeme, başvuranın itham edildiği silahlı terör örgütü üyeliği suçuna dair, tutuklama anında tarafsız bir gözlemciyi ikna edecek nesnel ve yeterli delilin bulunmadığını saptamış; bu durumun da 5. maddenin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca "makul şüphe" şartını ihlal ettiğini vurgulamıştır. Son olarak, başvuranın tutukluluğuna yönelik itirazlarının yaklaşık

4 Baş/Türkiye Kararı, Başvuru No. 66448/17, 3 Mart 2020.

14 ay boyunca hiçbir duruşma yapılmaksızın sadece dosya üzerinden incelenmesini Sözleşme'nin 5 § 4 maddesindeki "hızlı yargısal denetim" hakkına aykırı bulmuştur.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin darbe girişimi sonrası ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiştir. Mahkeme, söz konusu olağanüstü hâlin yarattığı zorlukları bağlamsal bir faktör olarak kabul etse de, "suçüstü" kavramının yasal çerçeveyi aşacak şekilde genişletilmesinin ve başvurana bir mahkeme önünde duruşma hakkı tanınmamasının, durumun gerektirdiği "mutlak zorunluluk" ölçüsünü aştığını belirtmiştir. Mahkeme, hâkimlerin tutuklanması sürecinde yasal usullerin doğru uygulanmamasının, yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü açısından ciddi bir risk oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, bu ihlaller nedeniyle başvurana 6.000 Avro manevi tazminat ve 4.000 Avro mahkeme masrafı ödenmesine hükmedilmiştir.

SABUNCU VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE⁵

OLAYLAR

Hükümete muhalif çizgisiyle bilinen Cumhuriyet Gazetesi'nin yayın yönetmeni, yazarları ve bağlı bulunduğu vakfın yöneticilerinden oluşan başvuruçular (10 kişi), gazetenin editoryal çizgisini yasa dışı örgütlerin amaçlarıyla uyumlu hale getirdikleri iddiasıyla gözaltına alınmış; PKK, FETÖ/PDY ve DHKP/C gibi farklı ideolojideki terör örgütlerine "üye olmamakla birlikte yardım etmek" ve "örgüt propagandası yapmak" suçlamalarıyla tutuklanmışlardır. İddia makamı ve sulh ceza hâkimlikleri, gazetenin yayımladığı eleştirel haber ve röportajları "asimetrik savaş" taktiklerinin bir parçası olarak nitelendirerek otomatik bir suçluluk çıkarımında bulunmuş, AYM ise bireysel başvuruları oy çokluğuyla reddetmiştir.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların basın özgürlüğü kapsamındaki editoryal duruşlarının ve barışçıl siyasi eleştirilerinin hukuka aykırı şekilde terör örgütlerine yardımla eşdeğer tutulması ve kararların nesnel olgusal temellerden yoksun olması nedenleriyle Sözleşme'nin 5. maddesinin

5 Sabuncu ve diğerleri/Türkiye kararı, B. No. 23199/17 ve 9 diğer başvuru, 10 Kasım 2020.

1. fıkrası kapsamında yakalama ve tutuklamanın hukuka aykırı olması, ayrıca özgürlük kısıtlamasının yasal bir dayanağının bulunmaması nedeniyle 10. maddesi kapsamında ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir. (Anayasa Mahkemesinin inceleme süresine yönelik m. 5/4 şikâyeti ise dönemsel aşırı iş yükü ve karmaşıklık nedeniyle ihlal içermediği gerekçesiyle reddedilmiştir).

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, suçlama konusu yapılan haberlerin (MİT tırları, kamu görevlilerine yönelik eleştiriler veya röportajlar) hiçbir şekilde şiddete teşvik içermediğini, toplumsal tartışmaları besleyen meşru gazetecilik faaliyetleri olduğunu saptamıştır. Ceza hukukunun, iktidarın görüşlerine ters düşen her muhalif sesi terörist veya terör propagandası olarak nitelendirecek şekilde bu denli asimetrik ve geniş yorumlanması Sözleşme sistemine yönelik ağır bir risk teşkil etmektedir. Olağanüstü hâl ilanı (m. 15), kuvvetli suç şüphesini şart koşan CMK m. 100 güvencelerini tamamen ortadan kaldıracak şekilde genişletilemez. Haklarında herhangi bir somut suç delili bulunmayan başvuruçuların maruz kaldığı bu adli baskı, tüm basın üzerinde ağır bir otosansür iklimi yaratmıştır. Başvuruçuların tutuklanmasında tamamen siyasi saiklerin ve Sözleşme dışı gizli amaçların güdüldüğü yönündeki m. 18 şikâyeti ise (oy çokluğuyla) makul şüphenin ötesinde kanıtlanamadığı gerekçesiyle ihlal içermediği şeklinde karara bağlanmıştır. Başvuruçuların her birine manevi tazminat olarak 16.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

AHMET ŞIK/TÜRKİYE (NO. 2)⁶

OLAYLAR

Araştırmacı gazeteci Ahmet Şık, Cumhuriyet gazetesindeki yazıları, röportajları ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle Aralık 2016'da "terör örgütlerine (PKK, FETÖ/PDY ve DHKP/C) yardım etmek" suçlamasıyla gözaltına alınarak tutuklanmıştır. İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliği, başvuruçunun terörle mücadeleyi eleştirmesini ve savcıyı rehin alan militanlar ile PKK lideri Cemil Bayık'la yaptığı röportajları delil göstererek CMK 100/3'teki "katalog suçlar" gerekçesiyle tutuklama kararı vermiştir. Mart 2018'de tahliye edilene kadar 14 ay tutuklu kalan başvuruçusu,

6 Ahmet Şık/Türkiye Kararı, Başvuru No. 36493/17, 24 Kasım 2017.

Nisan 2018'de örgüt üyeliğine yardım suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Yargıtay, eylemlerin yardım değil "propaganda ve devlet kurumlarını aşağılama" suçlarını oluşturabileceğini belirterek kararı bozmuş ve dosya iade edilmiştir. Başvurucunun Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru Mayıs 2019'da açıkça dayanaktan yoksun bulunarak reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, hürriyet kısıtlamasına dayanak gösterilen yazıların meşru kamusal tartışmalar ve Sözleşme özgürlüklerinin kullanımı sınırlarında kaldığını, siyasi alanda şiddeti destekleyen veya terör örgütlerinin amaçlarına katkıda bulunma niyeti taşıyan hiçbir unsur barındırmadığını saptamıştır. Somut olgusal veri olmaksızın katalog suçlar karinesiyle bir gazetecinin otomatik olarak tutuklanmasının ve uzatılmasının OHAL derogasyonu ile haklı gösterilemeyeceğini vurgulayan AİHM, başvurunun suç işlediğine dair makul şüphe bulunmaması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (makul şüphe yokluğu nedeniyle hukuka aykırı tutuklama) ihlal edildiğine karar vermiş; uzatma gerekçelerini ise ayrıca incelememiştir. İkinci olarak Mahkeme, yasal basın faaliyetleri nedeniyle uygulanan bu tutukluluğun ifade özgürlüğü üzerinde ağır bir caydırıcı etki yarattığını ve demokratik toplum düzeninde gerekli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 10. maddesinin (ifade özgürlüğü) ihlal edildiğine bire karşı altı oyla hükmetmiş; Sözleşme'nin 5/4 ile 18. maddeleri altındaki iddiaları ise reddetmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, saptanan ağır hak ihlalleri nedeniyle yaşanan manevi mağduriyetin telafisi amacıyla, davalı Devletin başvuruca 16.000 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Başvurucu tarafından Mahkeme nezdindeki yargılama masraflarına ve avukatlık ücretlerine ilişkin usulüne uygun herhangi bir resmi fatura, makbuz veya gider belgesi sunulmadığı için masraf ve giderler başlığı altında herhangi bir meblağ ödenmesine yer olmadığı karara bağlanmıştır. Son olarak, hükmedilen manevi tazminat miktarının üç aylık yasal süre içinde ulusal para birimine çevrilerek ödenmesi ve bu sürenin aşılması durumunda Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faiz oranına üç yüzdelik puan eklenmek suretiyle basit faiz işletileceği hüküm altına alınmıştır.

PİŞKİN/TÜRKİYE⁷

OLAYLAR

Başvurucu, Ankara Kalkınma Ajansı'nda uzman olarak çalışırken, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından ilan edilen olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile "terör örgütlerine veya milli güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu değerlendirilen yapılarla iltisaklı veya irtibatlı olduğu" gerekçesiyle işten çıkarılmıştır. Başvuran, işten çıkarılmasının geçerli bir nedene dayanmadığını, kendisine herhangi bir açıklama yapılmadığını ve savunmasının alınmadığını ileri sürerek işe iade davası açmıştır. Yerel mahkemeler, işten çıkarmanın KHK hükümlerine dayandığını ve idarenin takdir yetkisi kapsamında olduğunu belirterek başvurunun reddine karar vermiştir. Başvuran, bu süreci Anayasa Mahkemesi'ne taşımış ancak oradan da olumsuz sonuç almıştır.

İHLALLER

AİHM, AİHM, başvuranın işten çıkarılma sürecini ve buna ilişkin yargı denetimini inceleyerek şu ihlalleri tespit etmiştir:

Sözleşme'nin 6 § 1 Maddesi (Adil Yargılanma Hakkı): Yerel mahkemelerin, işten çıkarılmanın "geçerli bir nedene" dayanıp dayanmadığını, başvuranın yasa dışı yapılarla bağlantısının olup olmadığını ve feshin dayanaklarını derinlemesine incelemeyemediğini saptamıştır. Mahkeme, yargı denetiminin sadece idari işlemin şekli varlığını kontrol etmekle sınırlı kaldığını ve başvuranın argümanlarını yeterince incelemeyemediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Sözleşme'nin 8. Maddesi (Özel Hayata Saygı Hakkı): İşten çıkarılma gerekçesinin belirsizliği ve başvuranın "terör örgütüyle bağlantılı" olarak etiketlenmesinin yarattığı damgalanma etkisinin, başvuranın özel hayatı üzerinde ciddi sonuçları olduğunu saptamıştır. Mahkeme, yerel makamların bu müdahaleyi haklı çıkaracak "ilgili ve yeterli" gerekçeleri

7 Pişkin/Türkiye Kararı, Başvuru No. 33399/18, 15 Aralık 2020; AİHM'in Hamit Pişkin Kararının Değerlendirilmesi <https://www.drgokhangunes.com/genel/aihmin-hamit-piskin-kararinin-degerlendirilmesi/>; Pişkin v. Turkey: Observations on the Failure of the Lawfulness Test and the Engel Criteria within the Context of the Turkish Purge <https://strasbourgobservers.com/2021/03/29/piskin-v-turkey-observations-on-the-failure-of-the-lawfulness-test-and-the-engel-criteria-within-the-context-of-the-turkish-purge/>

sunmadığını, sürecin keyfiliğe karşı yeterli usuli güvence içermediğini belirterek 8. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon (askıya alma) bildirimini değerlendirmiş; ancak yargı denetiminin, temel hakları ihlal eden kararlara karşı etkin bir koruma sağlaması gerektiğini vurgulamıştır. Mahkeme, 667 sayılı KHK'nın yargı denetimini açıkça dışlamadığını, dolayısıyla ulusal mahkemelerin keyfiliği önleyecek şekilde tüm delil ve argümanları inceleme yükümlülüğü bulunduğunu belirtmiştir. Başvurunun konusu olan işten çıkarma kararının, bireyselleştirilmiş bir gerekçeden yoksun olması, "adil yargılanma" ve "özel hayata saygı" güvencelerinin bütünüyle etkisizleşmesine yol açmıştır. Mahkeme, bu ihlaller nedeniyle başvurana 4.000 Avro manevi tazminat ödenmesine karar vermiş ve hukuk yargılamalarının yeniden başlatılmasının uygun bir telafi yöntemi olacağını belirtmiştir.

IV. 2021 YILINDA VERİLEN KARARLAR

ATILLA TAŞ/TÜRKİYE⁸

OLAYLAR

Başvurucu, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi öncesinde ve sonrasında hükümet politikalarına yönelik eleştirel yazıları ve Twitter paylaşımları ile tanınan bir şarkıcı ve köşe yazarıdır. 15 Temmuz sonrası başlatılan soruşturmalar kapsamında, 31 Ağustos 2016'da gözaltına alınmış ve 3 Eylül 2016'da "terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmek" suçlamasıyla tutuklanmıştır. Başvuran, soruşturma boyunca darbe girişimine karşı olduğunu beyan etmesine ve terör örgütüyle herhangi bir bağı olmadığını savunmasına rağmen tutukluluğu devam ettirilmiştir. Yaklaşık 14 ay tutuklu kaldıktan sonra 24 Ekim 2017'de tahliye edilmiş, ancak daha sonra 8 Mart 2018'de "terör örgütüne üye olmaksızın yardım etmek" suçundan hapis cezasına çarptırılmıştır..

İHLALLER

AİHM, AİHM, başvuranın tutukluluk sürecini ve yargılamayı inceleyerek Sözleşme'nin 5. ve 10. maddeleri kapsamında ihlaller tespit etmiştir. Mahkeme, başvuranın tutuklanmasına temel oluşturan delillerin, yani attığı tweetlerin ve yazdığı köşe yazılarının, bir terör örgütüne destek verdiğine dair "inandırıcı" bir suç şüphesi oluşturmadığını saptamıştır. İlgilinin ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemlerinin, somut hiçbir olgusal temeli olmaksızın terör suçuyla ilişkilendirilmesi nedeniyle tutukluluğun keyfi olduğunu belirten Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca, başvuranın eleştirel görüşleri nedeniyle cezalandırılması, demokratik bir toplumda gerekli olmayan ve basın özgürlüğü üzerinde caydırıcı etkisi olan ağır bir müdahale olarak değerlendirilmiş, bu nedenle Sözleşme'nin 10. maddesinin de ihlal edildiğine hükmedilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme Mahkeme, başvuranın tutukluluğuna itiraz edebilmesi için kritik önem taşıyan soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanmasını incelemiş, ancak başvuranın sorgulama

8 Atilla Taş/Türkiye Kararı, Başvuru No. 72/17, 19 Ocak 2021.

esnasında aleyhindeki iddialar hakkında yeterince bilgilendirildiği gerekçesiyle bu noktada bir ihlal bulmamıştır. Türkiye'nin darbe sonrası yaptığı derogasyon bildirimini değerlendiren Mahkeme, olağanüstü hâl koşullarının ifade özgürlüğünün keyfi şekilde kısıtlanmasını veya somut delil olmaksızın tutuklamayı haklı kılamayacağını vurgulamıştır. İhlaller nedeniyle başvurana 12.275 Avro manevi tazminat ve 3.175 Avro mahkeme masrafı ödenmesine karar verilmiştir.

AHMET HÜSREV ALTAN/TÜRKİYE⁹

OLAYLAR

Tanınmış bir roman yazarı ve gazeteci olan başvurucu, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra Cemaatle bağlantılı olduğu ve darbe girişimine zemin hazırladığı iddiasıyla gözaltına alınmış ve 2016 yılında tutuklanmıştır. Başvurucu, 15 Temmuz öncesinde yazdığı makalelerindeki ifadeler ve televizyon programındaki yorumları üzerinden, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek ve terör örgütüne üye olmaksızın yardım etmekle suçlanmıştır. Başvurucu, tutukluluk sürecinde soruşturma dosyasına erişiminin engellenmesi, makul şüpheyi doğuracak somut delillerin olmaması ve yargılamanın duruşmasız yürütülmesi nedeniyle Sözleşme'nin 5. ve 10. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürerek AİHM'e başvurmuştur.

İHLALLER

AİHM, başvurunun tutukluluk sürecini ve bu sürece ilişkin yargısal denetimi inceleyerek Sözleşme'nin 5. ve 10. maddeleri kapsamında ihlaller tespit etmiştir. Mahkeme, başvurunun tutuklanmasına temel oluşturan delillerin, yani gazete yazıları ve televizyon konuşmalarının, darbe teşebbüsü veya terör örgütü üyeliği ile bağlantılı "makul bir şüphe" oluşturmadığını saptamıştır. İfade özgürlüğü kapsamında korunan eleştirel yazıların şiddete teşvik veya teröre destek olarak nitelendirilmesinin nesnel bir temeli olmadığı belirtilerek, tutuklamanın "yasal dayanağı olmayan" ve keyfi bir işlem olduğuna hükmedilmiştir. Ayrıca, başvurunun tutukluluğuna yönelik itirazlarının yaklaşık 14 ay boyunca hiçbir duruşma

9 Ahmet Altan/Türkiye Kararı, Başvuru No. 13252/17, 13 Nisan 2021.

gerçekleştirilmeksizin incelenmesi, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesindeki "hızlı yargısal denetim" hakkına aykırı bulunmuştur. Son olarak, başvurunun gazetecilik faaliyetleri ve eleştirel görüşleri nedeniyle tutuklanması, Sözleşme'nin 10. maddesiyle korunan ifade özgürlüğüne yönelik keyfi bir müdahale olarak değerlendirilmiş ve bu maddenin ihlal edildiği saptanmıştır..

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin darbe girişimi sonrası ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiş, ancak başvuranın eylemleri ile isnat edilen ağır suçlamalar arasında "makul bir bağlantı" kurulamadığı için bu tedbirlerin olağanüstü hâlin "kesinlikle gerektirdiği" orantılılık sınırını aştığını vurgulamıştır. Hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak, soruşturma dosyasına erişim kısıtlamasının savunma haklarını zedelediği ve tutukluluk gerekçelerinin inandırıcı delillere dayanması gerektiği, aksi takdirde özgürlükten yoksun bırakmanın keyfi hâle geleceği belirtilmiştir. Mahkeme, başvurunun Sözleşme'nin 18. maddesi kapsamındaki "gizli amaçla tutuklandığı" iddiasıyla ilgili ihlal bulmamıştır. İhlallerin ağırlığı göz önüne alınarak, başvurana 16.000 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir.

MURAT AKSOY/TÜRKİYE¹⁰

OLAYLAR

Gazeteci olan başvuru, , bir terör örgütünü desteklediği ve Hükümeti devirmeye çalıştığı iddiasıyla 31 Ağustos 2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 3 Eylül 2016 tarihinde tutuklanmıştır. Başvuru, Taraf, Millet ve Yeni Hayat gibi gazetelerde yazdığı eleştirel makaleler ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle hedef alınmış, soruşturma boyunca darbe girişimine veya herhangi bir terör örgütüne dahil olmadığını savunmuştur. Hakkında yürütülen ceza davası sonucunda, terör örgütüne üye olmaksızın yardım etmek suçundan hapis cezasına çarptırılmıştır. Tutukluluk sürecinde soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması, duruşmasız tutukluluk incelemeleri ve makul şüpheyi doğuracak somut delil eksikliği nedeniyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş, ancak AYM başvurularını reddetmiştir.

10 Murat Aksoy/Türkiye Kararı, Başvuru No. 80/17, 13 Nisan 2021.

İHLALLER

AİHM, başvurunun tutukluluk sürecini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında ağır ihlaller saptamıştır. Mahkeme, bir gazetecinin hükümeti eleştiren yazıları ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle terör örgütü destekçisi olarak suçlanmasının, "makul bir şüphe" oluşturacak nesnel delillerden yoksun olduğunu belirtmiştir. Tutuklama tedbirinin, ifade özgürlüğü kapsamında korunan faaliyetleri cezalandırma amacı taşıdığı ve "kanunla öngörülen usule" aykırı olduğu sonucuna varılarak Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Ayrıca, başvurunun gazetecilik faaliyetleri nedeniyle tutuklanmasının, ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki yarattığı saptanmış ve Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin darbe girişimi sonrası ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiş, ancak ifade özgürlüğünü kısıtlayan bu denli keyfi uygulamaların, durumun gerektirdiği "mutlak zorunluluk" sınırını aştığını vurgulamıştır. Kararda, bir gazetecinin tutukluluğuna temel teşkil eden gerekçelerin "ilgili ve yeterli" olmadığı belirtilerek, yargı makamlarının darbe girişimi sonrası oluşan atmosferi muhalif sesleri susturmak için kullanmasının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığına dikkat çekilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru sürecindeki tutumu ve başvurucuya verilen tazminatın yetersizliği nedeniyle başvurunun "mağdur" sıfatının devam ettiği kabul edilmiştir. Mahkeme, bu ihlaller nedeniyle başvurucuya 11.500 Avro manevi tazminat ve 3.175 Avro mahkeme masrafı ödenmesine karar vermiştir.

ÖĞRETEN VE KANAAT/TÜRKİYE¹¹

OLAYLAR

Başvurucular, gazetecilik faaliyetleri yürüten ve hükümet politikalarına yönelik eleştirel bakış açılarıyla tanınan iki gazetecidir. Başvurucular, 2016 yılında bir bakanın hacklenen e-postalarına ait içerikleri çalıştıkları medya organları aracılığıyla yayımladıkları gerekçeyle

11 Öğreten ve Kanaat/Türkiye Kararı, Başvuru No. 42201/17 ve 42212/17, 18 Mayıs 2021.

gözüne alınmış ve terör örgütüne üye olmak suçlamasıyla tutuklanmışlardır. Soruşturma süresince başvuruçuların soruşturma dosyasına erişimi kısıtlanmış, yaptıkları tahliye başvuruları ve itirazlar duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden reddedilmiştir. Başvuruçular, hakkındaki suçlamaların gazetecilik faaliyetleriyle ilgili olduğunu ve tutuklanmalarını gerektirecek makul bir şüphe bulunmadığını savunmuştur.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların tutukluluk sürecini inceleyerek Sözleşme'nin 5. ve 10. maddeleri kapsamında ihlaller tespit etmiştir. Mahkeme, gazetecilerin haberleştirme faaliyetleri ve kamuoyunu bilgilendirme görevleri kapsamında yayımladıkları içerikler nedeniyle terör örgütü üyeliğiyle suçlanmalarının nesnel delillerden yoksun olduğunu saptamıştır. Bu durumun, başvuruçuların ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki yarattığı belirtilerek Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. Ayrıca, başvuruçuların tutukluluğunu haklı gösterecek "makul şüpheyi" ortaya koyan somut bir delil sunulamaması ve tutuklama tedbirinin yasaya aykırı niteliği nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ve itirazların duruşmasız incelenmesi ise Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası kapsamında ihlal teşkil etmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin darbe girişimi sonrası ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiş, ancak "suçüstü" kavramının genişletilerek uygulanmasının ve gazetecilerin haberleştirme faaliyetlerinin suç sayılmasının olağanüstü hâlin "kesinlikle gerektirdiği" tedbirler sınırını aştığını vurgulamıştır. Kararda, bir gazetecinin haber değeri taşıyan ve zaten kamuoyunda yer almış bilgileri yayımlamasının, doğrudan terör suçlarıyla ilişkilendirilerek tutuklanmasının keyfi bir müdahale olduğu belirtilmiştir. Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin başvuruçular hakkında verdiği kararların veya sağladığı tazminatın yetersiz olması nedeniyle başvuruçuların mağdur sıfatının devam ettiğini kabul etmiştir. İhlaller nedeniyle her bir başvuruçuya 14.000 Avro manevi tazminat ve 2.250 Avro mahkeme masrafı ödenmesine hükmedilmiştir.

OLAYLAR

Kapatılan Zaman gazetesinin köşe yazarı olan Ali Bulaç, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından yürütülen soruşturmalar kapsamında Temmuz 2016'da kendi isteğiyle emniyete giderek teslim olmuş ve tutuklanmıştır. İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliği ve savcılık; başvurusunun Zaman gazetesindeki uzun süreli köşe yazarlığını, 17-25 Aralık 2013 süreçleri sonrasındaki bazı eleştirel yazılarını ("Kılıç, hala gayrimeşru siyasi bir araç mıdır?" vb.), Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı yönetimindeki rolünü, örgüt yöneticileriyle seyahatlerini, Bank Asya hesap hareketlerini ve bilgisayarındaki dijital verileri kuvvetli suç şüphesine delil göstererek CMK 100/3 maddesindeki "katalog suçlar" karinesiyle hürriyeti kısıtlayıcı kararlar vermiştir. Başvurucu, askeri darbelere her zaman karşı çıktığını ve bu yapının darbe planladığını bilmediğini savunmuş, Mayıs 2018'de tahliye edilmeden önce yaklaşık 22 ay boyunca cezaevinde tutulmuştur. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi Temmuz 2018'de başvurusu örgüt üyeliğinden 8 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırarak, bu hüküm bölge adliye mahkemesince onanmıştır. Bu süreçte Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruda yüksek mahkeme, Mayıs 2019'da başvurusunun yazılarında suç unsurunun ve kuvvetli emarenin bulunmadığını saptayarak hak ihlali kararı vermiş ve başvurucuya 25.000 TRY manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

İHLALLER

AIHM, Hükümetin iç hukukta tazminat yollarının tüketilmediği ve Anayasa Mahkemesi kararı sonrasında başvurusunun mağdur sıfatının kalmadığı yönündeki ön itirazlarını reddetmiştir; zira ulusal düzeyde Anayasa Mahkemesi tarafından ödenmesine hükmedilen 25.000 TRY tutarındaki manevi tazminat meblağı, başvurusunun maruz kaldığı 22 aylık haksız tutukluluk süresi dikkate alındığında açıkça yetersiz bulunmuş ve başvurusunun "mağdur" sıfatının devam ettiği kabul edilmiştir. Esas yönünden yapılan incelemede Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal tespitlerine katılarak, başvurusunun tutuklanmasına dayanak gösterilen

12 Bulaç/Türkiye Kararı, Başvuru No. 25939/17, 08 Haziran 2021.

köşe yazılarının ve yasal faaliyetlerin tarafsız bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte hiçbir "makul şüphe" tabanı sunmadığını saptamıştır. Türkiye'nin OHAL dönemi derogasyon bildirimini tam olarak gözetmesine rağmen, somut olgusal veri olmaksızın katalog suçlar karinesiyle bir gazetecinin otomatik olarak tutuklanmasının durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını ve Sözleşme'nin 15. maddesiyle haklı gösterilemeyeceğini vurgulayan AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (makul şüphe yokluğu nedeniyle hukuka aykırı tutuklama) ihlal edildiğine karar vermiş; bu bulgu ışığında Sözleşme'nin 5/3 maddesi altındaki gerekçe şikâyetini ayrıca incelemeye gerek görmemiştir. İkinci olarak Mahkeme, tamamen yasal basın faaliyetleri ve eleştirel köşe yazıları nedeniyle uygulanan bu haksız tutukluluğun, sivil toplumu korkutarak ve muhalif sesleri susturarak ifade özgürlüğü üzerinde ağır bir caydırıcı etki yarattığını, yasal dayanaktan yoksun bu kısıtlamanın demokratik toplum düzeninde gerekli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 10. maddesinin (ifade özgürlüğü) ihlal edildiğine oy birliğiyle hükmetmiştir. Başvurucunun Anayasa Mahkemesi önündeki inceleme süresine ve duruşmasız incelemeye ilişkin Sözleşme'nin 5/4 maddesi kapsamındaki diğer usuli şikâyetleri ise açıkça dayanaktan yoksun bulunarak reddedilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan ağır hak ihlalleri ile başvurucunun uğradığını iddia ettiği gelir kayıpları (maddi zarar) arasında somut ve doğrulanabilir bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle maddi tazminat talebini reddetmiştir. Mahkeme, gazetecilik mesleği kapsamında haksız yere özgürlüğünden mahrum bırakılmanın başvurucu üzerinde yarattığı manevi mağduriyetin büyüklüğünü ve ulusal düzeyde ödenen yetersiz tazminatı dikkate alarak, başvurucuya 12.240 Avro ek manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Başvurucu tarafından Mahkeme nezdindeki yargılama masraflarına ve avukatlık ücretlerine ilişkin usulüne uygun herhangi bir gider dökümü, belge veya makbuz ulaştırılmadığı için masraf ve giderler başlığı altında herhangi bir meblağ ödenmesine yer olmadığı karara bağlanmıştır.

OLAYLAR

Başvurucu Erdal Tercan, Anayasa Mahkemesi eski bir üyesidir. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ertesi günü, örgüt üyesi olduğu iddiasıyla başlatılan soruşturma kapsamında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talimatıyla gözaltına alınmış ve 20 Temmuz 2016 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi üyesi olması nedeniyle kendisine tanınan özel yargısal güvencelerin göz ardı edildiğini ve "suçüstü" hâli bulunmadığını savunarak itirazlarda bulunmuştur. Yargıtay ise silahlı terör örgütü üyeliğini "devam eden suç" (mütemadi suç) olarak nitelendirerek, suçüstü hâlinin mevcut olduğunu savunmuş ve başvurucunun tahliye taleplerini reddetmiştir. Ayrıca, başvurucunun evinde arama yapılmış ve dijital materyallerine el konulmuştur.

İHLALLER

AIHM, başvurucunun tutukluluk sürecini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında ağır ihlaller saptamıştır. Mahkeme, bir Anayasa Mahkemesi üyesinin, kendisine tanınan özel yargısal güvencelerden yoksun bırakılarak ve "suçüstü" kavramının genişletici/mantıksız bir yorumuyla tutuklanmasını "yasaya aykırı" ve "keyfi" bularak Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca, ilk tutuklama anında başvurucuya atılı suçu işlediğine dair makul şüpheyi destekleyecek objektif unsurların mevcut olmadığını belirterek 5. maddenin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca ihlal saptamıştır. Başvurucunun yargılama süresince iki yıl sekiz aydan uzun bir süre boyunca tutuklu kalması ve bu sürede tutukluluğu haklı kılacak ilgili ve yeterli gerekçeler sunulamaması, 5. maddenin 3. fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmektedir. Son olarak, başvurucunun evinde yapılan arama ve el konulma işlemlerinin, usul güvencelerine ve yasal prosedürlere aykırı şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmedilmiştir.

13 Tercan/Türkiye Kararı, Başvuru No. 6158/18, 29 Haziran 2021.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin 15 Temmuz darbe girişimi sonrası ilan ettiği olağanüstü hâl ve buna bağlı derogasyon (askıya alma) bildirimini detaylı bir şekilde değerlendirmiştir. Mahkeme, darbe girişimi gibi olağanüstü koşulların meşru bir aciliyet yarattığını kabul etmekle birlikte, "suçüstü" kavramının Türk hukuk sistemindeki usul güvencelerini tamamen devre dışı bırakacak şekilde genişletilmesinin, durumun gerektirdiği "mutlak zorunluluk" sınırını aştığını vurgulamıştır. Kararda, bir yüksek mahkeme üyesinin tutuklanmasında, yargı bağımsızlığını ve kuvvetler ayrılığını koruyan özel usullerin göz ardı edilmesinin, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilmiştir. Mahkeme, tutukluluk hâlinin devamı için ileri sürülen gerekçelerin basmakalıp ve soyut olduğunu, başvuranın durumuna özgü somut olgular içermediğini tespit etmiştir. Ayrıca, başvurucunun tutuklanması sürecinde yargı makamlarının, Anayasa Mahkemesi üyelerine tanınan yargısal dokunulmazlık ve güvenceleri etkisiz hale getiren bir yorumu benimsemesinin, Sözleşme'nin sağladığı keyfiliğe karşı koruma mekanizmasını zayıflattığına dikkat çekilmiştir. AİHM, bu ağır ihlaller nedeniyle başvurucuya 20.000 Avro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

AKGÜN/TÜRKİYE¹⁴

OLAYLAR

Başvurucu, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında yürütülen soruşturmalar kapsamında, bir terör örgütüne üye olduğu iddiasıyla 17 Ekim 2016 tarihinde ifade vermeye gitmiş ve aynı gün gözaltına alınmıştır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmada, başvurucunun "ByLock" uygulamasının kullanıcısı olduğu iddia edilmiştir. Başvurucu, eski bir polis memuru olarak kariyeri boyunca örgütle hiçbir bağlantısının bulunmadığını, söz konusu uygulamayı kullanmadığını ve darbe girişimine karşı olduğunu savunmuştur. Ankara 9. Sulh Ceza Hâkimliği, dijital materyallerdeki tespitlere dayanarak başvurucunun tutuklanmasına karar vermiş; Anayasa Mahkemesi ise başvurucunun tutukluluğunun yasal dayanağı olduğunu ve kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunu belirterek başvurularını reddetmiştir.

14 Akgün/Türkiye Kararı, Başvuru No. 19699/18, 20 Temmuz 2021.

İHLALLER

AIHM, başvurunun tutukluluk sürecini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında ihlaller saptamıştır. Mahkeme, bir şahsın tutuklanmasına temel oluşturan delilin münhasıran şifreli bir mesajlaşma uygulamasını kullanmış olma iddiasına dayanmasının, darbe girişimi gibi istisnai koşullarda dahi "makul bir şüphe" oluşturmak için yeterli olmadığını belirtmiştir. Tutuklama kararının ve tutukluluk hâlinin devamının, isnat edilen suça dair "inandırıcı nedenler" sunulmadan gerçekleştirilmesi ve yerel mahkemelerin somut bir gerekçe belirtmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Ayrıca, başvurunun tutukluluğuna yönelik itirazlarının dosya üzerinde ve duruşmasız olarak incelenmesi ile soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması, silahların eşitliği ilkesini zedelediği gerekçesiyle 5. maddenin 4. fıkrasının ihlali olarak görülmüştür.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, ByLock uygulamasının teknik niteliği ve örgütsel kullanımı hakkındaki bilirkişi raporlarını detaylıca incelemiştir. Bu inceleme sonucunda, uygulamanın teknik özelliklerinin (şifreleme, kullanıcıların tespiti zorlaştıran anonimlik önlemleri vb.) gizli iletişimi kolaylaştırdığı kabul edilmekle birlikte, sadece bu uygulamayı indirmenin veya kullanmanın terör örgütü üyeliği için yeterli delil sayılmaması gerektiği vurgulanmıştır. Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin darbe girişimi sonrası ilan edilen olağanüstü hâl koşulları altında geliştirdiği içtihadı dikkate almakla birlikte, başvurunun tutukluluğunun "durumun mutlak gerektirdiği" orantılılık sınırını aştığını belirtmiştir. Kararda, bir kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına karar verilirken, atılı suçla bağlantısını kuran somut olguların yargı makamları tarafından açıkça gerekçelendirilmesi gerektiği hatırlatılmıştır. Bu ihlaller nedeniyle başvurucuya 12.000 Avro manevi tazminat ve 1.000 Avro mahkeme masrafı ödenmesine karar verilmiştir.

TURAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE¹⁵

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklanan 427 başvurucuyu içermektedir. Başvurucuların tamamı, olayların yaşandığı dönemde Yargıtay veya Danıştay üyesi, hâkim veya Cumhuriyet savcısı olarak görev yapmaktaydı. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturmalar çerçevesinde, başvurucular hakkında darbe girişimiyle bağlantılı veya terör örgütü üyeliği şüphesiyle işlem yapılmış; başvurucular, darbe girişimine doğrudan karışmadıklarını, yasal güvencelere aykırı olarak tutuklandıklarını ve "suçüstü" hâli bulunmadığını savunarak itirazlarda bulunmuşlardır. Yerel mahkemeler, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu "devam eden bir suç" (mütemadi suç) olarak nitelendirerek, yakalanma anında "suçüstü" hâlinin oluştuğuna ve bu nedenle genel hükümlerin uygulanması gerektiğine hükmetmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların tutukluluk süreçlerini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında ihlaller saptamıştır. Mahkeme, yargı mensuplarına tanınan özel usuli güvencelerin ve dokunulmazlıkların, "suçüstü" kavramının hukuka aykırı ve genişletici bir yorumuyla devre dışı bırakılmasını "yasaya aykırı" bulmuştur. Başvurucuların tutuklanmasında, darbe girişimi gibi olağanüstü koşullara rağmen, Anayasa'nın ve ilgili kanunların yargı mensuplarına tanıdığı usuli güvencelere riayet edilmemesi, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesine neden olmuştur. Ayrıca, tutukluluk gerekçelerinin somut delillerden yoksun

15 Turan ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 75805/16 ve diğer 426 başvuru, 23 Kasım 2021; AİHM'in Turan ve Diğerleri Kararına İlişkin Değerlendirme (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-turan-ve-digerleri-kararina-iliskin-degerlendirme/>); Hâkim/Savcı Tutuklamalarına İlişkin Turan ve Diğerleri/Türkiye Kararı: Ne şiş ne kebab! <https://www.colemerghaber.com/haber/hakimsavci-tutuklamalarına-iliskin-turan-ve-digerleri-turkiye-karari-ne-sis-ne-kebab-12212>); Turan and Others v. Turkey: Mass Arbitrary Detentions of the Purged Members of Judiciary and the White Flag of the Strasbourg (<http://opiniojuris.org/2022/02/10/turan-and-others-v-turkey-mass-arbitrary-detentions-of-the-purged-members-of-judiciary-and-the-white-flag-of-the-strasbourg/>); Turan and Others v. Turkey and the Limits of Judicial Policy to Address Judicial Overload (<https://strasbourgobservers.com/2022/01/18/turan-and-others-v-turkey-and-the-limits-of-judicial-policy-to-address-judicial-overload/>); No Rule of Law? (<https://verfassungsblog.de/no-rule-of-law/>); Results of the 2021 Strasbourg Observers Best & Worst Poll (<https://strasbourgobservers.com/2022/03/29/results-of-the-2021-strasbourg-observers-best-worst-poll/>)

olması ve başvuruçuların "suçüstü" hâli olmaksızın genel hükümlere tabi tutulması, tutuklamayı keyfi kılmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiş, ancak "suçüstü" kavramının iç hukuktaki yerleşik yorumun aksine, yargı mensuplarını özel güvencelerinden mahrum bırakacak şekilde genişletilmesinin, durumun gerektirdiği "mutlak zorunluluk" sınırını aştığını vurgulamıştır. Kararda, bir hukuk devletinde yargı bağımsızlığını ve kuvvetler ayrılığını koruyan güvencelerin, olağanüstü hâl dönemlerinde dahi keyfi uygulamalara karşı bir "köşe taşı" olduğu belirtilmiştir. Mahkeme, başvuruçuların durumunun, daha önceki benzer davalarda (Alparslan Altan ve Baş kararları) tespit edilenlerle örtüştüğünü belirterek, Türkiye'nin yargı mensuplarının tutuklanması sürecindeki yasal eksiklikleri ve sistemik sorunları gidermesi gerektiğine işaret etmiştir. İhlaller nedeniyle başvuruçuların her birine 5.000 Avro manevi tazminat ve masraf ödenmesine hükmedilmiştir.

YASİN ÖZDEMİR/TÜRKİYE¹⁶

OLAYLAR

Başvuruçucu, üniversite mezunudur ve davanın geçtiği dönemde öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvuruçucu, 2015 yılının Nisan ayında bir gazetenin sosyal medya hesabında yayımlanan haberlerin altına yorumlar yazmıştır. Bu paylaşımlarda, cemaate yönelik yürütülen yasal işlemleri ve hükümet politikalarını eleştiren, düşüncelerini barışçıl bir dille ifade eden yorumlarda bulunmuştur. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından, Isparta Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talimatı doğrultusunda siber suçlar biriminin yaptığı geriye dönük taramalar neticesinde başvuruçunun bu eski yorumları tespit edilmiş ve başvuruçucu Ağustos 2016'da gözaltına alınarak tutuklanmıştır. Başvuruçucu, başlangıçta terör örgütü propagandası yapmak suçlamasıyla yargılanmış, ancak yargılama sürecinde eylemleri "suçu ve suçluyu övme" suçu kapsamında değerlendirilmiştir. Başvuruçucu, söz konusu yorumları paylaştığı 2015 yılında bu yapının henüz bir terör örgütü olarak tanınmadığını, eylemlerinin tamamen ifade özgürlüğü

16 Yasin Özdemir/Türkiye Kararı, Başvuru No. 14606/18, 7 Aralık 2021; AİHM'in Yasin Özdemir/Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirme; (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-yasin-ozdemir-turkiye-kararina-iliskin-degerlendirme/>)

sınırları içinde kaldığını savunmuştur. Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun barışçıl yorumlarının kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlike oluşturduğunu iddia ederek başvurucuyu yedi ay on beş gün hapis cezasına mahkûm etmiş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvurucu, bu kararın ardından iç hukuk yollarını tüketerek adil yargılanma ve ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'e başvurmuştur.

İHLALLER

AİHM, başvurucuya yönelik bu cezalandırma tedbirini Sözleşme'nin 10. maddesi (ifade özgürlüğü) kapsamında detaylı bir incelemeye tabi tutmuştur. Mahkeme, başvurucunun Facebook üzerinden yaptığı paylaşımların darbe teşebbüsünden yaklaşık bir buçuk yıl önce, yani 2015 yılının Nisan ayında gerçekleştirildiğini saptamıştır. Bu yorumların içeriği incelendiğinde; hiçbir şekilde şiddete, ayaklanmaya veya kanlı eylemlere teşvik içermediği, aksine güncel ve kamusal tartışmalara yönelik barışçıl eleştirilerden ibaret olduğu tespit edilmiştir. AİHM, bir kişinin terör örgütüyle organik bir bağı olduğuna dair somut hiçbir delil sunulmadan, sadece siyasi iktidarı eleştiren ve yasal bir tartışmaya katkı sunan sözleri nedeniyle cezai yaptırıma maruz bırakılmasını ağır bir hak ihlali olarak görmüştür. Yerel mahkemenin, başvurucunun barışçıl eleştirilerini terör örgütünün şiddet eylemlerini övmekle bir tutarak mahkûmiyet kurmasının, demokratik bir toplumda zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık gelmediğini ve orantısız olduğunu belirten Mahkeme, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine oy birliğiyle hükmetmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, ceza kanunu hükümlerinin adli makamlar tarafından bu denli geniş, öngörülemez ve keyfi bir şekilde yorumlanmasının, bireyler üzerinde çok ciddi bir caydırıcı etki yarattığına dikkat çekmiştir. Bu tür cezalandırma pratiklerinin, sivil toplumda ve basın dünyasında bir otosansür iklimi doğuracağı ve demokratik çoğulculuğun köşe taşı olan serbest siyasi tartışma ortamını yok edeceği vurgulanmıştır. Özellikle yasal düzenlemelerin, darbe girişimi sonrasında oluşan hassas atmosfer bahane edilerek muhalif sesleri ve eleştirel düşünceleri bastırmak amacıyla kullanılmasının hukukun üstünlüğü ve hukuki öngörülebilirlik ilkelerini zedelediği belirtilmiştir. Türkiye'nin olağanüstü hâl döneminde yaptığı derogasyon (yükümlülükleri askıya alma) bildirimini de değerlendiren AİHM, askıya alma koşullarının dahi inandırıcı ve makul bir gerekçe olmaksızın barışçıl ifadelerin

cezalandırılmasını meşru kılamayacağını hatırlatmıştır. Ayrıca, başvuranın uğradığı manevi zararı telafi etmek amacıyla adil tazmin kapsamında 11.500 Avro manevi tazminat ve dava sürecinde yapılan yasal harcamalar için 3.175 Avro mahkeme masrafı ödenmesine karar verilmiştir.

ILICAK/TÜRKİYE (NO. 2)¹⁷

OLAYLAR

Tanınmış bir gazeteci ve yazar olan başvuru Ayşe Nazlı Ilıcak, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra 26 Temmuz 2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 29 Temmuz 2016 tarihinde tutuklanmıştır. Başvuru, bir gazetenin genel yayın yönetmeni sıfatıyla yayımladığı makaleler, katıldığı televizyon programındaki yorumları ve sosyal medya paylaşımları üzerinden anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmekle suçlanmıştır. Tutukluluk sürecinde soruşturma dosyasına erişiminin engellenmesi ve tutukluluk incelemelerinin duruşmasız yürütülmesi nedeniyle başvuru, adil yargılanma ve ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini belirterek AIHM'e başvurmuştur.

İHLALLER

AIHM, başvuru kişinin tutukluluk sürecini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında ihlaller saptamıştır. Mahkeme, bir gazetecinin hükümeti eleştiren makaleleri ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle terör örgütü üyeliği veya darbeye iştirakle suçlanmasının, "makul bir şüphe" oluşturacak nesnel delillerden yoksun olduğunu belirtmiştir. Tutuklama tedbirinin, ifade özgürlüğü kapsamında korunan faaliyetleri cezalandırma amacı taşıdığı ve "kanunla öngörülen usule" aykırı olduğu sonucuna varılarak Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Ayrıca, başvuru kişinin tutukluluk itirazlarının yaklaşık 15 ay boyunca duruşmasız ve dosya üzerinden incelenmesi, 5. maddenin 4. fıkrasında yer alan "hızlı yargısal denetim" hakkına aykırı bulunmuştur. Başvuru kişinin ifade özgürlüğünün de ihlal edildiği saptanmıştır.

17 Ilıcak/Türkiye (no. 2) Kararı, Başvuru No. 1210/17, 14 Aralık 2021; AIHM'in Nazlı Ilıcak Kararına İlişkin Değerlendirme (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-nazli-ilicak-kararina-iliskin-degerlendirme/>)

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiş, ancak başvurunun tutuklanmasına temel oluşturan delillerin (sosyal medya paylaşımları vb.) şiddete teşvik içermediğini ve terör suçuyla bağlantısının kurulamadığını belirterek, bu tür uygulamaların durumun "mutlak gerektirdiği" orantılılık sınırını aştığını vurgulamıştır. Kararda, bir gazetecinin tutukluluğuna temel teşkil eden gerekçelerin "ilgili ve yeterli" olmadığı belirtilerek, yargı makamlarının darbe girişimi sonrası oluşan atmosferi muhalif sesleri susturmak için kullanmasının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığına dikkat çekilmiştir. Mahkeme, başvurunun tutukluluğunun Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında "yasaya aykırı" olduğunu tespit etmiştir. İhlaller nedeniyle başvurucuya 16.000 Avro manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

V. 2022 YILINDA VERİLEN KARARLAR

NUH UZUN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE¹⁸

OLAYLAR

Başvurucular, 15 Temmuz 2016 sonrası terör örgütüne üye olma suçlamasıyla tutuklanan 14 Türk vatandaşıdır. Başvurucular, tutuklu bulundukları süre zarfında ceza infaz kurumlarında hem gönderdikleri hem de kendilerine gelen özel yazışmaların, herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın sistematik bir şekilde taranarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesinden şikâyetçi olmuşlardır. Ayrıca bazı başvurucular, ulusal mahkemeler nezdindeki yargılama süreçlerinde Cumhuriyet savcısının görüşünün kendilerine bildirilmemesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucuların bu uygulamaya karşı yaptığı itirazlar infaz hâkimlikleri ve ağır ceza mahkemeleri tarafından reddedilmiş, Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvurular ise çeşitli usuli gerekçelerle kabul edilemez bulunmuştur.

İHLALLER

AIHM, başvurucuların özel yazışmalarının UYAP sistemine kaydedilmesini Sözleşme'nin 8. maddesi (özel hayata ve yazışmaya saygı hakkı) kapsamında incelemiştir. Mahkeme, başvurucuların mektuplarının, içeriği sakıncalı olmasa dahi hiçbir sınırlama olmaksızın ve yasal bir dayanak gösterilmeksizin süresiz şekilde sisteme kaydedilmesinin, özel hayatın gizliliğine yönelik bir müdahale teşkil ettiğini saptamıştır. İlgili dönemde yürürlükte olan idari talimatların, kişisel verilerin korunması, depolanması ve imhası konularında yeterli güvence sunmadığı ve "kanunla öngörülmüş" olma şartını karşılamadığı belirlenerek Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bazı başvurucuların dile getirdiği yazışmaların denetlenmesine ilişkin şikâyetler ise, yeterli somut bilgi sunulmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

18 Nuh Uzun ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 49341/18 ve diğer 13 başvuru, 29 Mart 2022.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, yazışmaların UYAP'a kaydedilmesine ilişkin uygulamanın, ceza infaz kurumlarının güvenliği ve suçun önlenmesi gibi meşru amaçlar taşıyabileceğini kabul etse de, mevcut düzenlemenin (Genel Müdürlük yazıları) kanun niteliğinde olmadığını ve bireyleri keyfi müdahalelere karşı korumak için gerekli açıklık ve detaydan yoksun olduğunu vurgulamıştır. Kararda, kişisel veri mahiyetindeki bu yazışmaların sisteme kaydedilmesi ve saklanması ile ilgili süre sınırı, erişim yetkileri ve imha prosedürleri konusunda açık kuralların bulunmamasının Sözleşme'nin gerekleriyle bağdaşmadığı belirtilmiştir. Mahkeme, ihlal tespitiyle yetinmeyerek, altı başvuruca masraf ve giderler karşılığında 500 Avro ödenmesine hükmetmiş, ancak manevi tazminat taleplerinin çoğunu, ihlal tespitinin kendi başına yeterli bir telafi olduğu gerekçesiyle kabul etmemiştir. Karar, mahpusların dijitalleşen infaz süreçlerinde özel hayatın gizliliği hakkının korunması gerekliliğine dair önemli bir standart belirlemiştir.

TANER KILIÇ/TÜRKİYE (No. 2)¹⁹

OLAYLAR

Başvurucu Taner Kılıç, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı ve bir insan hakları savunucusudur. Başvurucu, 15 Temmuz 2016 sonrası 6 Haziran 2017'de gözaltına alınmış ve "silahlı terör örgütü üyeliği" suçlamasıyla tutuklanmıştır. Başvurucu, hiçbir somut delil olmaksızın, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek faaliyetleri ve insan hakları çalışmaları nedeniyle hedef alındığını savunmuştur. Soruşturma boyunca kendisine isnat edilen "ByLock" uygulamasını kullandığına dair iddiaları kesin bir dille reddetmiş; ancak yerel mahkemeler, somut delil tartışmasına girmeden ve "katalog suçlar" gerekçesini kullanarak tutukluluğun devamına hükmetmiştir. Başvurucu, yaklaşık 14 ay tutuklu kaldıktan sonra tahliye edilmiş, ancak yargılaması devam etmiştir.

19 Taner Kılıç/Türkiye (no.2) Kararı, Başvuru No. 208/18, 31 Mayıs 2022; AİHM'in Taner Kılıç/Türkiye Kararının Değerlendirilmesi (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-taner-kilic-turkiye-kararinin-degerlendirilmesi/>); Taner Kılıç v. Turkey (no. 2): Court, Don't Disregard Article 18 All too Easily! (<https://strasbourgothers.com/2022/08/16/taner-kilic-v-turkey-no-2-court-dont-disregard-article-18-all-too-easily/>)

İHLALLER

AIHM, başvurunun tutukluluk sürecini inceleyerek Sözleşme'nin 5. ve 10. maddeleri kapsamında ihlaller saptamıştır. Mahkeme, bir insan hakları savunucusunun, örgütsel faaliyetlerde bulunduğu veya terör örgütüne üye olduğuna dair "makul bir şüphe" oluşturacak nesnel ve inandırıcı deliller sunulmaksızın tutuklanmasını "yasaya aykırı" ve "keyfi" bularak Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, tutukluluk süresince sunulan gerekçelerin basmakalıp olduğunu ve başvurunun durumuna özgü somut olgular içermediğini belirterek 5. maddenin 3. fıkrasının da ihlal edildiğini saptamıştır. Ayrıca, başvurunun insan hakları çalışmaları ve ifade özgürlüğü kapsamındaki faaliyetleri nedeniyle cezalandırılmasının, demokratik bir toplumda gerekli olmayan, orantısız bir müdahale olduğunu belirterek Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, bir insan hakları savunucusunun tutuklanmasında, temel usul güvencelerinin göz ardı edilmesinin hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmadığına dikkat çekilmiştir. Mahkeme, ihlalleri gidermek adına başvurucuya 16.000 Avro manevi tazminat ve 10.000 Avro mahkeme masrafı ödenmesine karar vermiştir. Ayrıca, başvurunun Sözleşme'nin 18. maddesi kapsamındaki "gizli amaçla tutuklandığı" iddiası incelenmemiş, ancak tutuklama sürecinin keyfiliği ve ifade özgürlüğü üzerindeki caydırıcı etkisi kararda net bir şekilde ortaya konulmuştur.

ACAR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁰

OLAYLAR

Hakim Dava, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında yürütülen soruşturmalar kapsamında, tutuklanan 50 kişinin başvurusuna ilişkindir. Başvurucuların tamamı, olayların yaşandığı dönemde çeşitli derecelerdeki mahkemelerde hâkim, Cumhuriyet savcısı veya aday hâkim/savcı olarak görev yapmaktaydı. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan

20 Acar ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 64251/16 ve diğer 49 başvuru, 28 Haziran 2022.

soruşturmalar çerçevesinde, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararlarıyla görevden uzaklaştırılan ve yetkileri kaldırılan başvuruçular, darbe girişimiyle bağlantılı oldukları veya terör örgütü üyeliği şüphesiyle gözaltına alınmış ve tutuklanmışlardır. Tutuklama kararları, başvuruçuların görevden uzaklaştırılmasına, örgüt bağlantısı iddialarına veya bazı başvuruçular için ByLock uygulamasını kullandıkları iddiasına dayandırılmıştır. Başvuruçular, tutukluluklarının hukuka aykırı olduğunu, makul şüpheyi doğuracak somut delillerin bulunmadığını ve özel yargısal güvencelerinin ihlal edildiğini savunarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş, ancak sonuç alamayınca AİHM'e taşınmışlardır.

İHLALLER

AİHM, başvuruçuların tutukluluk sürecini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında ihlaller saptamıştır. Mahkeme, bir hâkimin veya savcının, hakkında "suçüstü hâli" veya somut, inandırıcı deliller olmaksızın, sadece genel idari kararlar (HSK kararları) veya ByLock kullanımı gibi şüpheli iddialara dayanarak tutuklanmasının, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasında korunan özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir. Başvuruçuların tutuklandığı sırada kendilerine isnat edilen suçlu işlediklerine dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte inandırıcı nedenler ve somut unsurlar bulunmadığı vurgulanmıştır. Tutuklama tedbirinin, yargı mensuplarının sahip olduğu özel usuli güvenceleri devre dışı bırakacak şekilde keyfi yorumlanması, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmektedir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, 15 Temmuz sonrası Türkiye'de oluşan olağanüstü koşulları ve yargı sisteminin karşı karşıya kaldığı zorlukları kabul etmekle birlikte, bu durumun Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen temel güvencelerin askıya alınmasına imkân vermediğini hatırlatmıştır. Kararda, bir yargı mensubunun tutuklanmasının, "suçüstü" veya göreviyle bağlantılı suçlar ayrımı yapılmaksızın, genel bir "terör örgütü üyeliği" suçlamasıyla ve delil tartışması yapılmadan gerçekleştirilmesinin, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmadığı ifade edilmiştir. Mahkeme, başvuruçuların tutukluluk hâlinin, durumun gerektirdiği "mutlak zorunluluk" sınırını aştığını ve orantısız olduğunu saptamıştır. Ayrıca, "ByLock" kullanımının, içeriği ve kullanım şekli ortaya konulmadan veya başka somut delillerle desteklenmeden tutuklama için tek başına yeterli bir "makul şüphe" oluşturmayacağı tekrar edilmiştir. Bu

ihlaller nedeniyle başvuruçuların her birine 5.000 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir.

ULUSOY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²¹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 21 başvuruçuya ilişkindir. Başvuruçuların büyük çoğunluğu, olayların meydana geldiği tarihte farklı mahkemelerde hâkim, Cumhuriyet savcısı veya aday hâkim/savcı olarak görev yapmaktaydı; biri polis memuru, diğer üçü ise eski yargı mensubudur. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturmalar kapsamında, başvuruçular hakkında görevden uzaklaştırma ve yetkilerinin kaldırılması işlemleri tesis edilmiş, ardından "silahlı terör örgütü üyeliği" şüphesiyle tutuklama kararları verilmiştir. Tutuklama kararları esasen, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından verilen görevden uzaklaştırma kararlarına ve bazı başvuruçular için ByLock uygulamasını kullandıkları iddiasına dayandırılmıştır. Başvuruçular, hakkındaki suçlamaları reddetmiş ve somut delil yokluğuna, yargısal güvencelerin ihlaline ve itiraz süreçlerindeki eksikliklere dikkat çekerek Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş, ancak sonuç alamayınca konuyu AİHM'e taşımışlardır.

İHLALLER

AİHM, başvuruçuların tutukluluk sürecini Sözleşme'nin 5. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı) ekseninde inceleyerek ihlal tespit etmiştir. Mahkeme, başvuruçuların tutuklanmasına temel oluşturan delillerin (HSK görevden uzaklaştırma kararları veya ByLock kullanımı gibi soyut iddialar), bir kişinin terör örgütü üyeliği suçunu işlediğinden şüphelenilmesi için gerekli olan "makul şüphe" kriterini karşılamadığını belirlemiştir. Başvuruçuların tutuklanmasında, inandırıcı ve somut delillerin bulunmaması ve iddiaların objektif bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte olmaması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Mahkeme, darbe girişimi gibi olağanüstü koşulların varlığını kabul etmekle

21 Ulusoy ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 73062/16 ve diğer 20 başvuru, 6 Eylül 2022.

birlikte, bu durumun, başvuruçuların kişisel özgürlüklerine yönelik keyfi ve dayanaktan yoksun kısıtlamaları haklı kılamayacağını vurgulamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin ilan ettiği olağanüstü hâl ve buna bağlı derogasyon bildirimini incelemiş, ancak başvuruçuların tutuklanmasına dayanak oluşturulan gerekçelerin ve delil değerlendirmelerinin, durumun "mutlak gerektirdiği" orantılılık sınırını aştığını saptamıştır. Kararda, hukuk devleti ilkelerinin, olağanüstü dönemlerde dahi keyfiliği önleyecek şekilde işletilmesi gerektiği hatırlatılmıştır. Mahkeme, başvuruçuların tutukluluk hâlinin devamına dair verilen kararların basmakalıp, soyut ve bireyselleştirilmemiş olduğunu, başvuranın durumuna özgü somut olgular içermediğini tespit etmiştir. AİHM, bu ağır ihlaller nedeniyle her bir başvuruçuya, manevi zarar ile masraf ve giderler karşılığında toplam 5.000 Avro tazminat ödenmesine karar vermiştir. Karar, yargı mensuplarının tutuklanma süreçlerinde, yalnızca idari kararların veya şifreli uygulama iddialarının tek başına "suçüstü hâli" veya "makul şüphe" oluşturamayacağına dair emsal teşkil eden hukuksal ilkeleri pekiştirmiştir.

BAYRAM VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²²

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından tutuklanan 109 kişi (hâkimler, savcılar ve bir polis memuru) tarafından yapılan başvuruları içermektedir. Başvuruçuların tamamı, darbe girişiminden hemen sonra başlatılan idari ve adli soruşturmalar kapsamında, görevden uzaklaştırılmış veya yetkileri kaldırılmış, ardından terör örgütü üyeliği şüphesiyle tutuklanmıştır. Tutuklama kararları, esas olarak başvuruçuların görevden uzaklaştırılma gerekçelerine, örgüt bağlantısı iddialarına veya ByLock uygulamasını kullandıkları iddiasına dayandırılmıştır. Başvuruçular, tutukluluklarının hukuka aykırı olduğunu, "suçüstü" hâli bulunmadığını ve kendilerine tanınan yargısal güvencelerin ihlal edildiğini savunarak Anayasa Mahkemesi nezdinde hak arama yollarını tüketmiş, sonuç alamayınca AİHM'e başvurmuşlardır.

22 Bayram ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 20061/17 ve diğer 108 başvuru, 6 Eylül 2022.

İHLALLER

AIHM, başvurucların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı) temelinde incelemiş ve Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, bir yargı mensubunun tutuklanmasında, somut ve inandırıcı deliller olmaksızın sadece idari tasarruflara veya genel şüphelere dayanılmasının "yasaya aykırı" ve "keyfi" olduğunu belirtmiştir. Özellikle, başvurucların tutuklanmasında "suçüstü hâli" gibi yasal istisnaların, darbe girişimi gibi olağanüstü koşullarda dahi hukuki güvenceleri tamamen devre dışı bırakacak şekilde aşırı ve mantıksız yorumlanması, Sözleşme'nin sağladığı korumayı zayıflatmıştır. Başvurucların, kendilerine isnat edilen suç işlediklerine dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte "inandırıcı" bir suç şüphesi bulunmaksızın özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları sonucuna varılmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'de oluşan olağanüstü koşulları dikkate alsa da, bu durumun Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen asgari yasal güvencelerin askıya alınmasına imkân vermediğini vurgulamıştır. Kararda, bir hâkim veya savcının tutuklanmasında, hukuk devletinin temel direklerinden olan yargısal güvencelerin (dokunulmazlıklar vb.) keyfi şekilde aşılmasının, hukuk güvenliğini ve yargı bağımsızlığını derinden sarstığına dikkat çekilmiştir. Mahkeme, başvurucların tutukluluğunun devamına ilişkin kararların, bireyselleştirilmemiş ve soyut gerekçelere dayandığını, bu durumun tutuklamanın "son çare" olması ilkesiyle bağdaşmadığını tespit etmiştir. İhlal saptanan başvurucların her birine, manevi tazminat ile yargılama masrafları karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir. Karar, özellikle yargı mensuplarının tutuklanması sürecindeki "suçüstü" kavramının hukuki sınırlarının aşılmasına yönelik eleştirel bir duruş sergilemektedir.

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından tutuklanan 31 Türk yargı mensubunun başvurularına ilişkindir. Başvurucular, darbe girişimi sonrasında Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından alınan görevden uzaklaştırma kararları ve yürütülen ceza soruşturmaları kapsamında tutuklanmışlardır. Tutuklama kararları, esas olarak başvuruçuların bir terör örgütü ile irtibatlı oldukları şüphesine ve "suçüstü hâli" varsayımına dayandırılmıştır. Başvurucular, iç hukukta yargı mensuplarına tanınan usuli güvencelerin ve dokunulmazlıkların göz ardı edildiğini, "suçüstü" hâli bulunmadığını ve tutukluluk kararlarının somut delillerden yoksun olduğunu savunarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş, ancak sonuç alamayınca AİHM'e başvuruda bulunmuşlardır.

İHLALLER

AİHM, başvuruçuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı) temelinde incelemiş ve Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, özellikle yüksek yargı mensuplarına ve diğer hâkim/savcılara tanınan usuli güvencelerin, "suçüstü" kavramının yasal sınırları aşacak şekilde ve genişletici bir yorumla devre dışı bırakılmasını "yasaya aykırı" ve "keyfi" olarak değerlendirmiştir. Başvuruçuların tutuklandığı sırada, kendilerine isnat edilen suçu işlediklerine dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek nitelikte "inandırıcı" bir suç şüphesi oluşturacak somut delillerin bulunmadığı saptanmıştır. Tutuklamaların, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkelerine aykırı olarak, genel ve soyut gerekçelerle gerçekleştirilmesi 5. maddenin 1. fıkrasının ihlali olarak tescillenmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, 15 Temmuz sonrası ilan edilen olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiş, ancak "suçüstü" kavramının yasal güvenceleri tamamen askıya alacak şekilde yorumlanmasının, durumun gerektirdiği "mutlak zorunluluk" sınırını aştığını vurgulamıştır.

23 Ataman ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 14676/17 ve diğer 30 başvuru, 6 Eylül 2022.

Kararda, bir hukuk devletinde yargı bağımsızlığını koruyan usul kurallarının, olağanüstü dönemlerde dahi keyfi uygulamalara karşı en önemli savunma hattı olduğu belirtilmiştir. AİHM, benzer birçok davada (Baş, Turan ve Diğerleri gibi) saptadığı üzere, Türkiye'nin yargı mensuplarının tutuklanma süreçlerindeki sistemik sorunları ve hukuki belirlilik eksikliğini tekrar teyit etmiştir. İhlallerin ağırlığı göz önüne alınarak, başvuru sahiplerinin her birine manevi zarar ile masraf ve giderler karşılığında toplam 5.000 Avro tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Karar, yargı mensuplarının tutuklanmasında "suçüstü" hâlinin genişletici yorumlanmasına karşı AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen önemli bir örnektir.

GELEŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁴

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 70 Türk yargı mensubuna (hâkim, Cumhuriyet savcısı ve bir polis memuru) ilişkindir. Başvurucular, darbe girişimi sonrası başlatılan idari ve adli soruşturmalar kapsamında, Cemaat ile ilişkilendirilerek görevden uzaklaştırılmış, ardından "silahlı terör örgütü üyeliği" şüphesiyle tutuklanmışlardır. Başvurucuların tutuklanmasına yönelik kararlar, büyük oranda Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından alınan görevden uzaklaştırma kararlarına, "suçüstü" hâlinin varlığına ve bazı başvuru sahipleri için ByLock kullandıkları iddiasına dayandırılmıştır. Başvurucular, bu uygulamaya karşı Anayasa Mahkemesi nezdinde hak arama yollarını tüketmiş, ancak sonuç alamayınca konuyu AİHM'e taşımışlardır.

İHLALLER

AİHM, başvuru sahiplerinin tutukluluk süreçlerini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı) kapsamında ihlaller saptamıştır. Mahkeme, önceki yerleşik içtihatlarına atıfla (Öğreten ve Kanaat, Baş, Turan ve Diğerleri kararları), başvuru sahiplerinin tutuklandığı sırada, kendilerine isnat edilen suçu işlediklerine dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek nitelikte "makul bir şüphe" ve somut delillerin bulunmadığını belirtmiştir. Tutuklama kararının, yasal güvenceleri devre dışı bırakacak şekilde "suçüstü hâli" varsayımına dayandırılmasının, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen "yasanın öngördüğü

24 Geleş ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 75881/16 ve diğer 69 başvuru, 6 Eylül 2022.

usule uygunluk" kriterini karşılamadığına hükmedilmiştir. Mahkeme, darbe girişimi sonrası oluşan olağanüstü koşulları dikkate alsa da, bu durumun, başvurucuların kişisel özgürlüklerine yönelik keyfi kısıtlamaları haklı kılamayacağını vurgulayarak Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiş, ancak başvurucuların tutuklanmasında izlenen usullerin ve gerekçelerin, durumun "mutlak gerektirdiği" orantılılık sınırını aştığını belirtmiştir. Özellikle yargı mensuplarının tutuklanması sürecinde, yasal koruma rejimini etkisiz kılan uygulamaların hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmadığı ifade edilmiştir. Mahkeme, davanın çok sayıda başvurucuyu içermesi ve benzer hukuki meseleleri barındırması nedeniyle, başvurucuların 5. madde kapsamında ileri sürdüğü diğer şikâyetlerin (5 § 3, 5 § 4, 5 § 5) incelenmesine gerek olmadığına karar vermiştir. İhlallerin giderilmesi amacıyla, başvurucuların her birine manevi zarar ile masraf ve giderler karşılığında toplam 5.000 Avro tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Bu karar, yargı mensuplarının tutuklanmasıyla ilgili sistemik hukuki sorunlara dair AİHM'in süregelen içtihadını teyit eden bir "Komite kararı" olma niteliği taşımaktadır.

BAŞER VE ÖZÇELİK/TÜRKİYE²⁵

OLAYLAR

Dava, İstanbul Asliye Ceza Mahkemelerinde görevli iki hâkim olan Mustafa Başer ve Metin Özçelik'in, Cemaat soruşturmaları kapsamında tutuklu bulunan 63 şüphelinin tahliyesine karar verdikleri için "hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs" ve "silahlı terör örgütü üyeliği" şüphesiyle tutuklanmalarını konu almaktadır. Başvurucular, reddi hâkim başvurularını değerlendirirken ve tahliye kararı verirken yasal yetkileri dâhilinde hareket ettiklerini, ancak siyasi iktidarın yargı üzerindeki baskısı sonucu "kamikaze hâkim" olarak yaftalanıp tutuklandıklarını savunmuşlardır. Türk makamları ise başvurucuların, yasadışı örgütün

25 Başer ve Özçelik/Türkiye Kararı, Başvuru No. 30694/15 ve 30803/15, 13 Eylül 2022.

talimatları doğrultusunda, planlı ve organize bir biçimde hukuk dışı eylemler gerçekleştirdiklerini öne sürerek tutukluluklarını gerekçelendirmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvuruçuların tutukluluk sürecini incelediğinde Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, bir hâkimin yargısal faaliyetleri veya kararları nedeniyle cezai soruşturmaya maruz kalmasının, yargı mensuplarına tanınan özel usuli güvencelerin (izin prosedürleri, dokunulmazlıklar vb.) keyfi bir "suçüstü" yorumuyla devre dışı bırakılarak yapılmasını "yasaya aykırı" ve "keyfi" bulmuştur. Başvuruçuların tutuklandığı sırada, kendilerine isnat edilen ağır suçları işlediklerine dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte "makul bir şüphe" oluşturan somut delillerin sunulmadığı tespit edilmiştir. Mahkeme, "suçüstü hâli" gibi yasal istisnaların, yargı bağımsızlığını koruyan usul kurallarını geçersiz kılacak şekilde geniş yorumlanmasının, Sözleşme'nin sağladığı korumayı tamamen zayıflattığını saptamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin ilan ettiği olağanüstü hâl koşullarını dikkate almakla birlikte, hukukun üstünlüğü ilkesi gereği yargı mensuplarının korunmasına özel dikkat gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Tutukluluğun devamına dair kararların bireyselleştirilmemiş ve soyut gerekçelere dayandığı saptanmış, bu durumun tutuklamanın "son çare" olması ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilmiştir. İhlaller nedeniyle başvuruçuların her birine 5.000 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Bu karar, yargı mensuplarının kararları nedeniyle cezalandırılma süreçlerinde yargı bağımsızlığını zedeleyen uygulamalara karşı AİHM'in koyduğu hukuksal standartları yineleyen ve pekiştiren bir içtihat niteliği taşımaktadır.

MORAL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁶

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından tutuklanan 32 Türk yargı mensubunu (hâkim ve Cumhuriyet savcıları) içermektedir. Başvuruçuların tamamı, darbe girişimi sonrası

26 Moral ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 49867/17 ve diğer 31 başvuru, 18 Ekim 2022.

başlatılan idari ve adli soruşturmalar kapsamında, yargı teşkilatı içindeki Cemaat ile ilişkilendirilerek görevden uzaklaştırılmış, ardından "silahlı terör örgütüne üye olma" şüphesiyle tutuklanmışlardır. Başvurucuların tutuklanmasına yönelik kararlar, büyük oranda Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından alınan görevden uzaklaştırma kararlarına veya bazı başvurucular için ByLock kullandıkları iddiasına dayandırılmıştır. Başvurucular, bu uygulamaya karşı Anayasa Mahkemesi nezdinde hak arama yollarını tüketmiş, ancak sonuç alamayınca AİHM'e başvurmuşlardır.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların tutukluluk süreçlerini inceleyerek Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında ihlal saptamıştır. Mahkeme, önceki yerleşik içtihatlarına (Baş, Turan ve Diğerleri kararları) atıfla, başvurucuların tutuklandığı sırada, kendilerine isnat edilen suçu işlediklerine dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek nitelikte "makul bir şüphe" ve somut delillerin bulunmadığını belirtmiştir. Tutuklama kararının, yasal güvenceleri devre dışı bırakacak şekilde "suçüstü hâli" varsayımına dayandırılmasının, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen "yasanın öngördüğü usule uygunluk" kriterini karşılamadığına hükmedilmiştir. Mahkeme, darbe girişimi sonrası oluşan olağanüstü koşulları dikkate alsa da, bu durumun, başvurucuların kişisel özgürlüklerine yönelik keyfi ve dayanaktan yoksun kısıtlamaları haklı kılamayacağını vurgulayarak Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Türkiye'nin darbe girişimi sonrası ilan ettiği olağanüstü hâl ve derogasyon bildirimini incelemiş, ancak "suçüstü" kavramının yasal güvenceleri tamamen askıya alacak şekilde yorumlanmasının, durumun "mutlak gerektirdiği" orantılılık sınırını aştığını vurgulamıştır. Bir hukuk devletinde, yargı bağımsızlığını koruyan usul kurallarının, olağanüstü dönemlerde dahi keyfi uygulamalara karşı bir "köşe taşı" olduğu belirtilmiştir. Mahkeme, 5. maddenin 1. fıkrasına ilişkin ihlal tespiti ışığında, 5. maddenin diğer fıkraları (1, 3, 4 ve 5) kapsamında yapılan başvuruların ayrıntılı incelenmesine gerek olmadığına karar vermiştir. İhlallerin ağırlığı göz önüne alınarak, başvurucuların her birine manevi zarar ile masraf ve giderler karşılığında toplam 5.000 Avro tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Karar,

yargı mensuplarının tutuklanma süreçlerinde "suçüstü" kavramının hukuki sınırlarının aşılmasına yönelik AİHM'in süregelen içtihadını yineleyen bir "Komite kararı" niteliğindedir.

SEVİNÇ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁷

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 135 kişi (çoğunluğu hâkim ve savcı) tarafından yapılan başvurulara ilişkindir. Başvurucular, darbe girişimi sonrası başlatılan soruşturmalar kapsamında, Cemaat ile ilişkilendirilerek görevden uzaklaştırılmış ve "silahlı terör örgütüne üye olma" şüphesiyle tutuklanmışlardır. Tutuklama kararları, esasen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından alınan görevden uzaklaştırma kararlarına ve "suçüstü" hâli varsayımına dayandırılmıştır. Başvurucular, bu uygulamalara karşı Anayasa Mahkemesi nezdinde hak arama yollarını tüketmiş, sonuç alamayınca konuyu AİHM'e taşımışlardır.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında incelemiş ve Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, bir yargı mensubunun, hakkında somut ve inandırıcı deliller olmaksızın, yalnızca idari tasarruflar (HSYK görevden uzaklaştırma kararları) veya genel nitelikteki şüphelere dayanarak tutuklanmasının "yasaya aykırı" ve "keyfi" olduğuna hükmetmiştir. Başvurucuların tutuklandığı sırada, kendilerine isnat edilen suçu işlediklerine dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek nitelikte "makul bir şüphe" ve somut delil bulunmadığı tespit edilmiştir. Tutuklama tedbirinin, yargı mensuplarının sahip olduğu özel usuli güvenceleri ve "suçüstü hâli" kavramını hukuki sınırları aşacak şekilde yorumlayarak uygulanması, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlali olarak tescillenmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, darbe girişimi sonrası oluşan olağanüstü koşulları dikkate alsa da, bu durumun, başvurucuların kişisel özgürlüklerine yönelik keyfi ve dayanaktan yoksun kısıtlamaları haklı kılamayacağını vurgulamıştır. Kararda, bir hukuk devletinde yargı bağımsızlığını koruyan usul

27 Sevinç ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 63634/16 ve diğer 134 başvuru, 18 Ekim 2022.

kurallarının, olağanüstü dönemlerde dahi keyfi uygulamalara karşı bir "köşe taşı" olduğu belirtilmiştir. Mahkeme, 5. maddenin 1. fıkrasına ilişkin ihlal tespiti ışığında, 5. maddenin diğer fıkraları (1, 3, 4 ve 5) ve 8. madde kapsamındaki diğer şikâyetlerin ayrıntılı incelenmesine gerek olmadığına karar vermiştir. İhlallerin giderilmesi adına, başvuru sahiplerinin her birine manevi zarar ile masraf ve giderler karşılığında toplam 5.000 Avro tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Bu karar, yargı mensuplarının tutuklanma süreçlerindeki sistemik hukuki sorunlara dair AIHM'in süregelen içtihadını yineleyen bir "Komite kararı" niteliğindedir.

SUBAŞI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁸

OLAYLAR

Başvurular, 15 Temmuz olaylarıyla bağlantılı olarak tutuklu veya hükümlü olan 19 kişinin, okul çağındaki çocukları ile hafta sonu ziyaret ve telefon görüşmesi yapma taleplerinin yerel makamlar tarafından reddedilmesine ilişkindir. Başvurucular ve başvuru sahiplerinin ailelerinin ikamet ettiği yerler arasındaki uzaklık nedeniyle, hafta içi ziyaretlerin büyük zorluk yarattığı ve başvuru sahiplerinin çocuklarının eğitimleri ile başvuru sahiplerinin aile birleşimi haklarının zarar gördüğü ileri sürülmüştür. İlgili ceza infaz kurumu idareleri; cezaevinin kalabalık olması, personel sayısı, güvenlik endişeleri ve yasal çerçeve gerekçeleriyle hafta sonu ziyaret taleplerini reddetmiş, yapılan itirazlar infaz hâkimlikleri ve Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından benzer gerekçelerle uygun bulunmuştur. Başvurucular ve başvuru sahiplerinin Anayasa Mahkemesi önündeki bireysel başvuruları da ilgili dönemdeki içtihat temelinde açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

İHLALLER

AIHM, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında yapılan şikâyeti, aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına bir müdahale olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, ceza infaz kurumu idarelerinin ziyaretleri hafta içi ile sınırlandırma kararlarının, başvuru sahipleri ve başvuru sahiplerinin çocuklarının bireysel durumlarına ilişkin somut bir değerlendirme içermediğini ve çok genel gerekçelere dayandığını tespit etmiştir. İlk derece mahkemelerinin de kısıtlamaları, çatışan menfaatleri dengelemeden ve başvuru sahiplerinin argümanlarını detaylı incelemekten sadece idari

28 Subaşı ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 3468/20 ve diğer 18 başvuru, 6 Aralık 2022.

kararlara atıfta bulunarak onayladığı belirtilmiştir. Bu bağlamda AİHM, mevcut ulusal yasal çerçevenin ve uygulamaların, başvuruçuların aile hayatına saygı haklarına yönelik keyfi müdahalelere karşı yeterli koruma sağlayamadığı sonucuna varmış ve Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, devletlerin mahpusların aileleriyle temaslarını sürdürmelerine yardımcı olma konusunda pozitif bir yükümlülüğü olduğunu ve ziyaret düzenlemelerinin her vakanın kendine has koşulları dikkate alınarak yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Darbe girişimi sonrası oluşan olağanüstü koşullara rağmen, idarenin takdir yetkisini kullanırken başvuruçular ve başvuruçuların çocuklarının çıkarlarını göz ardı etmemesi gerektiği belirtilmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlali nedeniyle, manevi tazminat olarak başvuruçuların her birine 1.500 Avro, bazı başvuruçulara ise masraf ve giderler karşılığında ilave ödemeler yapılmasına hükmetmiştir. Diğer yandan, bazı başvuruçular tarafından öne sürülen adil yargılanma hakkı (Sözleşme 6. madde) ihlali iddiası, savcının mütalaasının yeni bir unsur içermemesi gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

GÜNGÖR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası görevden uzaklaştırılan ve terör örgütü üyeliği şüphesiyle tutuklanan 82 başvuruçunun durumuna ilişkindir. Başvuruçuların büyük bir kısmı olay tarihinde farklı mahkemelerde hâkim veya savcı olarak görev yapmaktayken, bir kısmı daha önce bu görevlerde bulunmuş kişilerdir. Tutuklama kararları; suçun niteliği, delil durumu ve muhtemel cezaya dayandırılmış; başvuruçuların bazılarının görevden uzaklaştırılması veya ByLock kullanıcısı oldukları iddiası da bu süreçte dikkate alınmıştır. Başvuruçuların makul şüphe yokluğu da dâhil olmak üzere tutukluluğa karşı yaptıkları itirazlar, Anayasa Mahkemesi dâhil olmak üzere yerel mahkemelerce reddedilmiştir.

29 Güngör ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 59639/17 ve diğer 81 başvuru, 13 Aralık 2022.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvuruçuların ilk tutuklulukları sırasında üzerlerine atılı suç işlediklerine dair "makul şüphe" oluşturacak somut ve spesifik bir delilin mevcut olmadığını tespit etmiştir. Yerel mahkemelerin, CMK'nın 100. maddesine ve dosyadaki delillere yaptığı genel ve belirsiz atıfların, tutuklamayı haklı kılan "makul şüphe" için yeterli olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca başvuruçuların hâkim veya savcı olarak görevden uzaklaştırılmaları ya da ByLock kullanıcısı oldukları iddialarının, somut olayda ilgili suç açısından 5. maddenin 1. fıkrası anlamında "makul şüphe" oluşturmadığına hükmedilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, AIHM, 15 Temmuz sonrası olağanüstü koşulların varlığını kabul etse de, bu durumun başvuruçuların kişisel özgürlüklerine yönelik keyfi kısıtlamaları haklı kılamayacağını vurgulamıştır. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasına ilişkin ihlal kararı ışığında, başvuruçuların 5. maddenin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerinin incelenmesine gerek görülmemiştir. İhlallerin giderilmesi adına AIHM, başvuruçuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine karar vermiştir. Bu karar, yargı mensuplarının tutuklanma süreçlerindeki sistemik hukuki sorunlara dair AIHM'in önceki içtihadını (örneğin *Baş/Türkiye* ve *Turan ve Diğerleri/Türkiye* kararları) yineleyen bir komite kararı niteliği taşımaktadır.

VI. 2023 YILINDA VERİLEN KARARLAR

ABDULLAH KILIÇ/TÜRKİYE³⁰

OLAYLAR

Gazeteci olan başvurucu, 26 Temmuz 2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 29 Temmuz 2016'da tutuklanmıştır. Başvurucunun tutukluluğuna dayanak olarak; gazetecilik faaliyetleri, sosyal medya paylaşımları, BankAsya hesabı, tanık ifadeleri ve örgüt yöneticileriyle iletişim kurduğu iddiaları gösterilmiştir. Başvurucu, İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından serbest bırakılmasına karar verilmesine rağmen, tahliye edilmeden hemen önce "anayasal düzeni devirme" suçlamasıyla tekrar gözaltına alınmış ve 14 Nisan 2017'de yeniden tutuklanmıştır. Başvurucunun iki ayrı tutukluluğa dayanan başvurusu, Anayasa Mahkemesi tarafından 2020 yılında karara bağlanmış; Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ikinci tutukluluğunun orantısız olduğuna ve özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine hükmetmiş, ancak ilk tutukluluk süreciyle ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun bularak reddetmiştir.

İHLALLER

AIHM, başvurucunun tutukluluğunu Sözleşme'nin 5. maddesi çerçevesinde incelemiş ve Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun tutuklandığı sırada, kendisine isnat edilen suçu işlediğine dair "makul şüphe" oluşturacak somut ve inandırıcı bir delil bulunmadığını; yerel mahkemelerin sadece genel ve belirsiz yasal atıflarla tutuklama kararı verdiğini tespit etmiştir. İlgili yasaların makul olmayan bir şekilde yorumlanması nedeniyle tutuklamanın "hukuka aykırı ve keyfi" olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, makul şüphenin yokluğu nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının, Anayasa Mahkemesi sürecinin aşırı uzun sürmesi nedeniyle 5. maddesinin 4. fıkrasının ve başvurucunun mağduriyetinin tam olarak telafi edilmemesi nedeniyle 5. maddesinin 5. fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Gazetecilik faaliyetleri nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılması ve bu durumun toplum üzerinde yarattığı caydırıcı etki göz

30 Abdullah Kılıç/Türkiye Kararı, Başvuru No. 43979/17, 31 Ocak 2023.

önüne alınarak, Sözleşme'nin 10. maddesi (ifade özgürlüğü) kapsamında da ihlal tespit edilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, ilan edilen olağanüstü halin Sözleşme anlamında "genel tehlike" oluşturduğunu kabul etse de, başvurucunun tutuklanma sürecinde alınan tedbirlerin durumun gerekliliklerine uymadığını ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmadığını belirtmiştir. İhlallerin giderilmesi adına AİHM, başvurucuya 12.275 Avro manevi tazminat ve 1.100 Avro masraf ve gider ödenmesine hükmetmiştir. İfade özgürlüğü ve özgürlük hakkı kapsamında tespit edilen sistemik ihlaller nedeniyle, Sözleşme'nin 18. maddesine ilişkin şikâyetin ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

TELEK VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³¹

OLAYLAR

Başvurular, 15 Temmuz sonrası ilan edilen olağanüstü hal kapsamında çıkarılan kanun hükmünde kararnameler (KHK) uyarınca kamu görevinden ihraç edilen ve pasaportlarına el konulan üç akademisyene ilişkindir. Akademisyen olan başvurucular, pasaportlarının iptal edilmesi ve uzun süre yeni pasaport alamamaları nedeniyle yurt dışındaki akademik çalışmalarını, doktora programlarını ve mesleki projelerini sürdüremediklerini iddia etmişlerdir. Başvurucular hakkında yürütülen idari işlemler ve pasaport kısıtlamaları, ilgili mevzuatta "terör örgütleri veya devletin milli güvenliğine zarar veren yapılarla irtibat veya iltisak" gerekçesine dayandırılmış; ancak başvurucular darbe girişimi veya herhangi bir terör faaliyetiyle somut bir bağlantı ile suçlanmamışlardır. İlgili iç hukuk yollarının (idare mahkemeleri, Anayasa Mahkemesi ve OHAL Komisyonu) başvurucuların pasaport kısıtlamalarına ilişkin şikâyetlerinde etkisiz kalması ve uzun süre sonuçlanmaması üzerine konuyu AİHM'e taşımışlardır.

31 Telek ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 66763/17, 66767/17 ve 15891/18, 21 Mart 2023.

İHLALLER

AIHM, pasaportlara el konulması tedbirinin başvuruçuların özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına (Sözleşme'nin 8. maddesi) bir müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir. Mahkeme, pasaportların iptal edilmesine dayanak gösterilen yasal düzenlemelerin ve idari işlemlerin, başvuruçuların kişisel durumlarını değerlendiren somut bir gerekçe içermediğini, keyfi olduğunu ve "kanunla öngörölme" şartını karşılamadığını tespit etmiştir. Ayrıca, pasaporta el koyma tedbirinin, olağanüstü halin kendine özgü koşullarının gerektirdiği bir tedbir olarak değerlendirilemeyeceği vurgulanmıştır. Mahkeme, pasaport kısıtlaması nedeniyle yurt dışındaki doktora çalışmalarını sürdüremeyen başvuruçular açısından, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi (eğitim hakkı) uyarınca da ihlal yaşandığına hükmetmiştir. Mahkeme, günümüz koşullarında yükseköğretimin ve özellikle doktora çalışmalarının eğitim hakkının ayrılmaz bir parçası olduğunu ve devletlerin yurt dışındaki üniversitelerde eğitim hakkının kullanılmasını haksız şekilde engellememesi gerektiğini belirtmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, hukuk devleti ilkeleri uyarınca, temel hakları etkileyen tedbirlerin bağımsız bir organ nezdinde çekişmeli bir yargılamaya konu olabilmesi gerektiğini hatırlatmış; ulusal mahkemelerin ise başvuruçuların pasaport kısıtlamalarını somut ve etkili bir denetime tabi tutmadığını saptamıştır. Mahkeme, tespit edilen ihlaller nedeniyle başvuruçuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığı olarak farklı tutarlarda (Alphan Telek ve Edgar Şar için 12.000'er Avro; Zeynep Kıvılcım için toplam 10.750 Avro) tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kararda, akademisyenlerin pasaportlarının iptal edilmesinin, sivil toplum ve akademik özgürlük üzerinde caydırıcı bir etki yarattığına dikkat çekilmiştir. Hâkim Saadet Yüksel, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi kapsamındaki ihlal kararına ilişkin olarak, bu hükmün uygulama alanının genişletilmesine yönelik gerekçelerin yetersiz olduğu gerekçesiyle kısmi ayrık görüş sunmuştur.

OLAYLAR

Başvuru, Düzce Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu bulunan başvurunun, kurum idaresi tarafından "güvenlik zafiyeti" gerekçesiyle iki defterine el konulmasına ilişkindir. Söz konusu defterlerde başvurunun savunma taslakları, ailesine hitaben yazdığı notlar ve ceza yargılaması sürecindeki kişisel deneyimlerine dair yazıları bulunmaktaydı. Başvurunun defterlerin iadesi talebi, bazı tutukluların defterleri haberleşme aracı olarak kullandığı ve bu defterlerin üçüncü kişilerin kimliğini ifşa edebilecek bilgiler içerebileceği gerekçesiyle kurum idaresince reddedilmiştir. Yerel mahkemeler kurum idaresinin kararını usul ve yasaya uygun bularak itirazları reddetmiş, Anayasa Mahkemesi ise başvurunun ifade özgürlüğü şikâyetini açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur. Defterler yaklaşık on ay sonra başvurunun eşine teslim edilmiş, başvuru ise daha sonra serbest bırakılmıştır.

İHLALLER

ÂİHM, başvurunun kendi yazdığı defterlerine el konulmasını, ifade özgürlüğü hakkının (Sözleşme'nin 10. maddesi) kullanılmasına yönelik bir müdahale olarak nitelendirmiştir. Mahkeme, Türk iç hukukunda tutuklulara ait el yazması belgelere el konulmasını öngören spesifik bir yasal dayanak bulunmadığını hatırlatmıştır. Hükümetin dayanak gösterdiği mevzuatın (5275 sayılı Kanun ve ilgili Tüzük) sadece ceza infaz kurumlarında genel "arama" yapılmasına izin verdiği, ancak el yazması belgelere el konulmasına dair bir yetki içermediği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, Sözleşme'nin 10. maddesi anlamında "yasayla öngörülmüş" olma şartının sağlanmadığı sonucuna varılmış ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

ÂİHM, defterlerin yaklaşık on aylık bir süre sonunda iade edilmiş olmasının, ifade özgürlüğü ihlalini ortadan kaldırmayacağını ve başvurunun "mağdur" sıfatını kaybetmesine yol açmayacağını belirtmiştir. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi (mülkiyet hakkı)

32 Uslu/Türkiye Kararı, Başvuru No. 51590/19, 21 Mart 2023.

kapsamında yapılan şikâyetin ise, 10. madde kapsamındaki ihlal tespiti ışığında ayrı bir sorun oluşturmadığına hükmedilmiştir. Mahkeme, manevi tazminat talebini ihlal tespitiyle karşılanmış sayarak reddetmiş; başvurucuya masraf ve giderler karşılığında yalnızca 35 Avro ödenmesine karar vermiştir.

HALLAÇOĞLU VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³³

OLAYLAR

Başvurular, 15 Temmuz 2016 sonrasında yürütülen soruşturmalar kapsamında terör örgütü üyeliği iddiasıyla ceza infaz kurumlarında tutulan başvuruçuların, tutuklulukları esnasındaki yazışmalarının idare tarafından elektronik ortamda kayıt altına alınması ve saklanmasına ilişkindir. İlgili ceza infaz kurumu idareleri, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden gelen talimatlara dayanarak başvuruçuların gönderdiği ve aldığı tüm yazışmaları Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden kayıt altına almıştır. Başvuruçuların (3 kişi) bu uygulamaya karşı infaz hâkimlikleri ve ağır ceza mahkemeleri nezdinde yaptıkları itirazlar reddedilmiş, Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları da açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların özel yazışmalarının UYAP sisteminde kayıt altına alınması ve saklanması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinde güvence altına alınan "yazışmaya saygı" hakkına bir müdahale yapıldığını tespit etmiştir. Mahkeme, daha önce benzer bir konuda verdiği *Nuh Uzun ve Diğerleri/Türkiye* kararına atıfta bulunarak, söz konusu müdahalenin Sözleşme'nin 8. maddesinin 2. fıkrası anlamında "kanunla öngörülmüş" bir dayanağının bulunmadığına hükmetmiştir. Özellikle avukatla yapılan yazışmaların dahi bu sisteme kaydedilmesine ilişkin herhangi bir açık yasal talimat veya dayanak gösterilmediği, Hükümetin atıf yaptığı genelgelerin ise avukat-müvekkil yazışmalarının kaydedilmesine dair bir hüküm içermediği belirtilmiştir. Bu bağlamda, başvuruçuların özel hayatlarına ve yazışmalarına

33 Hallaçoğlu ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 6239/19 ve diğer 2 başvuru, 4 Nisan 2023.

yönelik müdahalenin yasallık şartını karşılamadığı sonucuna varılmış ve Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, başvuruçuların kişisel verilerinin ve yazışmalarının sistem üzerinde izinsiz kaydedilmesinin yarattığı mağduriyeti dikkate almıştır. İhlalin tespitiyle birlikte, başvuruçuların uğradığı manevi zararın, ihlal tespiti ile tek başına yeterli bir tazmin sağladığına hükmedilmiştir. Ayrıca, başvuruçuların maddi tazminat talepleri illiyet bağı yokluğu nedeniyle, masraf ve gider talepleri ise gerekli belge ve makbuzların sunulmaması nedeniyle reddedilmiştir. Mahkeme, bu kararıyla daha önceki sistemik ihlal içtihadını yinelemiştir.

ÇAYLI VE SERLİ/ TÜRKİYE³⁴

OLAYLAR

Başvurular, ceza infaz kurumlarında tutuklu bulunan başvuruçuların, avukatları ile yaptıkları yazışmaların kurum yetkilileri tarafından izlenmesi ve alıkonulmasına ilişkindir. İlk başvuruçuya avukatı tarafından gönderilen bir mektup, kurum yetkililerince açılıp denetlendikten sonra teslim edilmiş; ikinci başvuruçunun avukatından gelen mektubun eklerine ise "mektup olarak kabul edilemeyeceği" ve başvuru hakkında olmadığı gerekçesiyle el konulmuştur. Her iki başvuru da bu işlemlere karşı infaz hâkimlikleri ve ağır ceza mahkemeleri nezdinde itirazlarda bulunmuş, başvuruçuların bu idari ve adli işlemlere karşı yaptıkları itirazlar reddedilmiştir. Başvuruçuların Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları da ya esastan reddedilmiş ya da başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların avukatları ile yaptıkları yazışmaların cezaevi yetkilileri tarafından izlenmesi ve alıkonulmasını, Sözleşme'nin 8. maddesinde güvence altına alınan "yazışmaya saygı" hakkına yönelik bir müdahale olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, avukat-müvekkil arasındaki gizliliğin savunma hakkının temel bir unsuru olduğunu hatırlatmıştır. Somut

34 Çaylı ve Serli/Türkiye Kararı, Başvuru No. 49535/18 ve 10419/20, 9 Mayıs 2023.

olayda, yazışmaların izlenmesini haklı gösterecek istisnai durumların varlığının ortaya konulmadığını ve istismara karşı yeterli bağımsız yargısal güvencelerin sağlanmadığını tespit eden AİHM, bu müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olmadığına hükmederek Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, tutuklu ve hükümlülerin avukatları ile yazışmalarının gizliliğinin istisnai durumlarda ve ancak bağımsız hâkimlerin denetimindeki yeterli güvencelerle sınırlandırılabilceğini vurgulamıştır. İhlalin tespitiyle birlikte AİHM, manevi zararların tazmini için başvuruçuların her birine 300'er Avro ödenmesine hükmetmiştir. Başvuruçuların maddi tazminat ve masraf-gider talepleri ise illiyet bağı yokluğu veya destekleyici belge sunulmaması gerekçesiyle reddedilmiştir. Mahkeme, bu kararla avukat-müvekkil gizliliğine dair yerleşik içtihadını bir kez daha teyit etmiştir.

KARACA/TÜRKİYE³⁵

OLAYLAR

Samanyolu Medya Grubu başkanı Hidayet Karaca, grupta yayınlanan "Tek Türkiye" ve "Şefkat Tepe" dizilerindeki "Karanlık Kurul / Karar Kurulu" bölümlerinde, Fetullah Gülen'in konuşmaları ve talimatları doğrultusunda "Tahşiyeciler" olarak bilinen muhalif bir dini grubu El-Kaide bağlantılı teröristler olarak gösterip karalamak ve sahte delillerle onlara kumpas kurulmasını yönetmek suçlamasıyla Aralık 2014'te gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliği; başvuruçunun Fetullah Gülen ile yaptığı ve dizilerin senaryolarına onay aldığı telefon görüşmelerini, senaristlerin bu bölümleri kendilerinin yazmadığına dair beyanlarını ve Fetullahçı polislerin bu yayınların ardından harekete geçerek Tahşiyecileri yasa dışı şekilde 17 ay tutuklu bıraktığı operasyonları temel alarak "silahlı terör örgütü kurma ve yönetme" suçundan tutuklama kararı vermiştir. Başvuruçunun avukatları, polis operasyonlarının meşru olduğunu, dizilerin kurgudan ibaret olduğunu ve sulh ceza hâkimliklerinin yürütmenin güdümünde kurulduğunu ileri sürerek tüm İstanbul sulh ceza

35 Karaca/Türkiye Kararı, Başvuru No.25285/15, 20 Haziran 2025.

hâkimlerini reddetmiş; yetkili kılınan İstanbul 29. Asliye Ceza Mahkemesi Nisan 2015'te ret taleplerini haklı bularak kabul etmiş ve İstanbul 32. Asliye Ceza Mahkemesi de başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Ancak İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliği ve savcılık bu tahliye kararlarını yetkisizlik gerekçesiyle hükümsüz sayarak infaz etmemiş, HSYK ise tahliye kararı veren asliye ceza hâkimlerini görevden uzaklaştırıp tutuklatmıştır. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, katalog suçlar ve soyut delil karineleriyle başvurucunun tutukluluk halini devam ettirmiş, Kasım 2017'de ise başvurucuyu terör örgütü yöneticiliği, iftira ve sahtecilik suçlarından hapis cezalarına çarptırmış, bu karar onanarak kesinleşmiş, Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular ise reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki ön itirazını, Anayasa Mahkemesinin ret kararlarıyla ulusal makamlara ihlali düzeltme fırsatının sunulmuş olması nedeniyle reddetmiş; başvurucunun kurgu bir dizi üzerinden doğrudan suç işlediğine dair "makul şüphe" bulunmadığı yönündeki şikâyetini (Hâkim Schembri Orland'ın karşı oyuyla) dayanaktan yoksun bularak kabul edilemez ilan etmiştir. Ancak davanın esasına yönelik yapılan usuli incelemede Mahkeme, yetkili adli merci olan İstanbul 29. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Nisan 2015'te sulh ceza hâkimlerinin reddi talebi resmen kabul edilmiş olmasına rağmen, yetkisi kaldırılan sulh ceza hâkimlerinin ve 10. Sulh Ceza Hâkimliğinin bu kararı çiğneyerek başvurucunun tutukluluk halinin devamına hükmetmesini ağır bir usul hatası olarak saptamıştır. Kararların iç hukuktaki yasal yollara ve hukuki güvenlik ilkesine aykırı şekilde tesis edildiğini belirten AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (tutukluluğun yasal usullere aykırı olması) ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Ayrıca Mahkeme, hazırlık soruşturması aşamasında sulh ceza hâkimlerinin tarafsızlığının ve bağımsızlığının sorgulanmasının mutlak surette engellenmesini, reddi hâkim kararlarına uyulmamasını ve ağır ceza mahkemelerinin tahliye taleplerini basmakalıp gerekçelerle (katalog suçlar karinesi vb.) otomatik olarak reddetmesini usuli güvencelerin yokluğu olarak değerlendirerek **Sözleşme'nin** 5. maddesinin 3. fıkrası (tutukluluğun gerekçesiz uzatılması) ile 5. maddesinin 4. fıkrasının (bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde etkili itiraz hakkı yokluğu) ihlal edildiğine oy birliğiyle hükmetmiş; dosya erişim kısıtlamalarını ise ayrıca incelememiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan usuli ve yapısal ihlaller ile başvurunun cezaevinde bulunması nedeniyle uğradığını iddia ettiği 25.200 Avroluk gelir kaybı (maddi zarar) arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle maddi tazminat talebini tamamen reddetmiştir. Mahkeme, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme güvencesinden mahrum bırakılarak yasal usullere aykırı şekilde hürriyeti kısıtlanan başvurunun yaşadığı manevi mağduriyetin telafisi amacıyla başvurucuya 12.000 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden de başvuru lehine toplam **6.000 Avro** masraf tazminatı ödenmesi kararlaştırılmıştır.

AYVAZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³⁶

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası örgüt üyeliği şüphesiyle yakalanıp tutuklanan 131 başvurunun durumuna ilişkindir. Başvurucuların tamamı, olay tarihinde farklı mahkemelerde hâkim veya savcı olarak görev yapmaktaydı. Başvurucular, ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren "suçüstü" hâlinin bulunduğu gerekçesiyle olağan kanun hükümleri uyarınca tutuklanmışlardır. İlgili ceza soruşturmaları başlatılmış, başvurucular çeşitli tarihlerde tutuklanmış ve daha sonra birçoğu hakkında yerel mahkemelerce mahkûmiyet kararları verilmiştir. Başvurucuların özgürlük ve güvenlik haklarının ihlal edildiğine dair Anayasa Mahkemesi nezdinde yaptıkları bireysel başvuruların tamamı reddedilmiştir.

İHLALLER

AIHM, başvurucuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucuların kanunla öngörülen usule uygun şekilde tutuklanmadıklarını ve yargılama öncesi ilk tutukluluklarının hukuka uygun olmadığını tespit etmiştir. AIHM, benzer konulardaki *Baş/Türkiye* ve *Turan ve Diğerleri/Türkiye* kararlarına atıfla, 15 Temmuz sonrası olağanüstü koşulların varlığını kabul etse de, başvuruculara yönelik uygulanan tutuklama

36 Ayvaz ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 14347/17 ve diğer 130 başvuru, 11 Temmuz 2023.

tedbirlerinin durumun koşulları bakımından "kesinlikle gerekli" olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, 36993/19 no.lu başvuru özelinde, Hükümetin başvurucunun Birleşmiş Milletler Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu'na (WGAD) başvurduğu iddiasını, somut bir usulün başlatıldığına dair belge sunulmadığı ve başvurunun geri çekildiği gerekçesiyle reddetmiştir. İhlallerin giderilmesi adına AIHM, 10 başvuru hariç olmak üzere, başvuru sahiplerinin her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme, diğer şikâyetlerin (5. maddenin diğer fıkraları ve 8. madde) ayrıca incelenmesine gerek görmemiş ve bu kararıyla daha önceki yargı mensuplarının tutuklanmasına dair içtihadını yinelemiştir.

BARANSU/TÜRKİYE³⁷

OLAYLAR

Gazeteci Mehmet Baransu, Taraf gazetesinde yayınlanan haberler ve "Balyoz Planı" belgeleriyle ilişkili olarak "Devletin güvenliğine ilişkin gizli belgeleri tahrip etmek, çalmak, temin etmek ve ifşa etmek" suçlamalarıyla Mart 2015'te gözaltına alınmış ve İstanbul Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklanmıştır. Sulh Ceza Hâkimlikleri ve savcılık; isnat edilen suçların ağırlığını, ceza alt ve üst sınırlarını, kaçma riskini ve CMK 100. maddesindeki yasal sınırları gerekçe göstererek soyut ve genel kapsamlı basmakalıp formüllerle başvurucunun tutukluluğunun devamına hükmetmiş, Haziran 2016'da açılan davada suçlamalara "silahlı terör örgütüne üye olma" iddiası da eklenmiştir. Başvurucu, haksız tutukluluk ve uzun süre iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda bulunmuş; ancak yüksek mahkeme Mayıs 2016 ve Aralık 2018 kararlarıyla, yargılamada bir ihmal bulunmadığını ve 3 yıl 10 ayı bulan tutukluluk süresinin makul olduğunu belirterek başvuruları reddetmiştir. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi Mart 2022'de başvuru sahiplerini devletin gizli belgelerini temin ve ifşa suçlarından toplam 13 yıl hapis cezasına çarptırmış, belge tahrip etme suçundan beraatine karar vermiş,

37 Baransu/Türkiye Kararı, Başvuru No.68309/16, 11 Temmuz 2023.

örgüt üyeliği suçlamasını ise Mersin Ağır Ceza Mahkemesinin daha önce verdiği bir mahkûmiyet hükmü nedeniyle reddetmiştir. Başvurucu, farklı davalardan aldığı cezaların onanmasının ardından Mart 2021'de hükümlü olarak cezasını çekmeye başlamış, haksız tutukluluk şikâyeti kapsamındaki süresi ise toplamda 6 yıl 7 gün olarak hesaplanmıştır.

İHLALLER

AIHM, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediği, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve başvurunun resmi makamlara karşı hoş olmayan eleştirel ifadeler kullanması nedeniyle başvuru hakkını kötüye kullandığı yönündeki tüm ön itirazlarını reddetmiştir; zira başvurunun eleştirileri onur kırıcı veya tehdit edici boyutta görülmemiş ve Anayasa Mahkemesinin ret kararlarıyla adli makamlara ihlali düzeltme fırsatının zaten sunulduğu saptanmıştır. Esas yönünden yapılan incelemede Mahkeme, başvurunun ilk gözaltı tarihinden nihai mahkûmiyet cezasının infazına kadar geçen 6 yıl 7 günlük tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğunu vurgulamıştır. Ulusal hâkimlerin ve ağır ceza mahkemelerinin tutukluluk halinin devamına ilişkin kararlarında, tahliye lehine olan argümanları ve sanığın şahsi durumunu hiçbir şekilde incelemediklerini belirten AIHM, kararların yasal mevzuat hükümlerinin basmakalıp bir şekilde sıralanmasından ibaret olduğunu ve hürriyet kısıtlamasını haklı gösterecek "ilgili ve yeterli" gerekçeler sunulmadığını tespit etmiştir. Türkiye'nin 15 Temmuz darbe girişimi sonrasındaki OHAL askıya alma bildirimini gözetmesine rağmen, tutuklama tedbirinin OHAL ilanından çok önce başlamış ve OHAL sonrasında da devam etmiş olmasını dikkate alan Mahkeme, davanın genel yürütülme şeklinin Sözleşme'nin 15. maddesi kapsamında durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını saptayarak Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun gerekçelendirilmesi ve makul süreyi aşması hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan gerekçesiz uzun tutukluluk ihlali ile başvurunun tutuklanmasaydı elde edeceğini ileri sürdüğü gelir kaybı (maddi zarar) arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle maddi tazminat talebini reddetmiştir. Mahkeme, özgürlükten haksız yere mahrum bırakılmanın başvuru üzerinde yarattığı manevi mağduriyetin büyüklüğünü dikkate alarak, başvurucuya 7.800 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise başvurunun

süreçteki hukuki temsiline ilişkin sunduğu avukatlık sözleşmesi, saatlik ücret dekontları ve seyahat faturaları incelenerek, belgelendirilen yasal harcamalar karşılığında başvuru lehine 2.000 Avro masraf ödeneği tayin edilmiştir.

KILINÇLI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³⁸

OLAYLAR

Başvurular, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 13 kişinin başvurusuna ilişkindir. Başvuranların tamamı, olay tarihinde farklı mahkemelerde hâkim veya savcı olarak görev yapmaktayken, haklarında başlatılan ceza soruşturmaları kapsamında görevlerinden uzaklaştırılmışlardır. Başvurucular, "suçüstü" hâlinin bulunduğu gerekçesiyle, yargı mensuplarına tanınan özel usuli güvenceler dikkate alınmadan olağan kanun hükümleri uyarınca tutuklanmışlardır. Tutuklama kararlarında başvuru sahiplerinin görevden uzaklaştırılmış olmaları ve bazı başvuru sahipleri için ByLock kullanımı delil olarak gösterilmiştir. Başvuru sahiplerinin tutukluluğa karşı yaptıkları itirazlar ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvuru sahiplerinin tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvuru sahiplerinin tutuklandıkları sırada isnat edilen suç işlediklerine dair "makul şüphe" oluşturacak somut ve spesifik bir delilin mevcut olmadığını tespit etmiştir. Yerel mahkemelerin, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesine ve dosyadaki delillere yaptıkları genel ve belirsiz atıfların, tutuklamayı haklı kılan makul şüphe için yeterli olmadığı belirtilmiştir. AİHM, daha önceki *Baş/Türkiye ve Turan ve Diğerleri/Türkiye* kararlarına atıfla, 15 Temmuz sonrası olağanüstü koşulların varlığını kabul etse de, başvuru sahiplerine yönelik uygulanan tutuklama tedbirlerinin durumun koşulları bakımından "kesinlikle gerekli" olmadığını vurgulamıştır.

38 Kılınçlı ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 27336/17 ve diğer 12 başvuru, 11 Temmuz 2023.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, 63841/17 no.lu başvuru özelinde, Hükümetin başvurucunun Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi nezdindeki başvurusunu gerekçe göstererek sunduğu itirazı, şikâyet konularının farklı olması nedeniyle reddetmiştir. İhlallerin giderilmesi adına AİHM, 2 başvuru hariç olmak üzere, başvuru sahiplerinin her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları ve 8. madde kapsamındaki şikâyetlerin ayrıca incelenmesine gerek görmemiş ve bu kararıyla yargı mensuplarının tutuklanma süreçlerindeki sistemik hukuki sorunlara dair yerleşik içtihadını yinelemiştir.

YÜKSEL YALÇINKAYA/TÜRKİYE [BD]³⁹

OLAYLAR

Başvurucu, ByLock uygulamasını kullandığına dair tespitlere, Bank Asya'da hesabının olmasına ve KHK'yla kapatılan dernek ve sendika üyeliğine dayanarak örgüt üyeliğinden mahkum edilmiştir. Ancak, ByLock tespitine esas alınan veriler, savunmaya verilmemiş, mahkemeye getirtilerek bağımsız bilirkişi incelemesine tabi tutulmamış, bu hususlardaki

39 Yüksel Yalçinkaya/Türkiye [BD] Kararı, Başvuru No. 15669/20, 26 Eylül 2023; AİHM Yalçinkaya Kararı ve Güncel Yargılamalara Etkisi (<https://justicesquare.org/aihm-yalcinkaya-karari-ozeti-ve-guncel-yargilamalara-etkisi/>); AİHM'in Yüksel Yalçinkaya/Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirme (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-yuksel-yalcinkaya-turkiye-kararina-iliskin-degerlendirme/>); Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Yüksel Yalçinkaya/Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirme (<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/679.pdf>); AİHM'in 'ByLock ve Bank Asya' Kararı Emsal Teşkil Eder Mi? (<https://www.bbc.com/turkce/articles/c51lxjde1dpo>); Anayasa Mahkemesi'nin ByLock kararı... (<https://www.karar.com/yazarlar/elif-cakir/anayasa-mahkemesinin-bylock-karari-1597730>); Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yüksel Yalçinkaya-Türkiye Kararı Üzerine Değerlendirmeler (<https://izzetozgenc.com/data/contents/avrupa-insan-haklari-mahkemesi-nin-yuksel-yalcinkaya-turkiye-karari-uzerine-degerlendirmeler.pdf>); İHAM Büyük Daire'nin "ByLock Kararı" Nasıl Yorumlanmalı? (<https://sen.av.tr/tr/makale/İHAM-büyük-dairenin-bylock-karari-nasil-yorumlanmalı>); 'Article 7' Shockwaves, Bylock and Beyond: Unpacking the Grand Chamber's Yalçinkaya Judgment (<https://strasbourgothers.com/2023/10/13/article-7-shockwaves-bylock-and-beyond-unpacking-the-grand-chambers-yalcinkaya-judgment/>); Implications of the Landmark Judgment: Yalçinkaya vs. Turkey (<https://arrestedlawyers.org/2023/09/29/implications-of-the-landmark-judgment-yalcinkaya-vs-turkey/>); Systemic Problems Unveiled: The Yalcinkaya Case and the Demise of the Bylock Digital Evidence (<https://www.echrblog.com/2023/10/systemic-problems-unveiled-yalcinkaya.html>); Statement regarding the ECtHR's Judgment in the Yalcinkaya-Case (<https://lawyersforlawyers.org/en/statement-regarding-the-ecthrs-judgment-in-the-yalcinkaya-case/>); Strasbourg Weighs In On Political Persecution In Turkey (<https://verfassungsblog.de/strasburg-weighs-in-on-political-persecution-in-turkey/>); What is the Meaning of "Systematic Violation of Rights" Mentioned in the ECHR Yalçinkaya Decision? (<https://www.crossborderjurists.org/what-is-the-meaning-of-systematic-violation-of-rights-mentioned-in-the-echr-yalcinkaya-decision/>).

taleplere bir yanıt verilmemiş; bunun yerine münhasıran savcılığın ve idari makamların tespitlerine dayanılmıştır.

Yüksel Yalçınkaya/Türkiye kararı, örgüt üyeliği gerekçesiyle yapılan ceza yargılamalarının esası hakkındaki ilk karardır. Başvuru önce AİHM'in bir Dairesine verilmiş; ancak, Daire başvurunun niteliğini ve kapsamını dikkate alarak Büyük Daire lehine davadan el çekmiştir. Davanın duruşması 18 Ocak 2023 tarihinde gerçekleşmiştir. Büyük Daire tarafından verilmesi nedeniyle karar, bu kapsamdaki bütün başvurular açısından emsal oluşturmaktadır ve bağlayıcıdır. Dolayısıyla, diğer dosyalar da AİHM Büyük Dairesinin tespitleri doğrultusunda sonuçlandırılacaktır.

İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin ihlali (Ceza Kanunu'nun aşırı geniş ve öngörülemez şekilde uygulanması, m. 7);
2. Silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkesinin ihlali (ByLock tespitine esas verilerinin savunmanın erişimine açılmaması, m. 6/1);
3. Örgütlenme özgürlüğünün ihlali (dernek ve sendika üyeliğine dayalı cezaların yasayla öngörülme şartını karşılamaması, m. 11).

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mevcut davayla ilgili mesele, özellikle suçun maddi ve manevi unsurlarının bütünü bakımından, Ceza Kanunu'nda ve Yargıtay içtihatlarında ortaya konulan şartlar göz önüne alındığında; silahlı terör örgütü üyeliğinden mahkumiyetin yeterince öngörülebilir olup olmadığıdır (§ 253).

Mahkeme, ByLock kullanımı tespitinin, kendi delil değerinin ötesinde , Ceza Kanunu'nun 314/2 maddesinin gereklerini kanunilik ilkesine aykırı biçimde aşarak suçun maddi ve manevi unsurlarının varlığına ilişkin bireyselleştirilmiş tespitin yerini aldığını değerlendirmektedir (§ 262).

Ulusal mahkemelerin yorumu, kasıt da dahil olmak üzere silahlı terör örgütü üyeliğinin tüm şartlarının yerine getirildiğini belirlemeksizin, bu uygulamanın kullanıcılarına fiilen cezai

sorumluluk yüklemektedir. Bu durum, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluğa dayalı organik bir bağın kanıtlanmasını ve özel bir manevi unsurun varlığını gerektiren söz konusu suçun özüyle ve kişisel sorumluluk unsurunun tesis edilebileceği manevi bir bağ olmaksızın cezalandırılmama hakkıyla da bağdaşmamaktadır (§ 264).

Terörist olarak tanımlanan bir örgüt tarafından kullanıldığı iddia edilen bir iletişim aracına nüfuz etmede karşılaşılan zorluklar, bu aracı daha önce kullanmış olanlara neredeyse otomatik bir şekilde cezai sorumluluk yüklemeye yetecek bir gerekçe değildir (§ 265).

Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkumiyetin, ulusal hukukun gerekliliklerine ve yasallık ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırı şekilde, suçun tüm kurucu unsurlarının varlığı bireyselleştirilmiş bir şekilde usulünce kanıtlanmadan hükmedilmiştir. Ulusal mahkemelerin yorumu, uygulamada sadece ByLock kullanımının, silahlı bir terör örgütüne bilerek ve isteyerek üye olmakla eşdeğer tutma etkisi yaratmaktadır (§ 267).

Hukukun üstünlüğü ilkesinin özünde yer alan ve sınırlandırılmaz bir hak olan Sözleşme'nin 7. maddesinde yer alan güvencelerin, terör suçlarının kovuşturulması ve cezalandırılması söz konusu olduğunda daha az katı uygulanabilmesi söz konusu değildir (§ 270).

Bahse konu suçun kapsamı, başvuru aleyhine öngörülemez biçimde genişletilmiştir (§ 271). Bu nedenlerle, Sözleşme'nin 7. maddesi ihlal edilmiştir (§ 272).

MİT Kanunu'nun 4/1 ve 6/1 maddeleri, elektronik delillerin toplanmasıyla ilgili olarak CMK'nın 134. maddesinde belirtilenlere benzer usulü güvenceler öngörmemektedir. Ayrıca, Ankara 4. Sulh Ceza Hakimliğinin ByLock verilerinin incelenmesine yönelik kararı, MİT'in veri toplama faaliyetinin olay sonrası yargısal denetimi niteliğinde değildir. MİT'in ilgili verileri aylarca tuttuğunu da dikkate alan Mahkeme, ByLock verilerinin güvenilirliğine ilişkin şüphelerin soyut veya temelsiz olduğu fikrinde değildir (§ 317).

Başvurucunun dava dosyasındaki ByLock raporlarına erişiminin olması, bunların dayandığı verilere erişim hakkı veya bunda menfaati olmadığı anlamına gelmemektedir (§ 327). Ulusal mahkemelerin, ByLock verilerinin bir uzman tarafından doğrulanan başka bir veri dizisiyle uyumlu olduğunu belirlemesi de bu ilk verilerle ilgili usulü hakları ortadan kaldırmamaktadır (§ 318).

Özellikle kendisini ilgilendirdiği kadarıyla ham verilerin, neden ve kimin kararı üzerine başvurucudan gizlendiğine dair hiçbir açıklama yapılmamıştır. Başvurucu bu nedenle, karşı iddialarını sunma olanağından yoksun bırakılmıştır (§ 331).

İçeriklerinin ve bütünlüğünün doğrulanması için ham verilerin bağımsız bir incelemeye sunulması talebi de mahkemeler tarafından dikkate alınmamıştır (§ 332). Ham verilerin bağımsız uzmanlar tarafından incelenmesini talep etmekte başvurucunun meşru menfaati bulunmaktadır ve mahkemelerin bu talepe uygun yanıt verme yükümlülüğü vardır (§ 333).

ByLock delilinin güvenilirliğine ilişkin endişelere işaret eden diğer bazı itirazlara (farklı kullanıcı listeleri arasındaki tutarsızlıklar, indirme sayısı ile soruşturma açılan kişi sayısı arasındaki farklılıklar vb) da mahkemeler tarafından bir yanıt verilmemiştir (§ 334).

Dördüncü olarak, Bölge Adliye Mahkemesi, ByLock yazışma içeriklerinin ve iletişim kurulan kişilere ilişkin bilgilerin gelmesini beklemeden karar vermiş; Yargıtay, bu verilerin yokluğuna ilişkin itirazı reddetmiştir (§ 335).

Belirtilen kusurlar neticesinde savunmanın maruz kaldığı dezavantaj, mahkemelerin ByLock delillerine ilişkin gerekçelerindeki eksikliklerle daha da artmıştır (§ 337).

Bazı olgusal itirazlar, "münhasırlık" ve "örgütsel kullanım" argümanındaki somut boşluklara işaret etmektedir ve bunun neden böyle kabul edildiğine dair mahkemelerin daha fazla açıklama yapmasını gerektirmektedir (§ 340). Mahkeme, başvurucunun hakkındaki delillere karşı çıkma ve savunmasını etkili biçimde ve savcılıkla eşit düzeyde yapma olanağına sahip olmasını sağlamak için yeterli güvencelerin bulunmadığını değerlendirmektedir. Ayrıca, mahkemelerin başvurucunun talep ve itirazlarına cevap vermemesi, savunma argümanlarına karşı duyarsız oldukları ve başvurucunun gerçek manada "dinlenmediğine" dair haklı bir şüpheyi açmıştır (§ 341).

Mahkemelerin, başvurucunun etkili bir şekilde itiraz edebilmesi için ana delil unsuruna karşılık uygun güvenceler sunmamaları, davanın özünde yatan önemli meseleleri ele almamaları ve kararlarını gerekçelendirmemeleri, 6/1 maddesindeki usulü haklarla bağdaşmamaktadır (§ 345). Bu hususlar, ceza yargılamasının adil yargılanma gerekliliklerini karşılamadığı sonucuna varmak için yeterlidir (§ 346). Belirtilen sınırlamalar, olağanüstü halin sıkı sıkıya gerektirdiği bir durum olarak kabul edilemez (§ 355).

Bu değerlendirmeler dikkate alındığında, Sözleşme'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir (§ 356).

Sendika ve dernek üyeliği bakımından Ceza Kanunu'nun 314/2 maddesinin yorumlanma şekli, bu hükmün kapsamını öngörülemeyen bir şekilde genişletmiştir, keyfi müdahalelere karşı asgari koruma sunmamıştır ve "yasayla öngörülmüş" olarak kabul edilemez (§ 396). Bu nedenlerle, Sözleşme'nin 11. maddesi ihlal edilmiştir (§ 402).

Sözleşme'nin 7. ve 6. maddeleri kapsamındaki ihlaller, özellikle ulusal mahkemelerin ByLock kullanımına ilişkin nitelendirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu uygulamayı kullandığı ulusal mahkemelerce tespit edilen herkes, silahlı terör örgütüne üyelikten mahkum edilebilecektir (§ 413).

Mahkemenin gelecekte çok sayıda benzer ihlale karar vermek zorunda kalmaması için tespit edilen eksikliklerin, Türk makamları tarafından mevcut davanın ötesinde daha geniş bir ölçekte ele alınması gerekmektedir. Mevcut karardan, özellikle ancak onlarla sınırlı olmamak üzere ulusal mahkemeler önünde görülmekte olan davalara ilişkin gerekli sonuçları çıkarmak ve ihlale yol açtığı belirlenen sorunu çözmek için uygun genel tedbirleri almak ulusal makamlara düşmektedir (§ 418).

Mahkeme, kararın ardından başvurucunun CMK'nın 311/1 (f) maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesini olanığına sahip olduğu ve yargılamanın yenilenmesinin en iyi tazmin yolu olacağı gerekçesiyle ihlal tespiti yeterli tazmin oluşturduğuna karar vermiştir. Yargılama giderleri için ise 15.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

MEHMET DEMİR/TÜRKİYE⁴⁰

OLAYLAR

Başvuru, başvurucunun terör örgütü üyeliği suçlamasıyla tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumunda, avukatı ile yaptığı görüşmeler sırasında belge paylaşımının kurum yetkilileri tarafından izlenmesine ilişkindir. Osmaniye Sulh Ceza Mahkemesi, 5275 sayılı Kanun'un 59/5. maddesine dayanarak, Cemaat soruşturmaları kapsamında tutuklu bulunan kişilerin avukatlarıyla yaptığı görüşmelerdeki belge paylaşımının ve görüşme kayıtlarının teknik

40 Mehmet Demir/Türkiye Kararı, Başvuru No. 55569/19, 24 Ekim 2023.

cihazlarla izlenebileceğine dair tedbir kararı vermiştir. Mahkeme, bu karara gerekçe olarak ceza infaz kurumundaki bazı tutukluların gizli haberleşme girişimlerini ve güvenlik zafiyetlerini göstermiştir. Başvurucu, avukatıyla belge paylaşımının izlenmesine karşı infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesi nezdinde itirazlarda bulunmuş, ancak bu itirazları reddedilmiştir. Başvurucunun Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvurusu da iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmiştir.

İHLALLER

AIHM, avukat ile yapılan görüşmelerde belge paylaşımının izlenmesinin, Sözleşme'nin 8. maddesinde güvence altına alınan "özel hayata ve yazışmaya saygı" hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini değerlendirmiştir. Mahkeme, tutuklular ile avukatları arasındaki gizli iletişimin savunma hakkının temel bir unsuru olduğunu hatırlatmıştır. Yerel mahkemelerin, başvurunun özel durumuna ilişkin somut bir gerekçe sunmadan, genel bir tedbir kararı ile tüm yazışma ve belge paylaşımını izlemeye tabi tuttuğunu tespit eden AIHM, bu müdahalenin istisnai nitelikte olmadığını ve istismara karşı yeterli bağımsız yargısal güvencelerden yoksun olduğunu saptamıştır. Bu doğrultuda, uygulanan müdahalenin Sözleşme'nin 8. maddesinin 2. fıkrası anlamında "hukuka uygun" olmadığı ve demokratik bir toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, avukat ile gizli iletişim kurma hakkının temel bir hak olduğunu ve bu haktan sapmalara ancak çok istisnai durumlarda ve sıkı güvenceler altında izin verilebileceğini vurgulamıştır. İhlal tespitiyle birlikte, başvurunun adil tazmin talebinde bulunmaması nedeniyle herhangi bir tazminata hükmedilmemiştir. Mahkeme, bu kararıyla avukat-müvekkil gizliliğinin korunması konusundaki yerleşik içtihadını yinelemiştir.

ERİŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴¹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından Cemaat mensubu oldukları şüphesiyle yakalanıp tutuklanan 45 kişinin başvurusuna ilişkindir. Başvurucular, darbe girişimi sonrası başlatılan soruşturmalar kapsamında, örgüt üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır. Tutuklama kararlarında, suçun niteliği, delil durumu, olası ceza miktarı ve katalog suç olması gibi genel gerekçelere dayanılmıştır. Başvurucuların dosyalarında özellikle ByLock mesajlaşma sistemi kullanıcısı oldukları iddiası, bazı başvurucular için ise Bank Asya'daki hesap hareketleri veya örgütle ilişkili yayınlara abonelik gibi unsurlar delil olarak sunulmuştur. Başvurucuların tutukluluğun hukuka aykırı olduğu ve makul şüphe bulunmadığı iddialarıyla Anayasa Mahkemesi dâhil olmak üzere yerel mercilere yaptıkları tüm itirazlar reddedilmiştir

İHLALLER

AIHM, başvurucuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucuların yakalandıkları sırada üzerlerine atılı suçu işlediklerine dair "makul şüphe" oluşturacak somut ve spesifik bir delilin mevcut olmadığını tespit etmiştir. ByLock kullanımının tek başına ve başka somut verilerle desteklenmediği sürece makul şüphe için yeterli görülmediği, diğer finansal veya sosyal faaliyetlerin ise terör örgütü üyeliğini kanıtlamak için yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. Yerel mahkemelerin, CMK'nın ilgili maddelerine ve "dosyadaki delillere" yönelik yaptıkları genel ve belirsiz atıfların, tutuklamayı haklı kılan makul şüphe için yeterli gerekçe oluşturmadığı belirtilmiştir. 15 Temmuz sonrası darbe girişimi bağlamına rağmen, tutuklama tedbirinin başvurucular özelinde durumun gerektirdiği kesinlikte bir tedbir olmadığı sonucuna varılmıştır. Karar, yargı mensupları dışındaki kişilerin tutukluluklarının esası hakkında verilen ilk AIHM kararıdır.

41 Eriş ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 58665/17 ve diğer 44 başvuru, 24 Ekim 2023.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme, 70782/17 no.lu başvuru hariç olmak üzere, başvurucuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Ayrıca Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları ve 8. madde kapsamındaki şikâyetlerin, ihlal tespiti ışığında ayrıca incelenmesine gerek görülmediğini belirtmiştir. Söz konusu karar, 15 Temmuz sonrası tutukluluk süreçlerindeki sistemik hukuki sorunlara dair AIHM'in önceki içtihadını yineleyen bir "Komite kararı" niteliğindedir.

CANAVCI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴²

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası ilan edilen olağanüstü hâl kapsamında ceza infaz kurumlarında tutuklu bulunan üç başvurucunun, avukatları ile yaptıkları görüşmelerin izlenmesi ve kaydedilmesine ilişkindir. İlk başvurucunun görüşmeleri, Silivri Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanan talimatıyla sesli ve görüntülü olarak kaydedilmiş ve bir memur tarafından izlenmiştir. İkinci başvurucu için benzer bir tedbir Zonguldak Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kararıyla Kocaeli Ceza İnfaz Kurumu'nda uygulanmış, üçüncü başvurucunun Düzce Ceza İnfaz Kurumu'ndaki görüşmeleri ise herhangi bir savcılık kararı olmaksızın cezaevi idaresi tarafından kaydedilmiş ve izlenmiştir. Başvurucular, bu uygulamaların avukat-müvekkil gizliliğini ihlal ettiğini ve yasal dayanağının bulunmadığını ileri sürerek infaz hâkimlikleri ve ağır ceza mahkemeleri nezdinde itirazlarda bulunmuş, ancak sonuç alamamışlardır. Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları da ya iç hukuk yollarının tüketilmemesi ya da adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilerek reddedilmiştir..

İHLALLER

AIHM, ceza infaz kurumu yetkililerinin avukat-müvekkil görüşmelerini izlemesi ve kaydetmesini, Sözleşme'nin 8. maddesinde güvence altına alınan "özel hayata ve yazışmaya

42 Canavcı ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 24074/19 ve diğer 2 başvuru, 14 Kasım 2023.

saygı" hakkına yönelik bir müdahale olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, bu müdahalenin Sözleşme'nin 8. maddesinin 2. fıkrası anlamında "yasayla öngörülmüş" olmadığı sonucuna varmıştır. Kararda, 667 sayılı KHK'nın ilgili hükümlerinin ve bunların uygulanma biçiminin, keyfi müdahalelere karşı yeterli hukuki güvence sağlamadığı ve uygulanan tedbirlerin somut risklere dayalı bireyselleştirilmiş bir gerekçe içermediği vurgulanmıştır. Ayrıca üçüncü başvuru örneğinde görüldüğü üzere, tedbirin herhangi bir savcılık kararı olmaksızın uygulanması, hukuki belirlilik ilkesini zedelemiştir. Mahkeme, olağanüstü hâl koşullarının dahi avukat-müvekkil gizliliği gibi temel bir hakka bu denli ucu açık ve denetimsiz müdahaleleri haklı kılmayacağına ve söz konusu yargısal denetimin etkisiz olduğuna hükmederek Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, 15 Temmuz sonrası ilan edilen olağanüstü hâlin "ulusun varlığını tehdit eden bir tehlike" olduğunu kabul etse de, avukat-müvekkil gizliliğine yönelik kısıtlamaların suistimale karşı korunması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, tespit edilen ihlallerin telafisi için her bir başvurana 9.750 Avro manevi tazminat ödenmesine; ayrıca masraf ve giderler kapsamında birinci başvurana 2.000 Avro, ikinci başvurana 4.942 Avro ve üçüncü başvurana 2.184 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Bu karar, avukat-müvekkil mahremiyetinin korunması ve tutukluluk sürecindeki idari tedbirlerin hukukiliği konusunda AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen ve genişleten bir nitelik taşımaktadır.

BURGAÇ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴³

OLAYLAR

Başvurular, ceza infaz kurumlarında tutuklu bulunan 18 başvuruçunun, tutuklulukları esnasında hem gönderdikleri hem de kendilerine gelen yazışmaların sistematik olarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesi uygulamasına ilişkindir. Başvuruçular, bu uygulamanın özel hayatlarına ve yazışma gizliliğine müdahale teşkil ettiğini savunarak, söz konusu uygulamanın sonlandırılması talebiyle infaz hâkimliklerine ve ağır ceza mahkemelerine başvuruda bulunmuşlardır. Yerel mahkemeler başvuruçuların itirazlarını reddetmiş, Anayasa

43 Burgaç ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 57407/19 ve diğer 17 başvuru, 28 Kasım 2023.

Mahkemesi ise bireysel başvuruları "açıkça dayanaktan yoksun" olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur. Başvurucular, iç hukuk yollarının sonuçsuz kalması üzerine konuyu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşımışlardır.

İHLALLER

AIHM, yazışmaların UYAP sistemine kaydedilmesini ve saklanmasını, Sözleşme'nin 8. maddesinde korunan özel hayat ve yazışma gizliliği hakkına bir müdahale olarak nitelendirmiştir. Mahkeme, daha önce *Nuh Uzun ve Diğerleri/Türkiye* davasında kurduğu içtihadı esas alarak, bu uygulamanın Sözleşme'nin 8. maddesinin 2. fıkrası anlamında "kanunla öngörülmuş" bir dayanağının bulunmadığını tespit etmiştir. İlgili yasal mevzuatın ve idari düzenlemelerin, tutukluların yazışmalarının sistematik olarak izlenmesini ve dijital ortamda saklanmasını meşru kılacak netlikte ve yeterlilikte olmadığı vurgulanmıştır. Türkiye'nin Sözleşme'ye ilişkin askıya alma (derogasyon) bildiriminin, kanuni dayanaktan yoksun olan ve keyfiliğe kapı aralayan bu tür bir müdahaleyi haklı kılamayacağına hükmedilerek Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme, tespit edilen ihlalin başvuru sahiplerinin uğradığı her türlü manevi zarar için tek başına yeterli bir adil tazmin sağladığına hükmetmiştir. Ayrıca Mahkeme, masraf ve giderler için karar ekindeki listede belirtilen başvuru sahiplerinin her birine toplam 500 Avro ödenmesine karar vermiş, diğer maddi tazminat taleplerini ise illiyet bağı yokluğu nedeniyle reddetmiştir. Karar, daha önceki sistemik ihlal kararlarını yineleyen bir komite kararı niteliğindedir.

İLERDE VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴⁴

OLAYLAR

Başvurular, 15 Temmuz 2016 sonrası örgüt üyeliği şüphesiyle tutuklanan başvuru sahiplerinin ceza infaz kurumlarındaki kötü tutukluluk koşullarına, özellikle de aşırı kalabalıklığa ilişkindir. Başvurucular (11 kişi), tutuldukları cezaevlerinde kişi başına düşen yaşam alanının yetersiz

44 İlerde ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 35614/19 ve diğer 10 başvuru, 5 Aralık 2023.

olduğunu, yerlerde yataklarda yatmak zorunda kaldıklarını, temizlik malzemelerine erişemediklerini ve havalandırma, sıcak su gibi temel olanakların kısıtlı olduğunu iddia etmişlerdir. Bazı başvurucular ayrıca, ailelerinden çok uzak cezaevlerine nakledilmeleri nedeniyle aile birliği haklarının ve ziyaret olanaklarının kısıtlandığından şikâyet etmişlerdir. İç hukuk yollarında infaz hâkimlikleri, ağır ceza mahkemeleri ve Anayasa Mahkemesi nezdinde yapılan itirazlar, genel olarak 15 Temmuz sonrası cezaevi nüfusundaki yoğunluk ve güvenlik gerekçeleriyle reddedilmiştir..

İHLALLER

AIHM, cezaevlerindeki tutukluluk koşullarını Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) kapsamında incelemiştir. Mahkeme, kişi başına düşen 3 metrekareden az yaşam alanı olan durumlarda ihlal karinesi oluştuğunu hatırlatarak, bu kuralın altındaki sürelerin "kısa, tesadüfi veya önemsiz" olmadığını tespit etmiştir. İlgili başvurucuların, toplam yaşam alanlarının (yatak odası, ortak alan, havalandırma bahçesi ve sıhhi tesisat hariç) 3 metrekarenin altında olduğu dönemlerde, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine hükmedilmiştir. 3 ile 4 metrekare arası veya 4 metrekare üstü yaşam alanına sahip başvurucular açısından ise, havalandırma, ışık ve hijyen gibi diğer koşulların yeterli olduğu görülerek ihlal tespit edilmemiştir. Ayrıca, ailelerinden çok uzağa nakledilen ve bu nedenle aile ziyaretleri zorlaşan iki başvuru açısından, idarenin transfer taleplerini değerlendirirken yeterli alternatifler sunmaması ve aile birliği hakkına karşı orantısız bir kısıtlama uygulaması nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinin de ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, 5. madde ve diğer şikâyetler kapsamında iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair Hükümet itirazlarının çoğunu reddetmiş, ancak bazı başvurucuların transfer (nakil) şikâyetlerini Anayasa Mahkemesi önünde usulüne uygun şekilde dile getirmedikleri için kabul edilemez bulmuştur. Mahkeme, ihlal tespit edilen başvuruculara, tutukluluk süreleri ve koşullarının ağırlığına göre 2.300 Avro ile 10.900 Avro arasında değişen miktarlarda manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Ayrıca masraf ve giderler kapsamında, masraf ve gider talebinde bulunan beş başvuru için her birine 1.000'er Avro ödenmesine karar verilmiştir. Bu karar, Türkiye'deki cezaevlerinde süregelen aşırı kalabalık ve buna bağlı olarak ortaya çıkan

insani koşul sorunlarına dair AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir karar olma özelliğini taşımaktadır.

HALİT KARA/TÜRKİYE⁴⁵

OLAYLAR

Başvurucu, tutuklu bulunduğu Şanlıurfa T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda, başka bir ceza infaz kurumunda tutuklu olan ağabeyine sekiz sayfalık bir mektup göndermek istemiştir. Mektup içeriğinde; gözaltı ve tutukluluk sürecinde yaşanan kötü muamele ve işkence iddialarına, ayrıca cezaevi koşullarındaki bazı aksaklıklara dair ifadelere yer verilmiştir. Ceza infaz kurumu mektup okuma komisyonu, mektupta "sakıncalı, yalan ve iftira niteliğinde" ifadeler bulunduğu gerekçesiyle mektuba ve ekindeki dilekçe örneklerine el konulmasına karar vermiştir. Başvurucunun infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesi nezdinde yaptığı itirazlar, kararın yasalara uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvuru da "açıkça dayanaktan yoksun" olduğu gerekçesiyle reddedilince, konu AİHM'e taşınmıştır.

İHLALLER

AİHM, ceza infaz kurumu yetkililerinin başvurunun mektubunu göndermeyi reddetmesini, Sözleşme'nin 8. maddesinde korunan haberleşme özgürlüğüne yönelik bir müdahale olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, yerel makamların mektubun içeriğine dair yaptıkları kısıtlamada, çatışan menfaatler arasında adil bir denge kuramadıklarını ve başvurunun hakkına yönelik keyfi müdahaleyi önleyecek güvenceleri sağlamadıklarını tespit etmiştir. İlgili makamların mektupta yer alan ifadelerin neden "iftira veya yalan" olarak nitelendirildiğine dair somut ve ikna edici bir gerekçe sunamadıkları, ayrıca mektubun tamamına el koymak yerine yalnızca sakıncalı bulunan kısımların karartılması gibi daha az kısıtlayıcı önlemlerin değerlendirilmediği vurgulanmıştır. Mahkeme, bu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunu veya olağanüstü halin özel koşulları tarafından

45 Halit Kara/Türkiye Kararı, Başvuru No. 60846/19 , 12 Aralık 2023.

kesinlikle gerekli kılındığını ortaya koyan ilgili ve yeterli gerekçelerin bulunmadığı sonucuna vararak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, 15 Temmuz sonrası ilan edilen olağanüstü hâl döneminin "ulusun varlığını tehdit eden bir tehlike" olduğunu kabul etse de, bu durumun avukat-müvekkil gizliliğine veya yakın akrabalarla özel yazışma hakkına keyfi müdahaleleri meşrulaştırmayacağını belirtmiştir. Mahkeme, başvurucunun adil tazmin talebinde bulunmaması nedeniyle herhangi bir tazminata hükmetmemiştir. Bu karar, hükümlü ve tutukluların dış dünya ile haberleşme hakkına yönelik disiplin uygulamalarının, Sözleşme standartları ve hukuki belirlilik ilkesi ile uyumlu olması gerektiğini hatırlatan yerleşik içtihadın bir parçasıdır.

KOLAY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴⁶

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından örgüt üyeliği iddiasıyla tutuklanan ve tutuklulukları bir yıl ile dört yıl altı ay arasında süren 284 başvurucunun durumuna ilişkindir. Tutuklama kararlarında suçun niteliği, delil durumu, olası ceza miktarı ve katalog suç olması gibi genel gerekçeler esas alınmıştır. Dosyada başvuruçuların ByLock kullanmaları, Bank Asya'daki hesapları, Cemaat faaliyetlerine katılım, aynı suçlamayla tutuklanan kişilerle iletişim veya Cemaatle bağlantılı kurumlarda çalışma gibi iddialar delil olarak yer almıştır. Başvuruçuların özgürlük ve güvenlik haklarına yönelik itirazları, Anayasa Mahkemesi dahil olmak üzere yerel merciler tarafından reddedilmiştir.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, tutuklama ve tutukluluğun uzatılması kararlarında sunulan gerekçelerin "makul şüphe" oluşturmak için yeterli olmadığını tespit etmiştir. ByLock kullanımının tek başına ve başka somut delillerle desteklenmedikçe, terör örgütü üyeliği suçlaması bakımından "makul şüphe"

⁴⁶ Kolay ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 15231/17 ve diğer 283 başvuru, 12 Aralık 2023.

teşkil etmeyeceği vurgulanmıştır. Yerel mahkemelerin, CMK'nın 100. maddesine ve dosyadaki delillere yönelik yaptıkları genel, soyut ve kalıp yargılardan oluşan atıfların, bireysel inceleme içermediği ve tutuklamayı haklı kılacak düzeyde olmadığı belirtilmiştir. 15 Temmuz sonrası olağanüstü koşullara rağmen, tutuklama tedbirinin bu başvuruözelinde durumun gerektirdiği kesinlikte bir tedbir olmadığı sonucuna varılmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme, 10 başvuru hariç olmak üzere, adil tazmin talebinde bulunan başvuruözelinde her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları ve 8. madde kapsamındaki şikâyetlerin, ihlal tespiti ışığında ayrıca incelenmesine gerek görülmediği belirtilmiştir. Bu karar, daha önceki yargı mensupları ve kamu görevlilerinin tutukluluk süreçlerine dair sistemik hukuki sorunlara ilişkin yerleşik AIHM içtihadını yineleyen bir komite kararıdır.

MECİT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴⁷

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 82 başvuruözelinde durumuna ilişkindir. Başvuruözelinde, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi kapsamında örgüt üyeliği şüphesiyle tutuklanmışlardır. Tutuklama kararları, esasen suçun niteliği, delil durumu ve olası cezaya dayandırılmış; süreçte başvuruözelinde ByLock mesajlaşma sistemini kullanmaları, Bank Asya'daki hesapları veya Cemaatle bağlantılı yayınlara abonelik gibi iddialar delil olarak ileri sürülmüştür. Başvuruözelinde tutukluluklarına karşı yaptıkları itirazlar ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları reddedilmiştir.

İHLALLER

AIHM, başvuruözelinde tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvuruözelinde tutuklandıkları sırada isnat edilen suçu işlediklerine dair "makul şüphe" oluşturacak somut ve

⁴⁷ Mecit ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 69884/17 ve diğer 81 başvuru, 12 Aralık 2023.

spesifik bir delil bulunmadığını tespit etmiştir. Yerel mahkemelerin, CMK'nın 100. maddesine ve dosyadaki delillere yaptıkları genel, soyut ve kalıplaşmış atıfların, tutuklamayı haklı kılan makul şüphe için yeterli gerekçe oluşturmadığı vurgulanmıştır. 15 Temmuz sonrası oluşan olağanüstü koşullara rağmen, idarenin ve yargı makamlarının uyguladığı tedbirlerin, somut bir bireysel inceleme içermemesi nedeniyle durumun gerektirdiği kesinlikte bir önlem olmadığı ve keyfilik barındırdığı sonucuna varılmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, başvuruçuların haklarının ihlal edildiğine hükmederek, tazminat talebinde bulunan başvuruçuların her birine, manevi tazminat ve masraf-giderler için toplam 5.000 Avro ödenmesine karar vermiştir. Kararın ardından, başvuranlardan biri karardan önce vefat ettiği anlaşılmış ve mirasçılarının başvuru südürme talebi doğrultusunda, 27 Mayıs 2025 tarihinde bir revizyon kararı alınmıştır. Bu revizyon kararıyla, müteveffa lehine hükmedilen 5.000 Avro tutarındaki tazminatın, mirasçılara ödenmesi kararlaştırılmıştır.

VII.2024 YILINDA VERİLEN KARARLAR

SİL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI⁴⁸

OLAYLAR

Başvurular, ceza infaz kurumlarında tutuklu bulunan 3 başvuruçunun, tutuklulukları süresince gönderdikleri ve kendilerine gelen mektupların ceza infaz kurumu idareleri tarafından sistematik olarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesine ilişkindir. Başvurucular, yazışmalarının dijital ortamda kayıt altına alınması ve saklanması uygulamasının sona erdirilmesi talebiyle infaz hâkimliklerine ve ağır ceza mahkemelerine başvuruda bulunmuşlardır. Yerel mahkemeler bu talepleri reddetmiş, Anayasa Mahkemesi ise başvuruçuların özel hayata ve mektuplaşmaya saygı hakkına yönelik şikâyetlerini "açıkça dayanaktan yoksun" bularak reddetmiştir. Başvurucular, iç hukuk yollarının sonuçsuz kalması üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmuşlardır.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların mektuplaşmalarının UYAP sistemine kaydedilmesini, Sözleşme'nin 8. maddesinde güvence altına alınan "yazışmaya saygı" hakkına yönelik bir müdahale olarak değerlendirmiştir. Mahkeme, *Nuh Uzun ve Diğerleri/Türkiye* davasında kurduğu içtihadı esas alarak, tutukluların yazışmalarının bu şekilde sistematik olarak kaydedilmesinin Sözleşme'nin 8. maddesinin 2. fıkrası anlamında "kanunda öngörülmuş" bir dayanağının bulunmadığını tespit etmiştir. Söz konusu uygulamanın hukuki temelden yoksun olması ve keyfiliğe karşı yeterli koruma sağlamaması nedeniyle, Türkiye'nin olağanüstü hâl dönemindeki yükümlülüklerini askıya aldığına dair bildirimin dahi bu ihlali haklı kılamayacağına hükmedilerek Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, ihlal tespitinin başvuruçuların uğradığı manevi zarar için tek başına yeterli bir adil tazmin sağladığına hükmetmiş; bu nedenle tazminat taleplerini reddetmiştir. Masraf ve giderlere ilişkin olarak ise, gerekli kanıtlayıcı belgelerin sunulmaması nedeniyle bu yöndeki

48 Sil ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 8130/19 ve diğer 2 başvuru, 06 Şubat 2024.

talepler de reddedilmiştir. Karar, tutuklu ve hükümlülerin yazışmalarına yönelik dijital izleme uygulamalarının hukukiliği konusunda Mahkeme'nin yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararı niteliğindedir.

PARILDAK/TÜRKİYE⁴⁹

OLAYLAR

Başvurucu, olay tarihinde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi olan ve Zaman gazetesinde adliye muhabiri olarak görev yapan bir gazetecidir. Sosyal medya paylaşımları, çalıştığı gazete, banka hesabı ve üzerinde bulunan dijital materyaller gerekçe gösterilerek 4 Ağustos 2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 11 Ağustos 2016'da tutuklanmıştır. Tutuklama kararında, suçun niteliği ve "katalog suçlar" arasında yer alması gibi genel gerekçeler sunulmuş ancak başvurusunun örgüt üyeliğini gösteren somut deliller belirtilmemiştir. Başvurucu hakkında hazırlanan iddianamede, sosyal medya paylaşımları ve köşe yazıları delil olarak gösterilmiş, ayrıca ByLock kullandığı iddia edilmiştir. Yargılama sürecinde uzun süre tutuklu kalan başvuru, 21 Kasım 2017 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan yedi yıl altı ay hapis cezasına mahkum edilmiş ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvurusunun tutukluluk sürecini Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında incelemiş ve Sözleşme'nin 5 § 1 ve 5 § 3 maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvurusunun tutuklandığı sırada terör örgütü üyesi olduğuna dair objektif bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte "makul şüphe" oluşturan somut bir delil bulunmadığını saptamıştır. Yerel mahkemelerin, suçun niteliği ve "katalog suç" olma durumuna dayanan genel, soyut ve kalıplaşmış gerekçelerle tutukluluğun devamına karar vermeleri "ilgili ve yeterli" bulunmamıştır. Özellikle ByLock kullanımı ve sosyal medya paylaşımlarının, başvurusunun ifade özgürlüğü ve gazetecilik faaliyetleri ile bağlantılı olduğu gözetildiğinde, tek başına terör örgütü üyeliği için yeterli bir delil bütünü oluşturmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca, başvurusunun

49 Parıldak/Türkiye Kararı, Başvuru No. 66375/17, 19 Mart 2024.

sadece gazetecilik faaliyetleri ve ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemleri nedeniyle tutuklanması, Sözleşme'nin 10. maddesinin (ifade özgürlüğü) ihlali olarak tescillenmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, 15 Temmuz sonrası oluşan olağanüstü hâl koşullarının, hukuki belirlilik ilkesini zedeleyen keyfi ve gerekçesiz tutuklamaları haklı kılamayacağını belirtmiştir. İhlallerin giderilmesi adına Mahkeme, başvurucuya 16.000 Avro manevi tazminat ve 6.000 Avro masraf ve gider ödenmesine hükmetmiştir. Kararda, başvurucunun ifade özgürlüğünü kullanmasının bir müdahale teşkil ettiği ve yerel makamların bu süreçte yeterli güvence sağlamadığı belirtilmiştir. Hâkim Saadet Yüksel, Sözleşme'nin 5 ve 10. maddelerine ilişkin ihlal tespitlerine karşı, daha önceki kararlara atıfta bulunarak kısmi muhalefet şerhi sunmuştur.

KARTAL/TÜRKİYE⁵⁰

OLAYLAR

Başvurucu, HSYK Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı olarak görev yapmaktayken, 6524 sayılı Kanun ile yapılan yasal değişikliğin yürürlüğe girmesiyle görevi kanun gereği erken sona erdirilen bir hâkimdir. Söz konusu Kanun, HSYK bünyesinde çeşitli değişiklikler öngörmüş ve geçici bir madde ile Kurulda görevli tüm personelin görev süresini kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sonlandırmıştır. Anayasa Mahkemesi, bu düzenlemeyi hukuki güvenlik ilkesini ihlal ettiği gerekçesiyle iptal etse de, iptal kararının geriye yürümemesi nedeniyle başvurucu eski görevine dönememiştir. Başvurucu, bu işleme karşı iç hukukta etkili bir yargı denetimi bulunmaması ve görevine son verilmesine itiraz edememesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının kısıtlandığı iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuştur.

İHLALLER

AIHM, başvurucunun idari görevine son verilmesine karşı mahkemeye erişim hakkının engellenmesini Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası (mahkemeye erişim hakkı) kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, bir hâkimin statüsünü ve kariyerini etkileyen, yargı bağımsızlığını tehdit edebilecek tedbirlere karşı, keyfiliği önlemek

50 Kartal/Türkiye Kararı, Başvuru No. 54699/14, 26 Mart 2024.

adına yeterli yargısal güvencelerin sağlanması gerektiğini hatırlatmıştır. Somut olayda, başvurunun görevine son verilmesinin herhangi bir somut gerekçe olmaksızın, doğrudan yasama tasarrufuyla gerçekleştirildiği ve başvurunun bu duruma itiraz edebileceği etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı tespit edilmiştir. Mahkeme, yargı mensuplarının görevlerinin keyfi olarak sona erdirilmesine karşı yargı denetiminden yoksun bırakılmasının, hukukun üstünlüğü ilkesi ve yargı bağımsızlığı ile bağdaşmadığı sonucuna varmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, başvurunun Teftiş Kurulu Başkan Yardımcılığı görevine son verilmesine ilişkin süreci, yargı bağımsızlığının bir güvencesi olarak, "medeni hak ve yükümlülükler" kapsamında değerlendirmiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin bu davada uygulanabilir olduğuna hükmetmiştir. İhlalin tespitiyle birlikte Mahkeme, başvurucuya manevi tazminat olarak 7.800 Avro ve masraf-gider karşılığında 1.767 Avro ödenmesine karar vermiştir. Kararda, Hâkim Pauliine Koskelo, ihlal kararına katılmakla birlikte, Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğine ilişkin gerekçelendirmenin, özellikle yasama tasarrufları ve anayasal denetim süreçleri bağlamında içtihatlarda açıklığa kavuşturulması gereken hassas noktalar barındırdığına dair bir mutabık görüş sunmuştur.

GÜLCÜ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵¹

OLAYLAR

Dava, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) tarafından 2014 ve 2015 yıllarında alınan kararlarla rızaları dışında başka şehirlere atanan veya görev yerleri değiştirilen 50 hâkim ve savcının durumuna ilişkindir. Başvurucular, bu atama kararlarına karşı yaptıkları itirazların HSYK tarafından reddedilmesi ve kararlara karşı herhangi bir yargı yolunun kapalı olması nedeniyle mahkemeye erişim haklarının engellendiğini iddia etmişlerdir. Sadece bir başvuru (Talip Karakuş), yaptığı itiraz sonucu görev yerinde değişiklik olsa da bu değişikliğe karşı da yargı denetimine başvuramadığını belirtmiştir. Başvurucuların büyük çoğunluğu, HSYK kararlarının yargısal denetim dışında tutulmasını Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi (adil yargılanma

51 Gülcü ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no: 37013/15 ve diğer 49 başvuru, 26 Mart 2024.

hakkı - mahkemeye erişim) kapsamında ihlal olarak değerlendirmiş ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvurularından da sonuç alamayarak AİHM'e taşınmışlardır.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların durumunu Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında incelemiş ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, daha önce *Bilgen/Türkiye* davasında verdiği kararı esas alarak, yargı mensuplarının görev yeri değişikliklerinin yargı denetimi dışında bırakılmasının, yargı bağımsızlığını korumaya yönelik güvencelerle bağdaşmadığını tespit etmiştir. HSYK tarafından atamalara ilişkin sunulan "hizmet gereklilikleri" şeklindeki genel gerekçelerin, bu tedbirlerin yargı denetimi dışında bırakılmasını haklı kılacak istisnai veya mücbir sebepler teşkil etmediği vurgulanmıştır. Mahkeme, yargı mensuplarının idari nitelikteki görevlendirmelerinde dahi keyfiliğe karşı korunmaları gerektiğini, idarenin atama kararlarının yargısal bir denetimden geçmemesinin Sözleşme'nin 6 § 1 maddesindeki mahkemeye erişim hakkının özünü zedelediğini tespit etmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme; tazminat talebinde bulunan ve 37013/15, 1441/16, 1447/16, 3011/16, 5623/16, 19288/16, 19642/16, 37611/16, 37613/16 ve 40017/16 no.lu başvurular dışındaki başvurucuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında 2.500 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Söz konusu 10 başvurudaki başvuru sahiplerinin her birine ise sadece manevi tazminat olarak 2.000 Avro ödenmesine karar verilmiştir.

SÖZEN/TÜRKİYE⁵²

OLAYLAR

Başvurucu, Danıştay üyesi olarak görev yapmaktayken 2016 yılında kabul edilen 6723 sayılı Kanun ile yapılan yargı reformu sonucunda, hâkimlik statüsü devam etmesine rağmen Danıştay üyeliği görevi vaktinden önce kanun gereği sona erdirilen bir hâkimdir. Söz konusu

52 Sözen/Türkiye Kararı, Başvuru No. 73532/16, 9 Nisan 2024.

yasal düzenleme, Danıştay ve Yargıtay'ın üye sayılarının azaltılmasını hedeflemiş ve bu kapsamda görevdeki üyelerin üyeliklerini doğrudan kanunla sona erdirmiştir. Başvurucu, bu görevden alınma işlemine ve ardından yeni Danıştay üyelerinin seçiminde kendisine yer verilmemesine karşı Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruda bulunmuş, ancak mahkemeye erişim hakkının engellendiği iddiasıyla yaptığı başvuru reddedilmiştir. İç hukukta etkili bir yargı denetimi imkânı bulamayan başvuru, bu durumu AİHM önüne taşımıştır.

İHLALLER

AİHM, başvurunun görevine son verilmesine karşı yargısal denetimden yoksun bırakılmasını Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası (mahkemeye erişim hakkı) kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvurunun Danıştay üyeliği görevine son verilmesinin, yargı bağımsızlığını ve hâkimlik teminatını zedeleyen, keyfi müdahalelere karşı herhangi bir yargısal denetimden yoksun bir süreçle gerçekleştirildiğini tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin dahi bu tür yapısal değişikliklerin "hukuki güvenlik ilkesini" zedelediğine yönelik tespitlerine rağmen, başvuranın görevden alınmasına karşı itiraz edebileceği hiçbir idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmaması, "mahkemeye erişim hakkının özünü" zedeleyen orantısız bir kısıtlama olarak görülmüştür.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin telafisi adına Mahkeme, başvurucuya 7.800 Avro manevi tazminat ve 1.000 Avro masraf ve gider ödenmesine hükmetmiştir.

AYDIN SEFA AKAY/TÜRKİYE⁵³

OLAYLAR

Başvurucu, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ceza Mahkemeleri Rezidüel Mekanizması'nda (Mekanizma) görev yapan bir hâkimdir. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından, terör örgütü üyeliği şüphesiyle 21 Eylül 2016 tarihinde evinde gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. Başvurucu, Mekanizma Statüsü'nün 29. maddesi uyarınca diplomatik bağışıklığa sahip

53 Aydın Sefa Akay/Türkiye Kararı, Başvuru No. 59/17, 23 Nisan 2024.

olduğunu ve BM Genel Sekreteri tarafından bağışıklığı kaldırılmadıkça yakalanamayacağını ileri sürmüştür. Birleşmiş Milletler Hukuk İşleri Bürosu ve Mekanizma Başyargıcı, başvurunun diplomatik bağışıklığının bulunduğunu ve derhal serbest bırakılması gerektiğini Türk makamlarına resmi olarak bildirmiş; hatta Mekanizma Başyargıcı, Türkiye'ye kovuşturmayı durdurması yönünde bağlayıcı bir emir göndermiştir. Ancak yerel mahkemeler, başvurunun iddialarını "katalog suç" ve "kuvvetli suç şüphesi" gerekçeleriyle reddederek tutukluluk sürecini sürdürmüştür. Başvurucu, daha sonra silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yedi yıl altı ay hapis cezasına mahkûm edilmiş ve yargılama süreci, diplomatik dokunulmazlık iddiaları dikkate alınmadan sonuçlandırılmıştır.

İHLALLER

AİHM, başvurunun tutukluluk sürecini ve evinin aranmasını Sözleşme'nin 5. ve 8. maddeleri kapsamında incelemiş ve her iki maddenin de ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvurunun uluslararası hâkim statüsü nedeniyle sahip olduğu diplomatik bağışıklığın yerel makamlarca geç ve yetersiz bir şekilde değerlendirildiğini, bu durumun başvurana sağlanan korumayı boşa çıkardığını tespit etmiştir. Yerel mahkemelerin, başvurunun bağışıklığına ilişkin uluslararası hukuki yükümlülükleri dikkate almamasının, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi anlamında "kanunla öngörülen usule" aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun evinin ve üstünün aranmasının, BM'nin tanıdığı bağışıklıklar ve "uzaktan çalışma" statüsü göz önüne alındığında, ofis dokunulmazlığına benzer bir korumaya tabi olduğunu ve bu aramanın "kanunla öngörülmüş" bir müdahale olarak görülemeyeceğini belirterek 8. maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Olağanüstü hâl koşullarının, uluslararası hukuktan kaynaklanan bağışıklık yükümlülüklerine aykırı bir yakalamayı haklı kılamayacağı da ayrıca vurgulanmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, başvurunun tutuklanması ve mahkûmiyetinin, diplomatik bağışıklığının ihlal edilmesi nedeniyle Sözleşme'ye uygun olmadığını saptamıştır. Mahkeme, ihlalin giderilmesi adına başvurucuya manevi tazminat olarak 21.100 Avro ve masraf-giderler için 1.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Kararda, uluslararası hâkimlerin bağımsızlığının ve bağışıklıklarının, hukukun üstünlüğü ve uluslararası adaletin tesisi için olmazsa olmaz bir koşul olduğu belirtilmiştir.

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında haklarında yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklanan 23 hakim ve savcının başvurusuna ilişkindir. Başvurucular, tutuklama kararlarında suçun niteliği, katalog suç kapsamında olması, delil durumu ve olası ceza miktarı gibi genel gerekçelere dayanıldığını; ancak isnat edilen suçu işlediklerine dair somut bir "makul şüphe" ortaya konulmadığını ileri sürmüşlerdir. Tutukluluk süreçlerinde ByLock kullanımı, örgütle bağlantılı yayınlara abonelik, Bank Asya hesap hareketleri veya YARSAV üyeliği gibi gerekçeler delil olarak dosyalarına eklenmiş; başvurucuların tüm itirazları ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, tutuklama kararlarında delillere yönelik yapılan genel atıfların, kişilerin suç işlediğine dair makul şüphe oluşturmak için yetersiz olduğunu tespit etmiştir. ByLock kullanımı veya örgütle iltisaklı kurumlara üyelik gibi iddiaların, somut bir bireysel analiz yapılmaksızın tutuklama için tek başına "makul şüphe" oluşturamayacağı vurgulanmıştır. Mahkeme, 15 Temmuz sonrası olağanüstü koşulları bağlamsal bir faktör olarak kabul etse de, tutuklama tedbirlerinin "durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde" olmadığı ve yerel mahkemelerin gerekçelerinin soyut kaldığı sonucuna varmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme, 2541/20 no.lu başvuru dışındaki başvurucuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerin, ihlal tespiti ışığında ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

54 Altun ve Diğerleri/Türkiye, Başvuru No. 60065/16 ve diğer 22 başvuru, 24 Eylül 2024.

OLAYLAR

Başvuranlar, 15 Temmuz 2016 sonrası başlatılan soruşturmalar kapsamında, ByLock mesajlaşma sistemi kullanıcısı oldukları iddiası, Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan kurum üyelikleri, tanık beyanları veya yasal yayın bulundurma gibi dolaylı unsurlara dayanılarak TCK 314 uyarınca "silahlı terör örgütü üyeliği" şüphesiyle yakalanmış ve tutuklanmışlardır. Sulh ceza mahkemeleri; hürriyeti kısıtlayıcı kararlarında suçun niteliğine, katalog suçlardan olmasına ve "dosyadaki delillere" genel olarak atıfta bulunmuş, başvuru sahiplerinin haksız tutukluluk iddiaları Anayasa Mahkemesince reddedilirken ilk derece mahkemelerinin büyük bölümü başvuru sahiplerini mahkûm etmiştir.

İHLALLER

AİHM, Hükümetin CMK 141 kapsamındaki tazminat yolunun tüketilmediği ve başvuru hakkının kötüye kullanıldığı yönündeki ön itirazlarını reddederek şikâyetleri kabul edilebilir bulmuştur. Esas yönünden yapılan incelemede Mahkeme; sulh ceza mahkemelerinin tutuklama kararlarında hangi delilin ne amaçla makul şüphe oluşturduğunu somut olarak belirtmeksizin yalnızca kanun lafzına ve muğlak ifadelere dayandığını saptamıştır. ByLock kullanımının veya yasal bankacılık faaliyetleri ile yayın üyeliklerinin, somut eylemlerle desteklenmedikçe tek başına Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi anlamında "makul şüphe" teşkil edemeyeceğini ve uzun süren tutukluluğun OHAL krizine rağmen durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını belirten AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (makul şüphe yokluğu nedeniyle hukuka aykırı tutuklama) ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiş; diğer şikâyetleri ise incelememiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, saptanan hak ihlali ile ileri sürülen maddi zararlar arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle tüm maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Yaşanan mağduriyetin telafisi amacıyla Mahkeme, adil tatmin talepleri saklı tutulan veya

55 Duymaz ve diğerleri/Türkiye Kararı, B.No.58437/17 ve diğer 313 başvuru, 24 Haziran 2024.

haklarında olumsuz karar verilmeyen başvuruçuların her birine manevi zararları ile yargılama masraf ve giderlerini müşteriye karşılayacak şekilde 5.000 Avro maktu tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

KURİŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵⁶

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından yürütülen soruşturmalar kapsamında, tutuklanan 26 başvuruçunun durumuna ilişkindir. Başvuruçular hâkim veya savcı olarak görev yapmaktayken, haklarında başlatılan ceza soruşturmaları neticesinde gözaltına alınmış ve akabinde tutuklanmışlardır. Tutuklama kararlarında, atılı suçun niteliğine, delil durumuna, suçun "katalog suçlar" arasında yer almasına ve darbe girişimine bağlı olarak kamu düzenine yönelik devam eden tehdide atıf yapılmıştır. Başvuruçuların bir kısmı, Bank Asya'daki hesap hareketleri veya YARSAV üyeliği gibi gerekçelerle terör örgütü üyeliği ile itham edilmişlerdir. Yerel mahkemeler ve Anayasa Mahkemesi nezdinde yapılan itirazlar sonuçsuz kalmış; başvuruçuların büyük çoğunluğu süreç içerisinde ilk derece mahkemelerince mahkûm edilmişlerdir.

İHLALLER

ÂİHM, başvuruçuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvuruçuların tutuklanmaları anında işledikleri suça dair "makul şüphe" oluşturacak somut ve spesifik bir delilin mevcut olmadığını tespit etmiştir. Tutuklama kararlarında CMK'nın ilgili hükümlerine ve "dosyadaki delillere" yapılan genel atıfların, bireysel bir inceleme içermediği ve tutuklamayı haklı kılan makul şüphe için yeterli gerekçe oluşturmadığı vurgulanmıştır. 15 Temmuz sonrası ilan edilen olağanüstü hâl bağlamına ve derogasyon bildirimine rağmen, tutuklama tedbirinin bu başvuruçular özelinde "durumun kesinlikle gerektirdiği" bir tedbir olmadığı sonucuna varılmıştır.

56 Kuriş ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 54683/16 ve diğer 25 başvuru, 25 Haziran 2024.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme, 48669/20 no.lu başvurudaki başvuru hariç olmak üzere, adil tazmin talebinde bulunan diğer tüm başvuru sahiplerinin her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Karar, daha önceki Baş/Türkiye ve Turan ve Diğerleri/Türkiye kararlarında tesis edilen yerleşik içtihadı yineleyen bir komite kararıdır.

KURKUT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵⁷

OLAYLAR

Sınav ve mülakatlarda başarı göstererek memuriyet kadrolarına atanmaya hak kazanan ancak 15 Temmuz darbe sonrası yürürlüğe giren 676 sayılı KHK uyarınca "güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması" şartı öne sürülerek atamaları idarece reddedilen 7 başvuru sahibi idari yargıda iptal davaları açmıştır. İdari makamlar, başvuranların kendileri hakkında somut bir adli kayıt bulunmamasına rağmen, emniyetten gelen ve başvuru sahiplerinin veya yakın akrabalarının terör örgütleriyle (PKK/KCK veya FETÖ/PDY) bağlantılı olduğunu iddia eden istihbarat yazılarına dayanarak atama onaylarını vermemiştir. Başvuranların iptal talepleri; idare mahkemelerince idarenin takdir yetkisi ve pozisyonların hassasiyeti gerekçe gösterilerek reddedilmiş, bölge idare mahkemeleri ve Anayasa Mahkemesi de bu ret kararlarını onaylamıştır

İHLALLER

AIHM, bazı başvuru sahiplerinin sonradan kamu görevine atanmaları nedeniyle mağdur sıfatlarının kalmadığı ve iç hukuk yollarının usulüne uygun tüketilmediği yönündeki itirazları reddetmiştir. Esas incelemesinde Mahkeme; idarenin atama reddine dayanak yaptığı gizli arşiv araştırmalarının içeriklerini başvuru sahiplerinden tamamen sakladığını, idare mahkemelerinin ise bu gizli verileri idareden almasına rağmen başvuru sahiplerine tebliğ etmediğini ve savunma hazırlama imkânı tanımadığını saptamıştır. Mahkemelerin idarenin iddialarını hiçbir denetime

57 Kurkut ve diğerleri/Türkiye, Başvuru No.58901/19 ve diğer 6 başvuru, 25 Haziran 2024.

tabi tutmaksızın doğrudan doğru kabul ettiğini ve etkili yargısal denetim yükümlülüğünü yerine getirmediğini belirten AİHM, cezai sorumluluğun şahsiliği ilkesinin çiğnendiği bu usulün OHAL derogasyon bildirimleriyle haklı gösterilemeyeceğini vurgulayarak Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (adil yargılanma hakkı) ihlal edildiğine karar vermiş, masumiyet karinesi (6/2) şikâyetini ise iç hukuk yollarının tüketilmemesinden reddetmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, saptanan adil yargılanma hakkı ihlali ile başvuruçuların atanamadıkları dönemde mahrum kaldıkları iddia edilen yüksek tutarlardaki maaş ve gelir kayıpları (maddi zarar) arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamayacağı gerekçesiyle tüm maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Haklarında olumsuz istihbarat raporları düzenlenerek kamu görevine alınmayan başvuruçuların yaşadığı manevi yıpranmanın telafisi amacıyla Mahkeme, ayırım gözetmeksizin tüm başvuruçuların her birine ayrı ayrı 2.000 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise harcamalarını belgelendirebilen bir başvuruçu lehine 1.000 Avro, iki başvuruçu lehine ise 500'er Avro masraf ödenmesine karar vermiştir.

ÇİNİCİ/TÜRKİYE⁵⁸

OLAYLAR

Olay tarihinde askeri hâkim olarak görev yapan Fırat Çinici, 15 Temmuz 2016 sonrası yürütülen soruşturmalar kapsamında, "Sıkıyönetim Mahkemeleri Atama Listesi"nde adının yer alması gerekçesiyle Temmuz 2016'da örgüt üyesi olmak şüphesiyle tutuklanmıştır. Mahkemeler tutuklama ve uzatma kararlarında; isnat edilen suçun ağırlığını, katalog suçlar arasında bulunmasını, kaçma ve delil karartma risklerini öne sürerek genel ve soyut formüllere dayanmış, ilerleyen aşamalarda ise cezaevinde geçen süreyi dikkate almıştır. Başvuruçu, Askeri Hâkimler Kanunu'nun sağladığı usul güvencelerine uyulmadığını ve alternatif tedbirlerin

58 Çinici/Türkiye Kararı, Başvuru No.32264/19, 9 Temmuz 2024.

tartışılmadığını belirterek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş, ancak yüksek mahkeme Ocak 2019'da başvuruyu reddetmiştir.

İHLALLER

AIHM, Hükümetin CMK 141 kapsamındaki tazminat yolunun tüketilmediği yönündeki itirazını reddetmiş; başvurucunun Askeri Hâkimler Kanunu'ndaki usul güvencelerinin çiğnendiğine yönelik Sözleşme'nin 5/1 maddesi kapsamındaki şikâyetlerini ise bu iddiaların Anayasa Mahkemesi önünde usulüne uygun dile getirilmemesi gerekçesiyle iç hukuk yollarının tüketilmemesinden reddetmiştir. Gerekçesizlik iddialarını inceleyen Mahkeme, darbe girişimi sonrasındaki kriz ortamı nedeniyle kaçma veya delil karartma risklerinin ceza soruşturmasının ilk aşamasında tutuklamayı haklı gösterebileceğini kabul etmiştir. Ancak sonraki uzatma kararlarında yerel mahkemelerin kilit delil niteliğindeki sıkıyönetim listesine dair hiçbir bireysel analiz yapmadıklarını, katalog suç karinelerine sığınarak kararları soyut ve basmakalıp formüllerle otomatik olarak tekrarladıklarını saptamıştır. Başvurucunun bir yıl beş ayı aşan uzun tutukluluk süresi dikkate alındığında, alternatif tedbirlerin neden yetersiz kalacağının adli kararlarda hiç tartışılmamasını usul ihlali olarak gören Mahkeme, bu durumun Türkiye'nin derogasyon bildirimiyle haklı kılınamayacağını vurgulayarak Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun gerekçelendirilmesi hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, saptanan gerekçesiz tutukluluk uzatma ihlali ile başvurucunun mesleki veya şahsi kayıpları (maddi zarar) arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle başvurucunun 50.000 Avroluk maddi tazminat talebini tamamen reddetmiştir. Basmakalıp kararlar nedeniyle haksız yere uzun süre cezaevinde hürriyeti kısıtlanan başvurucunun yaşadığı manevi mağduriyetin telafisi amacıyla Mahkeme, başvurucuya 3.000 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Başvurucu tarafından Mahkeme nezdindeki yasal süreçlere veya avukatlık ücretlerine ilişkin resmi fatura, makbuz veya doğrulanabilir herhangi bir masraf belgesi sunulmadığı için masraf ve giderler başlığı altında herhangi bir meblağ ödenmesine gerek görülmemiştir.

OLAYLAR

Başvurucu, Cemaat ile iltisaklı olduğu şüphesi nedeniyle 3 Mart 2012 tarihli geçici görevlendirme sözleşmesinin feshi işlemine karşı idari yargıda iptal davası açmıştır. Kastamonu İdare Mahkemesi, başvuranla ilgili somut ve bireyselleştirilmiş bir değerlendirme yapmadan ve başvuranın iltisakına ilişkin ne tür bilgi veya somut gerekçeler sunulduğunu açıklamadan, temelde Valiliklerden gelen bilgilere dayanarak davayı reddetmiştir. Başvuran, çalıştığı süre boyunca hakkında herhangi bir soruşturma veya şikâyet olmadığını, ulusal mahkemelerin ise iltisaka dair şüphenin somut gerekçelerini kararlarında açıklamadığını ve mahkeme kararlarının gerekçesiz kaldığını ileri sürerek Ankara Bölge İdare Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi süreçlerinde de davaya itirazını sürdürmüş ancak başvuruları reddedilmiştir.

İHLALLER

ÂİHM, başvurucunun mahkeme kararlarında yeterli ya da hiç gerekçelendirme olmamasına ilişkin şikâyetini kabul edilebilir bulmuş, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki diğer şikâyetini ise kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Esas yönünden yapılan incelemede Mahkeme, adaletin doğru şekilde tecelli ettirilmesi ilkesi uyarınca, mahkemelerin kararlarında esas alınan belirleyici argümanlara yönelik belirli, yeterli ve açık bir cevap sunma yükümlülüğü bulunduğunu hatırlatmıştır. Mevcut davada idare mahkemelerinin verdikleri kararlarda şablon niteliğinde veya basmakalıp ifadeler kullanılarak gerekçe sunma yükümlülüğünü yerine getirmede başarısız olduğunu ve başvuran tarafından ileri sürülen ilgili ve önemli iddiaları ele almadığını saptayan Mahkeme, bu usule ilişkin somut eksiklikler nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (gerekçeli karar hakkı / adil yargılanma hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir.

59 Yıldırım/Türkiye kararı, Başvuru No. 24775/19, 10 Temmuz 2024.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmesi nedeniyle başvurunun uğradığı manevi zararların karşılığı olarak, yerleşik içtihadı uyarınca başvurucuya 2.000 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Belirlenen bu meblağın kararın bildirilmesinden itibaren üç aylık yasal süre içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin ulusal para birimine çevrilerek ödenmesi karara bağlanmıştır.

ŞİŞMAN VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE⁶⁰

OLAYLAR

Dava, HSYK tarafından 2014 ve 2015 yıllarında alınan kararlarla, rızaları olmaksızın farklı şehirlere atanan veya görev yerleri değiştirilen 50 hâkim ve savcının durumuna ilişkindir. Söz konusu atama kararlarının iptali istemiyle HSYK'ya yapılan itirazlar reddedilmiş, HSYK'nın verdiği kararlar ise kesin nitelikte olduğu için yargı denetimine kapalı tutulmuştur. Başvurucular, atama işlemlerine karşı itiraz edebilecekleri bağımsız bir yargı mercii bulunmamasının adil yargılanma haklarını ve mahkemeye erişim haklarını ihlal ettiğini savunarak AİHM'e başvurmuşlardır.

İHLALLER

AİHM,, başvuruçuların durumunu Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi (mahkemeye erişim hakkı) kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, önceki *Bilgen/Türkiye* ve *Eminağaoğlu/Türkiye* kararlarına atıfla, HSYK'nın idari atama kararlarının yargı denetimi dışında bırakılmasının, yargı bağımsızlığını korumaya yönelik güvencelerle ve hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmadığını tespit etmiştir. HSYK'nın "hizmet gereklilikleri" şeklindeki genel gerekçelerinin, yargı mensuplarının görev yeri değişikliklerine karşı hukuki bir savunma mekanizmasını tamamen ortadan kaldırmasını haklı kılan istisnai bir durum teşkil etmediği vurgulanmıştır. Mahkeme, idarenin atama kararlarının bağımsız bir yargı organı tarafından denetlenmemesinin, başvuruçuların mahkemeye erişim hakkının özünü zedelediğini saptamıştır.

60 Şişman ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No.52107/14 ve diğer 10 başvuru, 22 Ekim 2024.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme; 5585/16 no.lu başvurudaki başvuru hariç olmak üzere, diğer tüm başvuruların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 2.500 Avro ödenmesine hükmetmiştir. 5585/16 no.lu başvurudaki başvurucuya ise, masraf ve gider talebinde bulunmadığı için sadece manevi tazminat olarak 2.000 Avro ödenmesine karar verilmiştir. Karar, yargı mensuplarının özlük haklarına ve görev yeri değişikliklerine yönelik yargısal denetim eksikliği konusunda AIHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararı niteliğindedir.

KAPLAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁶¹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında haklarında yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklanan 223 hakim ve savcının başvurusuna ilişkindir.. Başvurucular, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi kapsamında örgüt üyeliği iddiasıyla çeşitli tarihlerde tutuklanmışlardır. Tutuklama kararları, esasen suçun niteliği, delillerin durumu, muhtemel ceza miktarı ve katalog suç kapsamında bulunması gibi genel gerekçelere dayanmıştır. Dosyalarda ByLock mesajlaşma sistemi kullanımı, Bank Asya hesap hareketleri, yayınlar ve tanık beyanları gibi delillerin kullanıldığı görülmektedir. Tutukluluk kararlarına yapılan itirazlar ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvurular reddedilmiş, yargılamaların bir kısmı yerel mahkemelerce mahkûmiyetle sonuçlanmıştır.

İHLALLER

AIHM, başvuruların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvuruların tutuklandıkları sırada isnat edilen suçu işlediklerine dair "makul şüphe" oluşturacak somut ve spesifik bir delilin mevcut olmadığını tespit etmiştir. Tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında, CMK'nın 100. maddesine ve dosyadaki delillere yapılan genel, soyut ve

61 Kaplan ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 49484/17 ve diğer 222 başvuru, 22 Ekim 2024.

kalıplaşmış atıfların, bireysel bir değerlendirme içermediği ve tutukluluğu haklı kılacak düzeyde olmadığı vurgulanmıştır. 15 Temmuz sonrası ilan edilen olağanüstü hâl bağlamına rağmen, idarenin uyguladığı tedbirlerin "durumun kesinlikle gerektirdiği" bir nitelikte olmadığı saptanmış ve tutuklamaların keyfiliğe kapı araladığı sonucuna varılarak ihlal kararı verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvuruların birleştirilmesine ve Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. İhlalin telafisi adına Mahkeme; 48669/20 no.lu başvurudaki başvuru hariç olmak üzere, adil tazmin talebinde bulunan diğer tüm başvuru sahiplerinin her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerin ise, bu ihlal tespiti ışığında ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

TANYAŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁶²

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 240 başvuru sahibinin durumuna ilişkindir. Başvuru sahipleri, olay tarihinde hâkim veya savcı olarak görev yapmaktayken, haklarında başlatılan ceza soruşturmaları neticesinde gözaltına alınmış ve akabinde tutuklanmışlardır. Tutuklama kararlarında, atılı suçun niteliği, delil durumu, katalog suç kapsamında bulunması ve darbe girişimine bağlı olarak kamu düzenine yönelik devam eden tehdide atıf yapılmıştır. Dosyalarda ByLock mesajlaşma sistemi kullanımı, Bank Asya hesap hareketleri, yayınlar, "F" serisi ABD doları banknotu bulundurma veya tanık beyanları gibi gerekçeler delil olarak ileri sürülmüştür. Başvuru sahiplerinin tutukluluk kararlarına karşı yaptıkları itirazlar ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları sonuçsuz kalmıştır.

İHLALLER

AİHM, başvuru sahiplerinin tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, tutuklama ve

62 Tanyaş ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 36167/18 ve diğer 239 başvuru, 12 Kasım 2024.

tutukluluğun devamı kararlarında, delillere yönelik yapılan genel ve soyut atıfların, kişilerin suç işlediğine dair makul şüphe oluşturmak için yetersiz olduğunu tespit etmiştir. ByLock kullanımı veya iltisaklı kurumlara üyelik gibi iddiaların, somut bir bireysel analiz yapılmaksızın tutuklama için tek başına "makul şüphe" oluşturamayacağı vurgulanmıştır. Mahkeme, 15 Temmuz sonrası ilan edilen olağanüstü hâl bağlamını kabul etse de, tutuklama tedbirlerinin "durumun kesinlikle gerektirdiği" ölçüde olmadığını ve yerel mahkemelerin gerekçelerinin soyut kaldığını saptayarak ihlal kararı vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin telafisi adına Mahkeme; 38532/19, 42022/19, 44066/19, 47075/19, 53060/19 ve 53333/19 no.lu başvurulardaki başvuranlar hariç olmak üzere, adil tazmin talebinde bulunan diğer başvuruçuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerin, ihlal tespiti ışığında ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir. Karar, yargı mensuplarının tutukluluk süreçlerindeki sistemik sorunlara dair AIHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararı niteliğindedir.

MANAV VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁶³

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 128 hakim ve savcının durumuna ilişkindir. Başvuruçular, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi kapsamında örgüt üyeliği iddiasıyla yakalanmış ve tutuklanmışlardır. Tutuklama kararlarında, suçun niteliğine, delil durumuna, suç için öngörülen muhtemel cezaya ve "katalog suçlar" arasında yer almasına atıf yapılmıştır. Dosyalarda ByLock mesajlaşma sistemi kullanımı, Bank Asya hesap hareketleri, "F" seri numaralı Amerikan Doları bulundurma gibi gerekçeler delil olarak kullanılmıştır. Başvuruçuların tutukluluk kararlarına karşı yaptıkları itirazlar ve Anayasa Mahkemesi

63 Manav ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 56211/19 ve diğer 127 başvuru, 12 Kasım 2024.

nezdindeki bireysel başvuruları sonuçsuz kalmış, süreç içinde başvurucuların çoğu mahkûmiyet almıştır.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, tutuklama kararlarında CMK'nın 100. maddesine ve "dosyadaki delillere" yapılan genel ve soyut atıfların, kişilerin suç işlediğine dair makul şüphe oluşturmak için yetersiz olduğunu tespit etmiştir. ByLock kullanımı veya örgütle iltisaklı kurumlara üyelik gibi iddiaların, somut bir bireysel analiz yapılmaksızın tutuklama için tek başına "makul şüphe" oluşturamayacağı vurgulanmıştır. Mahkeme, 15 Temmuz sonrası ilan edilen olağanüstü hâl bağlamını dikkate alsa da, tutuklama tedbirlerinin "durumun kesinlikle gerektirdiği" ölçüde olmadığını ve yerel mahkemelerin gerekçelerinin soyut kaldığını saptayarak ihlal kararı vermiştir).

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme; 59379/19, 60694/19, 63017/19, 63900/19, 64491/19, 65131/19, 503/20, 640/20, 2467/20, 3406/20, 5612/20, 5974/20, 7453/20 ve 12837/20 numaralı başvurulardaki başvurular hariç olmak üzere, adil tazmin talebinde bulunan diğer başvurucuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerin, ihlal tespiti ışığında ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

BAYSAL/TÜRKİYE⁶⁴

OLAYLAR

Başvurucu, örgüt üyesi olma suçlamasıyla tutuklu olarak Silivri Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunmaktayken, akrabaları tarafından kendisine gönderilen "Kosovo: A Short History" adlı İngilizce kitabın ceza infaz kurumu idaresi tarafından teslim edilmemesi nedeniyle haber ve görüş alma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. İdare, kitabın Türkçe olmaması ve çevirecek

64 Baysal/Türkiye Kararı, Başvuru No. 1162/20, 12 Kasım 2024.

personel bulunmaması nedeniyle içeriğinin denetlenemeyeceği gerekçesiyle kitabı alıkoymuş, başvurucunun kitabın tercüme masraflarını karşılamasını önermiştir. Başvurucunun infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesi nezdindeki itirazları reddedilmiş; Anayasa Mahkemesi de başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bularak kabul edilemez bulmuştur. Kitap, olaydan yaklaşık dört yıl sonra başvurucuya teslim edilmiştir.

İHLALLER

AIHM, ceza infaz kurumu yetkililerinin İngilizce dilindeki kitabı başvurana teslim etmeyi reddetmesini Sözleşme'nin 10. maddesi (ifade özgürlüğü - haber ve görüş alma hakkı) kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, ceza infaz kurumu idaresinin kitabın içeriğini anlayamamasının, mevzuatta yer alan "kurum güvenliğini tehlikeye düşürme" veya "müstehcen içerik" gibi kısıtlama gerekçelerinden biriyle bağdaşmadığını tespit etmiştir. İlgili kanun ve tüzüklerde, yayınların sadece dile dayalı olarak alıkonulabileceğine dair bir hüküm bulunmadığı, bu nedenle idari kararların "kanunla öngörülen" herhangi bir meşru gerekçeye dayanmadığı saptanmıştır. Müdahalenin hukuki bir dayanağının bulunmaması nedeniyle, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Başvurucu, Mahkemenin belirlediği süre içerisinde herhangi bir adil tazmin (tazminat) talebinde bulunmadığı için, Mahkeme tarafından bu bağlamda herhangi bir ödeme yapılmasına hükmedilmemiştir. Karar, ceza infaz kurumlarındaki yayınlara erişim ve dil temelli kısıtlamaların hukukiliği konusunda Mahkeme'nin yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararı niteliğindedir.

KESKİN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁶⁵

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 131 başvuruçunun durumuna ilişkindir. Başvuruçular, olay tarihinde hâkim veya savcı olarak görev yapmaktayken, ceza soruşturmaları neticesinde tutuklanmışlardır. Tutuklama kararlarında; suçun niteliği, delil durumu, katalog suç kapsamında bulunması ve darbe girişimine bağlı kamu düzenine yönelik tehdit gibi gerekçeler öne sürülmüştür. Soruşturma dosyalarında; ByLock kullanımı, Bank Asya hesapları, örgütsel yayınlar, "F" serisi ABD doları ve tanık beyanları gibi hususlar şüpheyi dayanak gösterilmiştir. Başvuruçuların tutukluluklarına karşı yaptıkları itirazlar ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları reddedilmiş olup, çoğunluğu hakkında yerel mahkemelerce terör örgütü üyeliğinden mahkûmiyet kararları verilmiştir.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında CMK'nın 100. maddesine ve "dosyadaki delillere" yapılan genel ve soyut atıfların, kişilerin suç işlediğine dair makul şüpheyi gerekçelendirmek için yetersiz olduğunu tespit etmiştir. ByLock kullanımı veya örgütle bağlantılı olma iddialarının, somut bir bireysel analiz yapılmaksızın tutuklama için tek başına "makul şüphe" oluşturamayacağı vurgulanmıştır. Mahkeme, ilan edilen olağanüstü hâl bağlamını kabul etse de, uygulanan tutuklama tedbirlerinin "durumun kesinlikle gerektirdiği" bir nitelikte olmadığını ve gerekçelerin soyut kaldığını saptayarak ihlal kararı vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme başvuruların birleştirilmesine ve Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme; 71046/17, 4083/18, 12241/18, 18301/18, 22189/18, 45562/18, 50312/18, 27657/19, 30378/19, 35096/19 ve 35290/19 numaralı başvurulardaki başvuranlar hariç olmak üzere, adil tazmin talebinde bulunan diğer

65 Keskin ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 36994/17 ve diğer 130 başvuru, 12 Kasım 2024.

başvurucuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerin, ihlal tespiti ışığında ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir. Karar, yargı mensuplarının tutukluluk süreçlerindeki sistemik sorunlara dair AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararı niteliğindedir.

SERT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁶⁶

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklanan 207 başvurunun durumuna ilişkindir. Başvurucular, olay tarihinde hâkim veya savcı olarak görev yapmaktayken, haklarında başlatılan ceza soruşturmaları neticesinde gözaltına alınmış ve akabinde tutuklanmışlardır. Tutuklama kararlarında; suçun niteliği, delil durumu, katalog suç kapsamında bulunması ve darbe girişimine bağlı kamu düzenine yönelik tehdit gibi genel gerekçeler öne sürülmüştür. Soruşturma dosyalarında; ByLock kullanımı, Bank Asya hesap hareketleri, bazı yayınlara abonelik, "F" serisi ABD doları bulundurma veya YARSAV üyeliği gibi hususlar şüpheyne dayanak gösterilmiştir. Başvurucuların tutukluluklarına karşı yaptıkları itirazlar ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki bireysel başvuruları reddedilmiş olup, çoğunluğu hakkında yerel mahkemelerce terör örgütü üyeliğinden mahkûmiyet kararları verilmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların tutukluluk süreçlerini Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında CMK'nın 100. maddesine ve "dosyadaki delillere" yapılan genel ve soyut atıfların, kişilerin suç işlediğine dair makul şüpheyi gerekçelendirmek için yetersiz olduğunu tespit etmiştir. ByLock kullanımı veya örgütle iltisaklı olma iddialarının, somut bir bireysel analiz yapılmaksızın tutuklama için tek başına "makul şüphe" oluşturamayacağı vurgulanmıştır. Mahkeme, ilan edilen olağanüstü hâl bağlamını kabul etse

66 Sert ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 15659/20 ve diğer 206 başvuru, 3 Aralık 2024.

de, tutuklama tedbirlerinin "durumun kesinlikle gerektirdiği" bir nitelikte olmadığını ve gerekçelerin soyut kaldığını saptayarak ihlal kararı vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme; 17398/20, 21419/20, 32063/20, 39043/20, 41885/20, 47622/20, 51256/20, 51814/20, 41/21, 1386/21, 1969/21, 2000/21, 3082/21, 3454/21, 37266/21 ve 39745/21 no.lu başvurulardaki başvuranlar hariç olmak üzere, adil tazmin talebinde bulunan diğer başvuruçuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Sözleşme'nin 5. maddesinin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerin, ihlal tespiti ışığında ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

KURTOĞLU KARACIK VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE⁶⁷

OLAYLAR

Dava, HSYK tarafından 2014 ve 2015 yıllarında alınan kararlarla, rızaları olmaksızın görev yerleri değiştirilen veya başka şehirlere atanan 8 hâkim ve savcının durumuna ilişkindir. Başvuruçular, bu atama kararlarına karşı yaptıkları yeniden inceleme ve itiraz başvurularının HSYK tarafından reddedilmesi ve bu kararlara karşı herhangi bir yargı yolunun kapalı olması nedeniyle mahkemeye erişim haklarının engellendiğini iddia etmişlerdir. İlgili atama kararları, "hizmet gereklilikleri" ve "aile durumları" gibi gerekçelere dayandırılmış olsa da, başvuruçular bu idari işlemlerin yargı denetiminden geçememesini adil yargılanma haklarına bir müdahale olarak değerlendirmişlerdir.

İHLALLER

AIHM, başvuruçuların durumunu Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, önceki *Bilgen/Türkiye* ve *Eminağaoğlu/Türkiye* kararlarında kurduğu içtihadı esas alarak, yargı mensuplarının görev yeri değişikliklerine karşı etkili bir yargı denetimi mekanizmasının bulunmamasının, yargı bağımsızlığını korumaya yönelik güvencelerle ve hukukun üstünlüğü

67 Kurtoğlu Karaca ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 62622/15 ve diğer 7 başvuruçusu, 3 Aralık 2024.

ilkesiyle bağdaşmadığını tespit etmiştir. HSYK'nın idari atama kararlarının herhangi bir yargısal denetime tabi tutulmaması, başvuruçuların mahkemeye erişim hakkının özünü zedeleyen bir eksiklik olarak nitelendirilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin giderilmesi adına Mahkeme; 17398/20, 21419/20, 32063/20, 39043/20, 41885/20, 47622/20, 51256/20, 51814/20, 41/21, 1386/21, 1969/21, 2000/21, 3082/21, 3454/21, 37266/21 ve 39745/21 no.lu başvurular dışındaki başvuruçuların her birine manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. 1561/16 no.lu başvurudaki başvuruçuya ise, masraf ve gider talebinde bulunmadığı için sadece manevi tazminat olarak 2.000 Avro ödenmesine karar verilmiştir. Bu karar, yargı mensuplarının özlük haklarına ve görev yeri değişikliklerine yönelik yargısal denetim eksikliği konusunda AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararıdır.

KEŞLER VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁶⁸

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında haklarında yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklanan 172 hakim ve savcının başvurusuna ilişkindir. Başvuruçuların tutuklanma gerekçeleri arasında ByLock kullanım iddiası, bankacılık faaliyetleri, bazı yayınlara abonelikler, F seri 1 ABD Doları Cemaatle bağlantılı olduğu iddia edilen kurumlarda istihdam edilmeleri yer almaktadır. Başvuruçular, tutuklama kararlarında atılı suçu işlediklerine dair somut ve makul bir şüphe bulunmadığını, tutukluluk gerekçelerinin yetersiz olduğunu ve tutukluluk hallerinin hukuka uygunluğunun denetimine ilişkin etkili bir yargı yolunun mevcut olmadığını ileri sürmüşlerdir. Yerel mahkemeler ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki itirazları sonuçsuz kalan başvuruçular, durumu AİHM'e taşımıştır.

68 Kesler ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 41527/16 ve diğer 171 başvuru, 3 Aralık 2024.

İHLALLER

AİHM, başvuruları Sözleşme'nin 5. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı) kapsamında değerlendirmiş ve Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, sulh ceza hâkimliklerinin tutuklama kararlarında Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 100. maddesine ve dosyadaki belgelere genel atıflar yaparak, başvuranların suçu işlediklerine dair neden makul şüphe oluştuğunu somutlaştırmadıklarını tespit etmiştir. Mahkeme, ByLock kullanımının tek başına Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi anlamında "makul şüphe" oluşturmaya yetmeyeceğine dair yerleşik içtihadını yinelemiş; başvuranların tutuklanmasına dayanak gösterilen tanık ifadelerinin ve diğer olguların, somut ve belirli bir eyleme dayalı şüphe oluşturmadığını vurgulamıştır. Sonuç olarak Mahkeme, 15 Temmuz olayı sonrası süreçte dahi tutuklama tedbirinin, durumun kesinlikle gerektirdiği bir tedbir olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, 5 § 1 maddesindeki ihlal tespitinden hareketle, Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki diğer şikâyetlerin (5 §§ 3, 4 ve 5) esasına girilmesine gerek olmadığına karar vermiştir. Davaya konu olan başvurulardan 18710/20 no.lu başvurunun sahibi Uğur Uzuntaş'ın yargılama sürerken vefat etmesi üzerine, eşi Sümeyra Uzuntaş'ın davayı takip etme hakkı (bulunduğu Mahkeme tarafından kabul edilmiştir. Mahkeme, 30276/19 no.lu başvurudaki başvuran hariç olmak üzere, her bir başvurana (veya merhum başvuru adına eşine) manevi tazminat ve masraf-gider karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Karar, Türkiye'deki 15 Temmuz olayı sonrası süreçte yürütülen yargısal faaliyetlere ilişkin AİHM'in Baş/Türkiye ve Taner Kılıç/Türkiye gibi emsal kararlarıyla paralellik gösteren bir komite kararıdır.

TAŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁶⁹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında haklarında yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklanan 213 hakim ve savcının başvurusuna ilişkindir.. Başvurucular, Cemaat ile iltisaklı oldukları iddiasıyla, ağırlıklı olarak ByLock kullanıcısı oldukları, finansal destek sağladıkları, Cemaatle bağlantılı kurumlarda çalıştıkları, sosyal medya paylaşımları yaptıkları veya tanık ifadelerine dayanarak çeşitli tarihlerde tutuklanmışlardır. Başvurucular, tutuklama kararlarının somut ve makul bir şüpheye dayanmadığını, yerel mahkemelerin kararlarında basmakalıp ifadeler kullanarak yeterli gerekçe sunmadıklarını ve tutukluluk süreçlerinin denetiminde etkili bir yargı yolunun bulunmadığını savunarak AİHM'e başvuruda bulunmuşlardır.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların durumunu Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında değerlendirmiş ve Sözleşme'nin 5 § 3 maddesinin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin tutukluluğun devamına ilişkin kararlarında, başvuranların Cemaat ile bağlarına veya suç şüphesine dair bireyselleştirilmiş bir inceleme yapmaksızın, CMK'nın 100. maddesine genel ve soyut atıflarla yetindiğini tespit etmiştir. AİHM, özellikle başvuranların bir yıl ile dört yıl sekiz ay arasında değişen tutukluluk süreleri göz önüne alındığında, kaçma veya delil karartma risklerinin soyut ifadelerle gerekçelendirilmesinin, 15 Temmuz olayı sonrası olağanüstü koşullarda dahi kabul edilemez olduğunu vurgulamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, 5 § 3 maddesindeki ihlal tespitiyle birlikte, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi ve 5. maddenin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerin esası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görmemiştir. Mahkeme, davaya konu 213 başvurudan adil tazmin talebinde bulunanlara, manevi tazminat ile masraf ve giderlerin karşılanması amacıyla kişi başı 3.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Bu karar, Türkiye'de 15 Temmuz olayı sonrasında Cemaat

69 Taş ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 41527/16 ve diğer 212 başvuru, 17 Aralık 2024.

üyeliği iddiasıyla yürütülen tutuklama pratiklerinin, AİHM'in yerleşik "ilgili ve yeterli gerekçe" içtihadına aykırı olduğunu yineleyen bir komite kararıdır.

DENİZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁷⁰

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında haklarında yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklanan 237 hakim ve savcının başvurusuna ilişkindir. Başvurucular, Cemaat ile iltisaklı oldukları iddiasıyla, ağırlıklı olarak ByLock kullanıcısı oldukları, finansal destek sağladıkları, Cemaatle bağlantılı kurumlarda çalıştıkları, sosyal medya paylaşımları yaptıkları veya tanık ifadelerine dayanarak çeşitli tarihlerde tutuklanmışlardır. Başvurucular, tutuklama kararlarının somut ve makul bir şüpheye dayanmadığını, yerel mahkemelerin kararlarında basmakalıp ifadeler kullanarak yeterli gerekçe sunmadıklarını ve tutukluluk süreçlerinin denetiminde etkili bir yargı yolunun bulunmadığını savunarak AİHM'e başvuruda bulunmuşlardır.

İHLALLER

AİHM, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin tutukluluğun devamına ilişkin kararlarında, başvuranların Cemaat ile bağlarına veya suç şüphesine dair bireyselleştirilmiş bir inceleme yapmaksızın, CMK'nın 100. maddesine genel ve soyut atıflarla yetindiğini tespit etmiştir. AİHM, özellikle başvuranların bir yıl ile dört yıl sekiz ay arasında değişen tutukluluk süreleri göz önüne alındığında, kaçma veya delil karartma risklerinin soyut ifadelerle gerekçelendirilmesinin, 15 Temmuz olayı sonrası olağanüstü koşullarda dahi kabul edilemez olduğunu vurgulamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, 5 § 3 maddesindeki ihlal tespitiyle birlikte, AİHS'nin 5 § 1 (c) maddesi ve 5. maddenin diğer fıkraları kapsamındaki şikâyetlerin esası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görmemiştir. Mahkeme, davaya konu 237 başvurudan adil tazmin talebinde bulunanlara, manevi tazminat ile masraf ve giderlerin karşılanması amacıyla kişi başı 3.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Bu karar, Türkiye'de 15 Temmuz olayı sonrasında Cemaat

70 Deniz ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 43382/17 ve diğer 236 başvuru, 17 Aralık 2024.

üyeliği iddiasıyla yürütölen tutuklama pratiklerinin, AİHM'in yerleşik "ilgili ve yeterli gerekçe" içtiihadına aykırı olduğunu yineleyen bir komite kararıdır.

VIII. 2025 YILINDA VERİLEN KARARLAR

DEMİRYÜREK VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE⁷¹

OLAYLAR

Dava, 6524 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte HSYK'daki görevleri vaktinden önce ve keyfi bir şekilde sona erdirilen 42 hakim ve savcının başvurucunun durumuna ilişkindir. Başvurucular, görevlerine son verilmesi işlemine karşı herhangi bir mahkemeye erişim imkânlarının bulunmadığını belirterek, AİHS'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Anayasa Mahkemesi, 6524 sayılı Kanun'un ilgili maddesini iptal etmesine rağmen, bu kararın geçmişe dönük uygulanamayacağı gerekçesiyle başvurucuların eski görevlerine iade edilmemeleri ve bireysel başvuru yollarının da yasal belgeleri inceleme yetkisizliği nedeniyle sonuçsuz kalması üzerine başvurucular AİHM nezdinde hak aramışlardır.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların durumunu AİHS'in 6 § 1 maddesi kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, önceki *Kartal/Türkiye* kararındaki tespitlerini yineleyerek, görev süresinin keyfi olarak sona erdirilmemesine ilişkin savunulabilir bir hakka sahip olan başvurucuların, bu duruma karşı yargısal inceleme imkânından yoksun bırakılmalarının hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmadığını tespit etmiştir. AİHM, idari görevlerin sona erdirilmesine karşı yargısal denetim mekanizmasının işletilmemesinin, mahkemeye erişim hakkının özünü zedeleyen bir eksiklik olduğunu vurgulamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, AİHS'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vererek, ihlalin giderilmesi adına her bir başvurana manevi tazminat olarak 7.800 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Ayrıca, destekleyici belge sunan başvurucuların masraf ve gider talepleri de belirli kriterler çerçevesinde kabul edilmiştir. Mahkeme, bu kararıyla, yargı mensuplarının idari görev sürelerinin keyfi olarak sona erdirilmesine yönelik yargısal denetim eksikliği konusundaki

71 Demiryürek ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 55005/14 ve diğer 41 başvuru, 14 Ocak 2025.

yerleşik içtihadını bir kez daha teyit etmiş ve Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediği ve mağdur sıfatının bulunmadığına ilişkin itirazlarını reddetmiştir.

ÖZOĞLU VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁷²

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında haklarında yürütülen soruşturmalar kapsamında, farklı tarihlerde yakalanıp tutuklanan 4 başvurucunun durumuna ilişkindir. Başvurucular, tutukluluk sürelerinin makul olmayan bir şekilde aşırı uzun olmasından, yerel mahkemelerin kararlarında aynı gerekçeleri tekrarlayarak somut ve bireyselleştirilmiş bir değerlendirme yapmamalarından ve tutukluluk hallerinin denetiminde yaşadıkları gecikmelerden şikâyet ederek AİHM'e başvuruda bulunmuşlardır. Ayrıca 10299/19 numaralı başvuruda bulunan başvuran, Anayasa Mahkemesi nezdindeki tutukluluk denetim sürecinin "ivedilik" şartını karşılamaması nedeniyle AİHS'nin 5 § 4 maddesi kapsamında da ihlal iddiasında bulunmuştur.

İHLALLER

AİHM, 4 başvurucunun durumunu AİHS'in 5 § 3 maddesi (makul sürede yargılanma veya serbest bırakılma hakkı) kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin başvuranlar hakkındaki tutukluluğun devamı kararlarında, CMK'nın 100. maddesindeki genel ifadeleri ve suçun niteliğini basmakalıp şekilde gerekçe olarak sunduğunu, ancak uzun tutukluluk sürelerini haklı kılacak somut ve güncel bir risk analizi yapmadığını tespit etmiştir. Ayrıca 10299/19 numaralı başvuruda, *Kavala/Türkiye* kararına atıfla, Anayasa Mahkemesi önündeki tutukluluk inceleme sürecinin 5 § 4 maddesindeki ivedilik şartını karşılamadığı gerekçesiyle ihlal tespit edilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, ihlalin giderilmesi adına, 10299/19 numaralı başvuru sahibi için 5.300 Avro, 38468/20 ve 45118/22 numaralı başvuru sahipleri için 6.500'er Avro, 55458/20 numaralı başvuru sahibi için ise 5.100 Avro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Ayrıca her bir başvurana 250 Avro masraf ve gider ödenmesine hükmedilmiştir. Bu karar, Türkiye'deki 15

72 Özoğlu ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 10299/19, 16 Ocak 2025.

Temmuz olayı sonrası süreçte uygulanan uzun tutukluluk pratiklerinin, AİHM'in yerleşik içtihadına aykırı olduğunu yineleyen bir komite kararıdır.

OLCAY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁷³

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında 6723 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, Danıştay üyelikleri vaktinden önce ve keyfi şekilde sona erdirilen 30 idari hâkimin durumuna ilişkindir. Başvurucular, görevden alınmalarına karşı itiraz edebilecekleri herhangi bir yargı yolunun bulunmaması nedeniyle AİHS'in 6 § 1 maddesi kapsamındaki mahkemeye erişim haklarının engellendiğini iddia etmişlerdir. Söz konusu düzenleme ile Danıştay'daki birçok üyenin görev süresi sona erdirilmiş ve yerlerine yeni atamalar yapılmış, ancak başvurucular bu süreçte yeniden atananlar arasında yer almamıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurulardan birini açıkça dayanaktan yoksun bularak kabul edilemezliğine karar vermiş, diğer başvurucular ise Anayasa Mahkemesi'nin o dönemde kanun hükümlerini inceleme yetkisinin bulunmadığı gerekçesiyle bireysel başvuru yoluna gitmemiştir.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların durumunu AİHS'in 6 § 1 maddesi kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Mahkeme, önceki *Sözen/Türkiye* kararına atıfla, Danıştay üyeliklerinin keyfi olarak sona erdirilmemesine ilişkin savunulabilir bir hakka sahip olan başvurucuların, bu işlemin hukuka uygunluğunu denetleyebilecekleri hiçbir mahkemeye erişememelerinin hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmadığını tespit etmiştir. AİHM, yargı sisteminde gerçekleştirilen reformların, hâkimlerin görev sürelerine yönelik keyfi müdahalelere karşı yargısal denetimden muaf tutulmasını haklı kılmayacağını vurgulamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, AİHS'in 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vererek, ihlalin giderilmesi adına her bir başvurana manevi tazminat olarak 3.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Ayrıca,

73 Olcay ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 59481/16 ve diğer 29 başvuru, 11 Şubat 2025.

usulüne uygun şekilde destekleyici belge sunan başvuruçuların masraf ve gider talepleri de belirli kriterler çerçevesinde kabul edilmiştir. Mahkeme, bu kararıyla, yargı mensuplarının görev sürelerinin kanun yoluyla erken sona erdirilmesine yönelik yargısal denetim eksikliği konusundaki yerleşik içtihadını bir kez daha yinelemiş ve Hükümetin konu bakımından bağdaşmazlık ve iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazlarını reddetmiştir.

BENLİ VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE⁷⁴

OLAYLAR

Dava, HSYK veya Adalet Bakanlığı bünyesinde tetkik hâkimi ve başmüfettiş olarak görev yapan 6 başvuruçunun, 6723 sayılı Kanun ve HSYK kararlarıyla görevlerinden alınarak rızaları dışında başka şehirlere atanmalarına ilişkindir. Başvuruçular, bu atama ve görevden alma işlemlerine karşı itiraz edebilecekleri herhangi bir yargı yolunun kapalı olması nedeniyle AİHS'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki mahkemeye erişim haklarının engellendiğini iddia etmişlerdir. HSYK Genel Kurulu, başvuruçuların görevden alınma kararlarının yeniden incelenmesi yönündeki taleplerini reddetmiş ve bu kararların kesin olduğunu, başka hiçbir idari veya kazai mercie başvurulamayacağını belirtmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvuruları AİHS'in 6 § 1 maddesi kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Mahkeme, başvuruçuların görev sürelerinin keyfi olarak sona erdirilmediğine dair savunulabilir bir hakka sahip olduklarını, ancak bu işlemin hukuka uygunluğunu denetleyebilecekleri hiçbir bağımsız mahkemeye erişimlerinin bulunmadığını tespit etmiştir. AİHM, yargı mensuplarının görev yerlerinin değiştirilmesine karşı etkili bir yargısal denetim mekanizmasının bulunmamasının, yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle bağdaşmadığını vurgulamıştır. Mahkeme ayrıca, Hükümetin "başvuranların mahkemeye erişim hakkının bulunmadığı" yönündeki itirazlarını, *Sözen/Türkiye* kararına atıfla reddetmiştir.

74 Benli ve diğerleri /Türkiye Kararı, Başvuru No. 59262/15 ve diğer 5 başvuru, 11 Şubat 2025.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, ihlalin giderilmesi adına 5 başvurana manevi tazminat ve masraf-gider olarak 2.500 Avro, diğer başvurana ise manevi tazminat olarak 2.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme, ihlal tespitiyle birlikte, başvuruçuların maddi tazminat taleplerini ise tespit edilen ihlal ile illiyet bağı bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Bu karar, yargı mensuplarının özlük haklarına ve görev yeri değişikliklerine yönelik yargısal denetim eksikliği konusunda AIHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararıdır.

TOSUN VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE⁷⁵

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında 6723 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, Yargıtay'daki görevleri vaktinden önce ve keyfi şekilde sona erdirilen 84 başvuruçunun durumuna ilişkindir. Başvuruçular, görevden alınmalarına karşı itiraz edebilecekleri herhangi bir yargı yolunun kapalı olması nedeniyle AIHS'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki mahkemeye erişim haklarının engellendiğini iddia etmişlerdir. Söz konusu düzenleme ile Yargıtay'daki birçok üyenin görev süresi sonlandırılmış ve yerlerine yeni atamalar yapılmış, ancak başvuruçular yeniden atananlar arasında yer almayarak başka mahkemelere hâkim olarak atanmışlardır. Anayasa Mahkemesi, başvuruçulardan bazılarının bireysel başvurularını kabul edilemez bulmuş, bazıları ise yetkisizlik gerekçesiyle bireysel başvuru yoluna gitmemiştir.

İHLALLER

AIHM, başvuruları AIHS'in 6 § 1 maddesi kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, önceki *Sözen/Türkiye* kararına atıfla, Yargıtay üyeliklerinin keyfi olarak sona erdirilmemesine ilişkin savunulabilir bir hakka sahip olan başvuruçuların, bu işlemin hukuka uygunluğunu denetleyebilecekleri hiçbir bağımsız mahkemeye erişimlerinin bulunmadığını tespit etmiştir. AIHM, yargı mensuplarının görev sürelerinin yasama veya yürütme tasarruflarıyla keyfi olarak sonlandırılmasına karşı yargısal

75 Tosun ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 62216/16, 11 Şubat 2025.

denetim mekanizmasının işletilmemesinin, yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle bağdaşmadığını vurgulamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, AİHS'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vererek, ihlalin giderilmesi adına başvuruculara manevi tazminat ile masraf ve gider ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme, tespit edilen ihlal ile başvurucuların iddia ettikleri maddi zararlar arasında illiyet bağı bulunmadığı gerekçesiyle maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Tazminat miktarları bakımından; Mahkeme, başvurucuların büyük çoğunluğu için manevi tazminat olarak **3.000 Avro** ödenmesine hükmetmiştir. Masraf ve giderler kapsamında ise, sunulan destekleyici belgelere göre farklı tutarlarda ödemeler yapılmasına karar verilmiştir. Bu karar, yargı mensuplarının özlük haklarına ve görev sürelerine yönelik yargısal denetim eksikliği konusunda AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararıdır.

ELİBOL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁷⁶

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz sonrası tutuklanan 51 hakim ve savcının başvurusuna ilişkindir. Başvurucular, darbe girişiminin arkasında olduğu değerlendirilen örgüte üye oldukları şüphesiyle, silahlı terör örgütü üyeliği iddiasıyla yakalanmış ve tutuklanmışlardır. Başvurucular, tutuklama kararlarında atılı suçu işlediklerine dair somut ve makul bir şüphe bulunmadığını, yerel mahkemelerin iç hukukta yargı mensuplarına tanınan usuli güvenceleri dikkate almadığını, tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmadığını ve bu sürece karşı etkili bir yargı yolu bulunmadığını iddia ederek AİHM'e başvurmuşlardır. Bazı başvurucular ayrıca evlerinde yapılan aramaların hukukiliğine dair şikâyetlerde bulunmuşlardır.

İHLALLER

AİHM, başvurucuların durumunu Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında incelemiş ve başvurucuların ilk tutukluluk hallerinin, kanunla öngörülen usule uygun olmaması nedeniyle

76 Elibol ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 59648/16 ve diğer 49 başvuru, 4 Mart 2025.

Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Mahkeme, önceki *Baş/Türkiye ve Turan ve Diğerleri/Türkiye* kararlarına atıfla, 15 Temmuz olayı sonrası süreçte dahi olsa uygulanan tutuklama tedbirinin, durumun kesinlikle gerektirdiği bir önlem olarak değerlendirilemeyeceğini vurgulamıştır. Mahkeme, tutukluluk kararlarının hukuki dayanaklarının yetersizliğini ve yargı mensuplarına yönelik usuli güvencelerin ihmal edilmesini ihlal gerekçesi olarak belirtmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, 5 § 1 maddesindeki ihlal tespitiyle birlikte, Sözleşme'nin 5 ve 8. maddeleri kapsamındaki diğer şikâyetlerin esasının incelenmesine gerek görmemiştir. Mahkeme, ihlalin giderilmesi adına, her bir başvurana manevi tazminat ile masraf ve giderler karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Ayrıca Mahkeme, başvuruçuların maddi tazminat taleplerini tespit edilen ihlal ile illiyet bağı bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Bu karar, Türkiye'deki 15 Temmuz olayı sonrası süreçte yürütülen yargısal faaliyetlere ilişkin AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararıdır.

AMİROV/AZERBAYCAN⁷⁷

OLAYLAR

Azerbaycan'da muhalif bir siyasi partinin üyesi ve bir gazetenin mali direktörü olan başvuruç, Türkiye'deki darbe girişimi sonrası başlatılan soruşturmalar kapsamında "dini ayinler bahanesiyle vatandaşların haklarını ihlal etmek" ve "sosyal veya dini nefret yaymak" suçlamalarıyla gözaltına alınmıştır. Başvuruçunun aracında bulunan bazı dini kitaplar ve CD'ler, suçlamalara dayanak olarak gösterilmiş; ulusal mahkemeler bu materyallere dayanarak başvuruçunun tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Başvuruç, tutukluluğunun hiçbir somut delile dayanmadığını ve siyasi saiklerle gerçekleştirildiğini savunarak AİHM'e başvurmuştur.

⁷⁷ Amirov/Azerbeycan Kararı, Başvuru No. 55642/16, K.T: 11 Mart 2025.

İHLALLER

AİHM, tutuklamaya esas alınan delillerin (kitap ve CD'ler) başvuruçunun yasa dışı faaliyetlerde bulunduğuna dair nesnel ve makul bir şüphe oluşturmadığını saptamıştır. Mahkeme, iç hukuktaki suç tanımlarının gerektirdiği unsurların (materyalin "alenen" yayılması gibi) olayda oluşmadığını belirterek, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında yakalama ve tutuklamanın hukuka aykırı olduğuna; dolayısıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. (Başvuruçunun masumiyet karinesine ilişkin şikayeti açıkça dayanaktan yoksun, Sözleşme'nin 18. maddesine yönelik şikayeti ise iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur).

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvuruçunun aracında bulunan kitapların Azerbaycan'da yasaklı olmadığını ve bu materyallere sahip olmanın tek başına herhangi bir suç unsuru teşkil etmediğini vurgulamıştır. Yerel mahkemelerin, tutukluluk kararlarını verirken dosyada yer alan materyalleri somut bir şekilde incelemediği ve sadece genel ifadelerle yetindiği tespit edilmiştir. Mahkeme, Sözleşme sisteminin korunması adına, tutuklamaların her zaman objektif ve doğrulanabilir delillere dayanması gerektiğini hatırlatmıştır. Başvuruçuya manevi tazminat olarak 7.500 Avro, mahkeme masrafları için ise 1.500 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

ATÇA VE ÇELEBİ/TÜRKİYE⁷⁸

OLAYLAR

Biri savcı diğeri hâkim olan başvuruçuların aile konutlarında, 2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanunu'nun 88. maddesiyle korunan dokunulmazlık hükümlerine aykırı şekilde arama yapılmış ve bazı eşyalara el konulmuştur. Başvuranlar, yakalanmalarının ve evlerinde yapılan aramaların hukuka aykırı olduğunu, ayrıca soruşturma dosyasına erişimlerinin kısıtlanması nedeniyle savunma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek AİHM'e başvurmuşlardır. Başvuranlar yargılama sürecinin sonunda beraat etmişlerdir.

78 Atça ve Çelebi/Türkiye Kararı, Başvuru No. 25280/19; 36151/19, 13 Mayıs 2025.

İHLALLER

AIHM, yerel makamların "suçüstü hâli" kavramını, somut bir cezai eylem olmaksızın sadece terör örgütü üyeliği iddiasıyla geniş yorumladığını tespit etmiştir. 2802 sayılı Kanun'daki güvencelere rağmen yapılan bu aramanın öngörülebilir olmadığı ve Sözleşme'nin 8. maddesi anlamında "hukuka uygun" olmadığı sonucuna varılarak özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Soruşturma dosyasına erişim kısıtlamasına yönelik 5 § 4 maddesi kapsamındaki şikâyetler ise, başvuruların sorgulama esnasında yeterli bilgiye sahip oldukları ve savunma imkânı buldukları gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksun bulunarak reddedilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Mahkeme, hâkim ve savcıların konut dokunulmazlığının, ancak ağır ceza mahkemesinin görevine giren "suçüstü" durumlarda sınırlandırılabilceğini hatırlatmış; somut olayda bu şartın geniş yorumlanarak kötüye kullanıldığını belirtmiştir. Başvuruların maddi tazminat talepleri, ihlal ile zarar arasında illiyet bağı kurulamadığı gerekçesiyle reddedilmiş; manevi tazminat olarak başvuruların her birine 2.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir. Birinci başvurana ayrıca 1.000 Avro tutarında masraf ve gider ödenmesine karar verilmiş, ikinci başvurana yönelik benzer talep ise destekleyici belge sunulmadığı için reddedilmiştir.

KACIR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁷⁹

OLAYLAR

Başvurucuların (37 kişi) tutukluluk sırasında karşılaştıkları ihlallaere ilişkin çeşitli başvurular Mahkemece birleştirilerek inceleme yapılmıştır. Başvuruların çoğunluğu, özellikle Sözleşme'nin 3. maddesi uyarınca aşırı kalabalık olması nedeniyle yetersiz olduğu iddiasıyla ilgilidir. Bazı başvurular ayrıca çeşitli gerekçelerle Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır. Bir başvuru tutukluluk yeri ile ailesinin ikamet ettiği yer arasındaki önemli mesafeden şikâyetçi olmuştur. Üç başvuru yerel makamların hafta sonları okul çağındaki çocuklarının kendilerine ziyarette bulunmasına izin vermemesinden şikâyetçi

79 Kacır ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 9587/19 ve diğer 36 başvuru, 10 Haziran 2025.

olmuşlardır. Bir başvuru tutukluluğu sırasında özel yazışmalarının Ulusal Yargı Ağı Sistemi'nde (UYAP) elektronik olarak kaydedilip saklanmasından şikâyetçi olmuştur.

İHLALLER

ÂİHM, başvuruları birleştirerek incelemiş ve şu kararları vermiştir:

Sözleşme'nin 3. Maddesi (İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele): Mahkeme, 3 metrekareden daha az kişisel yaşam alanına sahip olunan tutukluluk süreleri bakımından, Abdulvaris Altun ve Turgut Ergitürk dışındaki tüm başvuru sahipleri için kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Sözleşme'nin 8. Maddesi (Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı):

Adnan Şimşek'in ailesine yakın bir cezaevine nakil talebinin, somut bir değerlendirme yapılmadan reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkı ihlal edilmiştir.

Davut Şen, Abdulvaris Altun ve Turgut Ergitürk'ün hafta sonu çocuklarıyla görüşme taleplerinin kapasite gerekçesiyle keyfi bir şekilde reddedilmesi aile hayatına saygı hakkını ihlal etmiştir.

Fatih Ensaroğlu'nun özel yazışmalarının UYAP sistemine kaydedilmesi, hukuka uygun bir dayanağı bulunmadığı gerekçesiyle özel hayatın gizliliği hakkını ihlal etmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Mahkeme, ceza infaz kurumlarındaki yaşam alanı hesaplamalarında, sıhhi tesisler ve havalandırma bahçeleri hariç tutularak yeniden bir metodoloji uygulamıştır. Sözleşme'nin 15. maddesi kapsamında Türkiye'nin yaptığı derogasyon bildirimine rağmen, söz konusu tedbirlerin olağanüstü hâl koşullarıyla "kesinlikle gerekli" olmadığı sonucuna varılmıştır. Mahkeme, manevi tazminat taleplerini başvuru sahiplerinin durumuna göre 1.000 Avro ile 3.000 Avro arasında değişen miktarlarda kabul etmiş, ayrıca bazı başvuru sahipleri için mahkeme masraflarının ödenmesine hükmetmiştir.

OLAYLAR

Dava, terör örgütü üyeliği suçlamasıyla Çanakkale Cezaevi'nde tutuklu bulunan başvuruçunun, eşi tarafından kendisine gönderilen mektuplara cezaevi yönetimi tarafından el konulmasına ilişkindir. Cezaevi yönetimi, ilk mektubun ekindeki dokümanların resmi belge niteliği taşımadığı ve içeriğinin doğrulanamadığı, ikinci mektubun ise el konulan dokümanların bir nüshasını içerdiği gerekçesiyle başvurana verilmesini reddetmiştir. Başvuruçunun infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesi nezdindeki itirazları sonuçsuz kalmış, Anayasa Mahkemesi de başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bularak kabul edilemez bulmuştur.

İHLALLER

AİHM, başvuruçunun durumunu AİHS'nin 8. maddesi (yazışmalara saygı gösterilmesi hakkı) kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, cezaevi idaresinin mahpusların yazışmalarına yönelik kontrol tedbirleri almasının olağan ve makul bir gereklilik olduğunu kabul etmekle birlikte, söz konusu mektuplara el konulmasına ilişkin gerekçelerin "ilgili ve yeterli" olmadığını tespit etmiştir. AİHM, yerel makamların mektup içeriğinin düzeni bozacağına veya suç işlenmesine neden olacağına dair somut bir açıklama sunmadığını, bu durumun keyfi bir müdahale teşkil ettiğini ve çatışan menfaatler arasında uygun bir denge kurulmadığını vurgulamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, ihlal tespitiyle birlikte, başvuruçunun adil tazmin talebinde bulunmaması nedeniyle herhangi bir maddi veya manevi tazminata hükmetmemiştir. Mahkeme, Hükümetin önemli bir zararın oluşmadığı, iç hukuk yollarının tüketilmediği ve başvuru hakkının kötüye kullanıldığı yönündeki ilk itirazlarını reddederek, 8. madde kapsamındaki ihlal tespitini yerleşik içtihat (*Halit Kara/Türkiye*) doğrultusunda netleştirmiştir..

80 Özdemir/Türkiye Kararı, Başvuru No. 38351/20, 10 Haziran 2025.

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında bir KHK uyarınca işten çıkarılan ve görevine iade edilmesi talebiyle dava açan başvurucunun durumuna ilişkindir. Başvurucu, özel bir şirketteki işinden herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin, açıklama veya soruşturma yapılmaksızın çıkarıldığını belirtmiştir. Başvurucunun açtığı davada, yerel mahkemeler başvuranın Cemaat ile bağlantısına dair şüphenin gerekçelerini incelememiş; Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi, başvuranın KHK uyarınca işten çıkarıldığını belirterek, bireyselleştirilmiş bir değerlendirme yapmaksızın davasını reddetmiştir.

İHLALLER

Mahkeme, başvurucunun durumunu AİHS'nin 6 § 1 maddesi (adil yargılanma hakkı/gerekçeli karar hakkı) kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin verdikleri kararlarda gerekçe sunma yükümlülüğünü yerine getirmede başarısız olduğunu ve başvuran tarafından ileri sürülen ilgili ve önemli argümanları ele almadığını tespit etmiştir. AİHM, mahkeme kararlarının "otomatik ya da basmakalıp" ifadelerden ibaret olmaması gerektiğini vurgulayarak, başvuran hakkındaki ihraç sürecine dair yeterli gerekçelendirme yapılmamasını bir usul eksikliği olarak nitelendirmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, AİHS'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vererek, ihlalin giderilmesi adına başvurana 2.000 Avro manevi tazminat ve 250 Avro masraf ve gider ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında dile getirdiği diğer şikâyet ise Mahkeme tarafından kabul edilemez bulunarak reddedilmiştir. Bu karar, yargısal süreçlerde gerekçeli karar hakkının önemini ve mahkemelerin bireyselleştirilmiş inceleme yapma yükümlülüğünü yineleyen bir komite kararıdır.

81 Şimşek/Türkiye Kararı, Başvuru No. 60639/20, 10 Haziran 2025.

OLAYLAR

Dava, Yargıtay'da üye olarak görev yaparken 6723 sayılı Kanun uyarınca görevi vaktinden önce sona erdirilen başvuruçunun, bu duruma karşı Anayasa Mahkemesi nezdinde yaptığı başvurunun aşırı uzun sürmesine ilişkindir. Başvurucu, yaklaşık 7 yıl 1 ay 17 gün süren yargılama sürecinin, AİHS'nin 6 § 1 maddesinde düzenlenen "makul süre" ilkesiyle bağdaşmadığını ileri sürerek AİHM'e başvuruda bulunmuştur.

İHLALLER

AİHM, başvuruçunun durumunu AİHS'nin 6 § 1 maddesi (adil yargılanma hakkı/makul sürede yargılanma hakkı) kapsamında değerlendirmiş ve bu maddenin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Mahkeme, davanın karmaşıklığı, tarafların tutumu ve uyuşmazlığın niteliği gibi kriterleri dikkate alarak, ulusal düzeyde tek yargı derecesinde yedi yıldan fazla süren yargılamaların toplam süresini haklı gösterebilecek herhangi bir gerekçe bulunmadığını tespit etmiştir. Olağanüstü hal, Anayasa Mahkemesi'nin iş yükü ve salgın dönemi gibi Hükümet argümanlarını değerlendiren Mahkeme, söz konusu sürenin aşırı olduğunu ve "makul süre" koşulunu karşılamadığını vurgulamıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, AİHM, AİHS'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vererek, ihlalin giderilmesi adına başvurana 4.000 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme, Anayasa Mahkemesi nezdinde daha önce tazminat ödenmediğini belirterek, tespit edilen ihlal karşılığında bu tutarın ödenmesinin hakkaniyete uygun olduğuna karar vermiştir. Bu karar, yargılamaların uzunluğu konusunda AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararıdır.

TÜZEMEN VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE⁸³

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında haklarında yürütülen soruşturmalar kapsamında, farklı tarihlerde tutuklanan 117 hakim ve savcının durumuna ilişkindir. Başvurucular, terör örgütü üyeliği iddiasıyla tutuklanmış; tutuklama kararlarında ByLock kullanımı, tanık ifadeleri, sosyal medya paylaşımları, Bank Asya işlemleri, eğitim kurumları ile bağlantılar gerekçe gösterilmiştir. Başvurucular, tutuklama kararlarının somut bir makul şüpheye dayanmadığını, yerel mahkemelerin kararlarında basmakalıp ifadeler kullanarak yeterli gerekçe sunmadıklarını ve tutukluluk süreçlerinin denetiminde etkili bir yargı yolunun bulunmadığını savunarak AİHM'e başvuruda bulunmuşlardır..

İHLALLER

AİHM, başvuruçuların durumunu AİHS'nin 5. maddesi kapsamında değerlendirmiş ve başvuruçuların ilk tutukluluk hallerinin kanunla öngörülen usule uygun olmaması nedeniyle AİHS'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Mahkeme, önceki *Baş/Türkiye ve Turan ve Diğerleri/Türkiye* kararlarına atıfla, 15 Temmuz olayı sonrası süreçte dahi olsa uygulanan tutuklama tedbirinin, durumun kesinlikle gerektirdiği bir önlem olarak değerlendirilemeyeceğini vurgulamıştır. AİHM ayrıca, bazı başvuruçuların tutukluluğuna dayanak gösterilen ByLock kullanımının tek başına "makul şüphe" oluşturmaya yetmeyeceğini, bununla beraber dosyadaki diğer delillerin de (sosyal medya paylaşımları, banka hesapları, 1 dolarlık banknot vb.) bağımsız ve destekleyici unsurlar olmaksızın makul şüphe oluşturmayacağını belirtmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, 5 § 1 maddesindeki ihlal tespitiyle birlikte, AİHS'nin 5 ve 8. maddeleri kapsamındaki diğer şikâyetlerin esası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görmemiştir. Tazminat konusunda Mahkeme; 69572/17, 82344/17, 24217/19, 44360/19, 22579/21 ve 51815/21 numaralı başvurulardaki başvuranlar hariç olmak üzere, diğer tüm başvuruçuların

83 Tüzemen ve diğerleri/Türkiye kararı, Başvuru No. 66683/16 ve diğer 116 başvuru, 8 Temmuz 2025.

her birine manevi tazminat ile masraf ve giderler karşılığında toplam 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Ayrıca başvuruçuların maddi tazminat talepleri, tespit edilen ihlal ile illiyet bağı bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu karar, 15 Temmuz olayı sonrası yürütülen yargısal faaliyetlere ilişkin AİHM'in yerleşik içtihadını yineleyen bir komite kararıdır.

DEMİRHAN VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE⁸⁴

OLAYLAR

Demirhan ve Diğerleri davası, 15 Temmuz olayı sonrasında ulusal düzeyde yürütülen yaygın ceza soruşturmaları kapsamında, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin 2. fıkrası uyarınca silahlı örgüt üyeliği suçundan mahkûm edilen 239 başvuruçunun hukuki durumlarını ve iddialarını kapsamaktadır. Cemaat ile hiyerarşik ve organik bir bağ kurdukları iddia edilen bu kişilerin mahkûmiyet hükümleri, neredeyse tamamen "ByLock" adlı şifreli mesajlaşma uygulamasını kişisel cihazları veya hatları üzerinden kullandıkları yönündeki teknik tespitlere dayandırılmıştır. Yerel mahkemeler, bu uygulamanın münhasıran söz konusu yapının üyeleri arası gizli bir kurumsal iletişim aracı olarak tasarlandığı yönündeki yüksek yargı içtihatlarını esas alarak, uygulamanın indirilmesi ve sunucuya bağlantı sağlanması olgusunu, haberleşmenin gerçek mahiyetine ve içeriğine bakılmaksızın suçun sübutu için kesin ve tek başına yeterli bir delil olarak kabul etmiştir. Başvuruçular hakkında ByLock kullanım iddiasına ek olarak Bank Asya hesap hareketleri, sendika veya dernek üyelikleri, kapatılan kurumlarda çalışma, okul kayıtları, HTS irtibatları, sosyal medya paylaşımları ve tanık beyanları gibi unsurlar da yer almıştır. Ancak yerel mahkemeler, detaylı ByLock değerlendirme raporlarının deşifre edilmiş mesaj içeriklerini barındıran asıl kısımlarının dava dosyasına girmesini beklemeden, uygulamanın salt indirilmiş ve kullanılmış olmasını suçun kurucu unsurlarının oluşması için yeterli saymıştır. Başvuruçuların ilk derece ağır ceza mahkemelerince tesis edilen mahkûmiyet kararları bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay nezdindeki olağan kanun yollarından geçerek kesinleşmiş, ardından Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular ise mahkemenin yerleşik yüksek yargı pratiklerini destekleyen tutumu doğrultusunda esasa

84 Demirhan ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 1595/20 ve 238 diğer başvuru, 22 Temmuz 2025.

ilişkin derinlemesine bir inceleme yapılmaksızın özet gerekçelerle kabul edilemez bulunmuştur.

İHLALLER

AİHM, 239 başvuruyu konu yönünden tamamen aynı yapısal unsurları barındırması nedeniyle tek bir yargılama altında birleştirmiş ve öncelikle Hükümetin Sözleşme'nin 15. maddesi kapsamındaki olağanüstü hal istisnası savunmasını ele almıştır. Mahkeme, 15 Temmuz olayı sonrasındaki dönemin ulusun varlığını tehdit eden kamusal bir tehlike oluşturduğunu ve bildirim usullerine uyulduğunu kabul etmekle birlikte, yargılamalarda adil yargılanma hakkına ve meşruiyet ilkesine getirilen bu ağır sınırlamaların durumun zorunlulukları tarafından kesinlikle gerekli kılınmadığına hükmetmiştir. Esasa ilişkin incelemede ise AİHM Büyük Dairesinin emsal niteliğindeki *Yüksel Yalçınkaya/Türkiye* kararında ortaya koyduğu hukuki çerçeveyi aynen muhafaza ettiğini ve mevcut davada bu bulgulardan ayrılmayı gerektirecek hiçbir yeni argüman veya olgu sunulmadığını belirtmiştir. Mahkeme, ceza hukuku anlamında ByLock kullanımının doğrudan silahlı örgüt üyeliği suçunun maddi unsuru olmamasına rağmen, yerel mahkemelerin benimsediği "tek tip ve küresel" yaklaşım neticesinde salt uygulamanın varlığının otomatik olarak hiyerarşiye dahil olma iradesiyle eşdeğer tutulduğunu not etmiştir. Suçun manevi unsuru olan bilerek ve isteyerek faaliyete katılma kastı bireyselleştirilmiş ve ikna edici delillerle ispatlanmadan nesnel bir sorumluluk (kusursuz sorumluluk) esasına dayalı olarak kurulan bu mahkûmiyetlerin, Sözleşme'nin 7. maddesindeki kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesini açıkça ihlal ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca, ceza yargılamaları boyunca başvuruçulara kendileri aleyhindeki temel dijital verilere ve sunucu kaynaklı ByLock verilerine etkili biçimde itiraz etme, bunların doğruluğunu denetleme ve savunma hakkını silahların eşitliği ilkesine uygun olarak yürütme fırsatı tanınmaması, yerel mahkemelerin ise kararlarını basmakalıp formüllerle kurup esasa etkili savunma argümanlarını yanıtsız bırakması nedeniyle Sözleşme'nin 6 § 1 maddesindeki adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğine oy çokluğuyla karar verilmiştir. Temel sistemik sorunların bu iki madde altında çözümlenmiş olması gerekçesiyle, başvuruçuların Sözleşme'nin özgürlük, özel hayata saygı, inanç, ifade ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin diğer maddeleri altındaki şikâyetlerinin esası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Sözleşme'nin 41. maddesinin işletilmesi hususunda AİHM, uluslararası bir insan hakları mahkemesi olarak birincil rolünün yerel bir haksız fiil mekanizması gibi çalışıp tek tek maddi veya manevi kayıpları bütünüyle tazmin etmek olmadığını, asıl misyonunun Avrupa çapında insan hakları standartlarını belirleyen kamusal nitelikli kararlar ihdas etmek olduğunu açıklamıştır. Bu ilkesel yaklaşım uyarınca ve *Yüksel Yalçınkaya* içtihadına tam bir sadakatle, Sözleşme'nin 6. ve 7. maddeleri bağlamında varılan yapısal ihlal tespitlerinin, başvuruçuların uğramış olduğu manevi zararların karşılanması için başlı başına yeterli ve adil bir tatmin oluşturduğuna oy birliğiyle hükmedilmiştir. Mahkeme, ihlallerin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve hak iadesinin sağlanması adına, başvuruçuların iç hukukta Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca ceza yargılamalarının yeniden açılmasını talep etme haklarının bulunduğunu ve bu yolun en uygun giderim biçimini teşkil edeceğini hatırlatmıştır. Masraf ve giderler konusunda ise Mahkeme, davanın Yalçınkaya kararından önceki bir dönemde sunulmuş olmasına rağmen, Türk yargı sistemindeki tek tip pratiklerden kaynaklanan tekrarlayan ve standart bir yapısal soruna işaret etmesi sebebiyle, bu tür takip başvurularında ek bir avukatlık ücreti, harç veya masraf tazminatına hükmedilmesinin hakkaniyete uygun olmadığını değerlendirerek tüm gider taleplerini reddetmiştir. Karara eklenen ayrı görüşlerde, çoğunluğun esasa ilişkin ihlal tespitlerine ve manevi tazminat yaklaşımına tam olarak katılmakla birlikte, başvuruçuların yerel mahkemelerde ve Strazburg nezdinde hak aramak adına zorunlu olarak katlandıkları avukatlık ve yargılama giderlerinin toptan reddedilmesini Sözleşme sistemi ve adil tatmin ilkeleriyle uyumsuz bularak masraf yönünden çoğunluğa muhalefet eden yargıç görüşü yer almıştır. Buna karşın, heyette yer alan Türk yargıç ise Büyük Dairenin Yalçınkaya kararındaki muhalif şerhinde dile getirdiği hukuki temelleri ve ByLock uygulamasının niteliğine dair savunmalarını aynen koruduğunu belirterek, davanın esasına yönelik olarak hem 6. hem de 7. maddeler altındaki ihlal kararlarına karşı çıkmıştır.

OLAYLAR

Başvuru, astım ve diyabet hastası olan başvurucunun Silivri L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda uzun süre pasif içiciliğe maruz bırakılmasına ilişkindir. Başvurucu, tutulduğu hücredeki yoğun sigara dumanı nedeniyle kronik rahatsızlığının kötüleştiğini belirterek cezaevi idaresinden ve infaz hâkimliğinden sigara içilmeyen başka bir hücreye transferini talep etmiştir. Bu talepler salgın dönemi kısıtlamaları ve lojistik gerekçelerle reddedilmiştir. Ancak ret kararlarının ardından cezaevi hastanesi sağlık heyetince düzenlenen iki ayrı resmi raporda başvurucunun alerjik astım hastası olduğu teyit edilmiş ve kesinlikle sigara içilmeyen bir ortamda barındırılması önerilmiştir. Buna rağmen idare, şartlar değiştiğinde durumu yeniden değerlendireceğini taahhüt etmesine rağmen başvurucuyu tahliye olana kadar bir yıl yedi ay boyunca sigara içilen hücrede tutmaya devam etmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvuruyu AİHS'nin 3. maddesi (aşağılayıcı muamele yasağı) kapsamında incelemiştir. Hükümetin tam yargı davası açılmadığı gerekçesiyle sunduğu iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazı, bu yolun cezaevi koşullarına ilişkin şikâyetlerde etkili olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Esas yönünden Mahkeme, salgının ilk dönemindeki ihtiyati tedbirleri makul bulsa da sonraki süreçte cezaevi idaresinin kendi aldırıldığı resmi sağlık raporlarındaki hayati tavsiyeleri bir yıl boyunca tamamen göz ardı etmesini kusurlu bulmuştur. Kurumda Cemaat dosyalarından tutuklu olanların kalabileceği sigara içilmeyen alternatif hücrenin kapasitesinin altında ve müsait olduğu olgusu dikkate alındığında, naklin imkânsız olduğu yönündeki savunmalar ikna edici bulunmamıştır. Sonuç olarak AİHM, başvurucunun tıbbi raporlara aykırı olarak sigara dumanına maruz bırakılmaya devam ettirilmesinin AİHS'nin 3. maddesini ihlal ettiğine oy birliğiyle karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

85 Güngöray/Türkiye Kararı, Başvuru No. 33975/21, 26 Ağustos 2025.

AİHM, AİHS'in 3. maddesinin ihlal edildiği tespiti doğrultusunda başvurunun tazminat taleplerini kısmen kabul etmiştir. Başvurucuya **3.000 Avro** manevi tazminat ve **1.000 Avro** masraf-gider ödemesine hükmedilmiştir. Bu karar, ceza infaz kurumlarındaki tutulma koşulları ve mahpusların pasif içicilikten korunması yükümlülüğü konusunda AİHM'in yerleşik koruma standartlarını teyit eden bir komite kararı niteliğindedir.

DEMİRHAN/TÜRKİYE⁸⁶

OLAYLAR

Başvuru, Eylül 2014'te tutuklanan bir emniyet müdürünün, tutukluluğunun hukuka uygunluğuna yönelik denetim sürecinin aşırı uzamasına ve yargısal denetim mekanizmasındaki eksikliklere ilişkindir. Başvurucu, İstanbul 32. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kendisi hakkında verilen tahliye kararlarının icra edilmemesi üzerine 11 Mayıs 2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Ancak Anayasa Mahkemesi, bu başvuruyu 3 yıl 7 ayı aşkın bir süre sonra, 12 Aralık 2018 tarihinde karara bağlamıştır. Başvurucu, özgürlüğünden yoksun bırakılmasına karşı başlattığı bu anayasal denetim sürecinin ivedilikle yürütülmediğini ileri sürerek durumu AİHM nezdine taşımıştır.

İHLALLER

Mahkeme, başvurunun iddialarını AİHS'nin 5 § 4 maddesi (tutukluluğun hukuka uygunluğunun süratle karara bağlanması hakkı) kapsamında incelemiş ve bu maddenin ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir. Mahkeme, kişinin özgürlüğünün kısıtlandığı hallerde tutukluluk denetiminin "ivedilikle" yapılması gerektiğine dair çok sıkı standartları olduğunu hatırlatmıştır. Somut davada, Anayasa Mahkemesi önündeki yargılamanın 3 yıl 7 ayı aşan süresinin AİHS anlamında hiçbir şekilde ivedi olarak kabul edilemeyeceği vurgulanmıştır. Hükümetin OHAL dönemine ilişkin savunmalarını da değerlendiren AİHM, başvurunun Anayasa Mahkemesine OHAL ilanından 1 yıl 2 ay önce başvurduğunu, yüksek mahkemenin ise kararını OHAL kaldırıldıktan 5 ay sonra verdiğini kaydetmiştir. Bu nedenle, söz konusu gecikmenin olağanüstü dönemin özel koşullarıyla gerekçelendirilemeyeceğine hükmedilmiştir.

86 Demirhan/Türkiye Kararı, Başvuru No. 47065/15, 25 Eylül 2025.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Anayasa Mahkemesi tarafından tutukluluğun hukuka uygunluk denetiminin ivedilikle gerçekleştirilmemesi nedeniyle AIHS'nin 5 § 4 maddesinin ihlal edildiğini belirterek başvuruyu kabul edilebilir bulmuştur. Mahkeme, *Kavala/Türkiye* ve *Altınok/Türkiye* gibi öncü davalardaki yerleşik içtihadına atıfta bulunarak, davanın giderimi adına başvurucuya manevi tazminat ile masraf ve giderleri karşılamak üzere toplam **500 Avro** ödenmesine hükmetmiştir..

GÜR VE BEDİR/TÜRKİYE⁸⁷

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz sonrası olağanüstü hal kapsamında çıkarılan 689 sayılı KHK uyarınca kamu görevinden ihraç edilen ve bu tedbirin doğrudan bir uzantısı olarak pasaportları iptal edilen iki araştırma görevlisinin durumuna ilişkindir. "Barış için Akademisyenler" bildirisini imzalayanlar arasında yer alan başvuruculardan ilki Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde, ikincisi ise Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesinde görev yapmaktaydı. Her iki başvurucu da ihraç sürecinin ardından yurt dışındaki saygın üniversitelerin (Georgia State Üniversitesi ve Nantes Üniversitesi) doktora veya araştırma programlarına kabul edilip burs kazanmalarına rağmen, pasaportlarının iptal edilmesi ve kayıtlarına düşülen idari şerh nedeniyle yurt dışına çıkamayarak eğitimlerine başlayamamışlardır.

Pasaport iptallerine karşı idare mahkemeleri ve Anayasa Mahkemesi nezdinde yürütülen hukuk mücadeleleri sonuçsuz kalmış; Anayasa Mahkemesi şikâyetleri etkili idari ve yargısal yolların tüketilmediği veya açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçeleriyle esasa girmeden reddetmiştir. Başvurucuların pasaport kısıtlamaları, ilerleyen dönemde idari komisyon ve mahkeme kararları neticesinde sırasıyla 1 yıl 6 ay ve 3 yıl gibi uzun sürelerin ardından kaldırılmış ve pasaportları yeniden geçerlilik kazanmıştır. İhraç kararlarına karşı OHAL Komisyonuna yapılan başvurular reddedilmiş, bu kararlara karşı açılan iptal davaları ise yerel mahkeme derecelerinde derdest kalmıştır.

İHLALLER

87 Gür ve Bedir/Türkiye Kararı, Başvuru No. 58806/18 ve 2153/19, 30 Eylül 2025.

AİHM, başvuruları konu yönünden benzer olmaları sebebiyle tek bir karar altında birleştirmiş ve Hükümetin Protokol onay eksikliği, mağdur statüsünün yitirilmesi ve iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki tüm ön itirazlarını reddetmiştir. Esas yönünden Mahkeme, pasaport iptali tedbirinin başvuruçuların yurt dışındaki akademik çalışmalarına başlamalarını doğrudan engellediğini ve bu durumun mesleki ile özel yaşamları üzerinde ağır bir etki doğurarak AİHS'nin 8. maddesi bağlamında özel hayata saygı hakkına bir müdahale teşkil ettiğini saptamıştır. Müdahalenin hukuka uygunluğunu denetleyen AİHM, emsal niteliğindeki *Telek ve Diğerleri/Türkiye* kararına atıfta bulunarak, pasaport kısıtlamasına dayanak gösterilen KHK hükümlerinin bireylere hangi somut eylemler nedeniyle terör örgütü bağı isnat edildiğini açıklamadığını ve keyfi uygulamalara karşı asgari yasal koruma güvencelerini (süre ve koşul sınırları gibi) barındırmadığını kaydetmiştir. Bu yönüyle kısıtlamanın "yasalara uygunluk" şartını karşılamadığı, AİHS'nin 8 § 2 maddesi anlamında "kanunla öngörülmüş" olmadığı ve olağanüstü halin özel şartlarının dahi bu derece ağır bir tedbiri kesinlikle gerekli kılmadığı belirtilerek **Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine** oy birliğiyle karar verilmiştir.

Ayrıca Mahkeme, pasaportların hukuka aykırı şekilde iptal edilmesi neticesinde başvuruçuların kabul edildikleri yabancı yükseköğretim kurumlarında doktora çalışması yapma imkânından uzun süre mahrum bırakılmalarını, eğitim hakkına yönelik öngörülemeyen bir kısıtlama olarak nitelendirmiştir. 8. madde altındaki yasallık ve keyfilik tespitlerinin buradaki şikâyet için de aynen geçerli olduğu vurgulanarak **Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinde düzenlenen eğitim hakkının da ihlal edildiği** hükme bağlanmıştır. Başvuruçuların adil yargılanma ve etkili başvuru hakkına dair diğer iddialarının ise esası yönünden ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi (adil tatmin) uyarınca yaptığı değerlendirmede, pasaportların kayda değer bir süre boyunca iptal edilmiş olmasının başvuruçular üzerinde yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek derecede manevi bir zarar doğurduğunu kabul etmiştir. Bu doğrultuda Mahkeme, her bir başvuruçuya ayrı ayrı 2.600 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Masraf ve giderler yönünden ise sunulan makbuzlar, avukatlık sözleşmeleri ve yapılan hukuki işlemlerin mahiyeti dikkate alınarak, her başvurana yargılama

gideri karşılığı olarak 1.000 Avro ödenmesi kararlaştırılmıştır. Karar, olağanüstü hal döneminde akademik personelin seyahat özgürlüklerinin kısıtlanması yoluyla özel hayat ve eğitim haklarına verilen zararların hukuka aykırılığını tescil eden ve AİHM'in bu alandaki koruma standartlarını tahkim eden kararlardan biridir.

BUDAK VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁸⁸

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında Cemaat ile iltisaklı veya irtibatlı oldukları iddiasıyla yürütülen ceza soruşturmaları kapsamında, farklı tarihlerde yakalanarak tutuklanan 94 başvuruçunun hukuki süreçlerine ilişkindir. Başvuruçuların özgürlüklerinden yoksun bırakılmasına ve tutukluluk hallerinin devamına yönelik yargısal kararlarda; ByLock kullanmak, Bank Asya'da hesap hareketlerine sahip olmak, belirli protestolara katılmak veya sosyal medya paylaşımları yapmak, F seri numaralı bir dolarlık banknot bulundurmak, kapatılan kurumlarda çalışmak veya bu kurumlara üye olmak gibi çeşitli iddialar delil olarak gösterilmiştir. Yetkili adli makamlar, tutuklama kararlarını bireyselleştirilmiş somut bir değerlendirme yapmaksızın, atılı suçun niteliğini, katalog suçlar arasında yer almasını, delil durumunu ve kaçma şüphesini içeren genel basmakalıp formüllerle gerekçelendirmiştir. Başvuruçuların özgürlük ve güvenlik hakları kapsamında, suç işlediklerine dair makul bir şüphe bulunmadığı teziyle Anayasa Mahkemesine yaptıkları bireysel başvuruların tamamı ise yüksek mahkeme tarafından kabul edilemez bulunarak esasa girilmeden reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, başvuruçuların tutukluluğunun temel dayanağını oluşturan ByLock kullanımının, tek başına Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi anlamında bir suçun işlendiğine dair "makul şüphe" oluşturmak için yeterli olmadığını, daha önceki *Akgün ve Taner Kılıç* kararlarına atıfla yeniden teyit etmiştir. Mahkeme, ByLock dışındaki diğer ek gerekçelerin (Bank Asya hesabı, çocukların belirli okullara kaydı, sosyal medya faaliyetleri vb.) de kural olarak yasallık karinesinden yararlanan dolaylı unsurlar olduğunu ve bireyin suç teşkil eden faaliyetlere kasten katıldığını gösteren somut delillerle desteklenmedikçe tek başına makul şüphe doğuramayacağını karara

88 Budak ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 26831/17 ve 93 diğer başvuru, 14 Ekim 2025.

bağlamıştır. Yerel mahkemelerin, somut delilleri ve teyit edilebilir materyalleri ortaya koymaksızın, sadece Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin lafzına genel atıflar yaparak tutuklama kararı vermesi yasal güvencelere aykırı bulunmuştur. Olayların yaşandığı dönemin ve olağanüstü hal kısıtlamalarının bağlamsal bir faktör olarak dikkate alınmasına rağmen, uygulanan bu geniş ve orantısız tedbirlerin durumun kesinlikle gerektirdiği bir önlem olarak nitelendirilemeyeceği saptanmıştır. Bu temelde AİHM, başvuruçuların ilk tutukluluk hallerinin hukuka aykırı olması nedeniyle Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Sözleşme'nin 5. maddesi altındaki diğer şikâyetlerin ise esası yönünden ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme; listede yer alan 8565/18, 43864/18, 19141/19, 22748/19 ve 30860/19 numaralı dosya sahipleri hariç olmak üzere, diğer tüm başvuruçuların her birine manevi tazminat ile yargılama masraf ve giderlerini toplu olarak karşılamak üzere 5.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Başvuruçuların işten çıkarılma veya kazanç kayıplarından doğan maddi tazminat talepleri ise tespit edilen hak ihlali ile doğrudan bir illiyet bağı bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

ÇETİN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁸⁹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz olayı sonrasında Cemaat üyeliği şüphesiyle farklı tarihlerde yakalanarak bir yıl ile dört yıl beş gün arasında değişen sürelerle tutuklu kalan 137 başvuruçunun hukuki süreçlerine ilişkindir. Yargı mercileri, başvuruçuların tutukluluk hallerinin devamına ve uzatılmasına karar verirken tanık ifadeleri, sosyal medya paylaşımları, yayın bulundurma, kapatılan kurumlarda çalışma veya üyelik, finansal destek, toplantılara katılma ve üst düzey yöneticilerle iletişim gibi unsurları delil olarak sıralamıştır. Tutuklama kararları, bireyselleştirilmiş somut bir değerlendirme yapılmaksızın, atılı suçun katalog suçlar arasında yer alması, delil durumu ve kaçma şüphesi gibi genel ve soyut ifadelerle gerekçelendirilmiştir.

⁸⁹ Çetin ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 30185/17 ve 136 diğer başvuru, 14 Ekim 2025.

Başvurucuların bu süreçte Anayasa Mahkemesine yaptıkları bireysel başvuruların tamamı ise kabul edilemez bulunarak reddedilmiştir.

İHLALLER

Mahkeme, tutukluluğun devamı kararlarının hukuka uygun olması için ilgili ve yeterli gerekçelerin soyut, genel veya basmakalıp olmaması gerektiğini hatırlatmıştır. Somut davada, yerel mahkemelerin katalog suçlara ilişkin yasal karinelere veya dosyadaki delillere şablon niteliğinde atıflar yaptığı, bireyselleştirilmiş bir inceleme sunmadığı ve başvurucuların tutuklu kaldıkları uzun süreleri haklı gösterecek yeterli gerekçeler içermediği saptanmıştır. Olayların yaşandığı dönemin ve olağanüstü hal kapsamındaki derogasyon bildiriminin bağlamsal bir faktör olduğu kabul edilmekle birlikte, yasal güvencelere uyulmamasının durumun aciliyetiyle gerekçelendirilemeyeceğine hükmedilmiştir. Bu temelde AİHM, tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında yeterli gerekçe bulunmaması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Suç işlendiğine dair makul şüphe bulunmadığı iddiası ile 5. madde altındaki diğer şikâyetlerin esası hakkında ise ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca, başvurucuların manevi zararları ile masraf ve giderleri için 3.000 Avro ödenmesine hükmetmiştir. Öngörülen süre sınırları içinde talepte bulunmayan başvuranlar için herhangi bir meblağa hükmedilmemiş ve başvurucuların maddi tazminat talepleri de reddedilmiştir. Bu karar, olağanüstü dönemlerde de olsa kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının korunması ile tutukluluk gerekçelerinin bireyselleştirilmesi zorunluluğu konusunda AİHM'in yerleşik koruma standartlarını teyit eden bir komite kararıdır.

BALIKÇI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁹⁰

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz sonrasındaki süreçte Cemaat hiyerarşisine dahil oldukları iddiasıyla yakalanan ve uzun süreler boyunca tutuklu kalan 86 başvurunun şikâyetlerini

90 Balıkçı ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 3038/18 ve 85 diğer başvuru, 18 Kasım 2025.

kapsamaktadır. Yerel mahkemeler; ByLock kullanımı, Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan dernek veya sendikalara üyelik ile tanık beyanları gibi hususları tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarına gerekçe yapmışlardır. Ancak adli makamlar bu delillerle suçlama arasındaki bağı somut olarak kurmak yerine, isnat edilen suçun "katalog suçlar" arasında yer almasına dayanarak şablon ve basmakalıp ifadelerle özgürlük kısıtlama yoluna gitmişlerdir. Başvurucuların adli kararlara karşı Anayasa Mahkemesine sundukları bireysel başvuruların tamamı ise yüksek mahkeme tarafından esasa girilmeden özet beyanlarla reddedilmiştir.

İHLALLER

Mahkeme, olağanüstü hal döneminin ve bu kapsamda yapılan derogasyon bildiriminin getirdiği zorlukları bağlamsal birer faktör olarak kabul etmiştir. Buna rağmen, koruma tedbirlerinin hukukiliğini sürdürebilmesi için kişi özgürlüğünü kısıtlayan kararların soyut gerekçelere dayandırılmayacağını, mutlaka bireyselleştirilmiş bir denetim içermesi gerektiğini vurgulamıştır. Başvurucuların tutuklu kaldıkları uzun sürelerin yerel mahkemelerce ikna edici ve yeterli argümanlarla açıklanamamış olması nedeniyle AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun gerekçelendirilmesi hakkı) ihlal edildiğine oy birliğiyle hükmetmiştir. Suç işlendiğine dair makul şüphe bulunmadığı iddiası ve 5. madde altındaki diğer şikâyetlerin ise ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında adil tatmin ilkesini uygulayan AİHM, yapısal eksikliklerden kaynaklanan bu ihlalin başvurucular üzerinde doğrudan manevi bir zarar doğurduğunu saptamıştır. Bu doğrultuda, adil tazmin talebini yasal süresi içinde Mahkemeye ulaştıran ve ekli listede durumu "Verildi" olarak işaretlenen başvurucuların her birine, manevi zararları ile tüm yargılama masraf ve giderlerini karşılamak üzere toplu olarak **3.000 Avro** ödenmesine karar verilmiştir. Süresinden sonra başvuran veya talebi listeye "Verilmedi" olarak yansıyan kişilere yönelik herhangi bir tazminat öngörülmemiş, maddi tazminat talepleri ise reddedilmiştir.

ÖZTÜRK VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁹¹

OLAYLAR

Dava, farklı tarihlerde Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından haklarında disiplin cezası uygulanan 5 yargı mensubunun hukuki durumunu kapsamaktadır. Başvurucular, HSK tarafından tesis edilen bu idari nitelikteki disiplin kararlarına karşı iç hukukta başvurabilecekleri etkili bir mahkeme yolunun bulunmamasından şikâyetçi olmuşlardır. Kurul kararlarının yargısal denetime kapalı tutulması nedeniyle hak arama hürriyetlerinin kısıtlandığını ileri süren başvurucular, konuyu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdine taşımışlardır.

İHLALLER

Mahkeme, memurların Sözleşme korumasından dışlanabilmesi için ulusal yasalarda mahkemeye erişim yasağının bulunması ve bu yasağın devlet menfaatine objektif nedenlere dayanması gerektiği yönündeki ilkeyi hatırlatmıştır. Daha önce karara bağlanan *Bilgen, Eminağaoğlu ve Oktay Alkan* gibi öncü davalardaki hukuki standartlara atıf yapan AİHM; yargı mensuplarının devlete olan bağlılık ilişkisinin, yürütme organının politikalarını uygulayan klasik devlet memurlarından farklı olduğunu vurgulamıştır. Yargı bağımsızlığının ve hukukun üstünlüğünün korunmasındaki güçlü kamu yararı gözetildiğinde, hâkim ve savcılarının istihdam, atama veya disiplin koşullarına ilişkin Kurul kararlarının yargı denetiminden muaf tutulmasının meşru bir amaç taşımadığı saptanmıştır. Bu yapısal denetim eksikliğinin mahkemeye erişim hakkının özünü zedelediğini saptayan AİHM, Sözleşme'nin 6 Ş 1 maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma (mahkemeye erişim) hakkının ihlal edildiğine vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, her bir başvurucuya ayrı ayrı 2.000 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise sadece usulüne uygun şekilde

91 Öztürk ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 40572/19, ve diğer 4 başvuru, 27 Kasım 2025.

avukatlık temsili bulunan ve belge sunan ilk başvuruçuya 250 Avro ödenmesi kararlaştırılmış, diğer başvuruçular için masraf öngörülmemiştir.

SAYINYİĞİT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁹²

OLAYLAR

Dava, Cemaatle iltisaklı veya irtibatlı oldukları şüphesiyle iş sözleşmeleri feshedilen ve işe iade talebiyle dava açan 3 başvuruçunun hukuki süreçlerine ilişkindir. Başvuruçular, işten çıkarılmalarına neden olacak hiçbir somut kusurlarının bulunmadığını ve işverenleri tarafından fesihe gerekçe gösterilecek hiçbir somut olayın ortaya konulmadığını ileri sürmüşlerdir. Ulusal mahkemeler, başvuruçuların açtığı işe iade davalarını reddetmiştir. Mahkemeler bu ret kararlarını, OHAL Bürosu tarafından gönderilen listelere veya işverenin duyduğu şüphe sebeplerine atıflar yaparak gerekçelendirmiştir. Başvuruçuların, işverenin şüphe gerekçelerinin incelenmesi ve iddiaların somut delillerle kanıtlanması yönündeki temel savunmaları ise yerel mahkemelerce göz ardı edilmiştir. Kararlarda başvuruçulara yönelik bireyselleştirilmiş bir değerlendirme yapılmamış ve örgüt bağıni gösteren bilgilerin niteliği açıklanmamıştır. Sürecin sonunda Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular da reddedilmiştir

İHLALLER

Mahkeme, adaletin düzgün işleyişi ilkesinin bir gereği olarak, mahkeme kararlarının dayandığı gerekçeleri yeterli ve anlaşılır şekilde ortaya koyması yükümlülüğünü hatırlatmıştır. Bu yükümlülük, tarafların yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek nitelikteki esaslı ve belirleyici argümanlarına mahkemelerce spesifik ve açık bir yanıt verilmesini zorunlu kılmaktadır. Ayrıca Sözleşme ile korunan haklara yönelik müdahalelerde, ulusal mahkeme kararlarının otomatik veya basmakalıp gerekçelere dayanıp dayanmadığı denetlenmektedir. Somut olayda AİHM, yerel mahkemelerin karar gerekçelerinde yapısal bir başarısızlığa düştüklerini ve başvuruçular tarafından dile getirilen çok önemli, esaslı iddialara hiçbir şekilde yanıt vermediklerini saptamıştır. Bireysel ve somut bir denetim yürütülmeden, otomatik formüllerle kurulan bu hükümler neticesinde başvuruçuların gerekçeli karar hakkının

92 Sayıniğıt ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 53256/19 ve diğer 2 başvuru, 11 Aralık 2025.

korunamadığı sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda AİHM, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma (gerekçeli karar) hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvurucuların her birine ayrı ayrı 2.000 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise usulüne uygun şekilde avukatlık temsili bulunan 3 başvurucunun her birine (uygulama/başvuru başına) 250 Avro ödenmesi kararlaştırılmıştır.

EMRE/TÜRKİYE⁹³

OLAYLAR

Dava, cezaevinde bulunan başvurucunun, ailesinin ikamet ettiği Edirne'ye daha yakın bir infaz kurumuna nakledilme talebinin reddedilmesine ilişkindir. Cemaat üyeliği suçlamasıyla mahkûm edilen ve Kırşehir E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucu, eşinin ve iki çocuğunun Edirne'de yaşadığını belirterek nakil başvurusunda bulunmuştur. Başvuruda, ailesinin kendisini ziyaret edebilmek için aktarmalarla birlikte otobüsle 40-45 saat yolculuk yapmak zorunda kaldığını ve bu durumun çocuklarının psikolojisi üzerinde ağır bir yük oluşturduğunu ifade etmiştir. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, talep edilen cezaevlerinin dolu olduğu ve başvurucunun suç türü açısından uygun bulunmadığı gerekçesiyle nakil talebini reddetmiştir. Başvurucunun bu karara karşı infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesi nezdinde yaptığı itirazlar idarenin gerekçeleri haklı bulunarak reddedilmiş; son aşamada Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru da esasa girilmeden kabul edilemez ilan edilmiştir

İHLALLER

Mahkeme, tutuklu veya hükümlülerin belirli cezaevlerine yerleştirilmesinin idari bir yetki olduğunu kabul etmekle birlikte, mahpusların aile bağlarını koruma hakkının da bu süreçte mutlaka gözetilmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Coğrafi mesafenin aile ilişkilerini doğrudan etkilediğini vurgulayan AİHM, ulusal makamların nakil taleplerini değerlendirirken bireyin

93 Emre/Türkiye Kararı, Başvuru No. 2412/21, 16 Aralık 2025.

kişisel durumunu ve aile üyelerinin karşılaştığı somut zorlukları içeren bireyselleştirilmiş bir menfaat dengesi kurması gerektiğini belirtmiştir. Somut davada yerel otoritelerin, başvurusunun ailesinin katlanmak zorunda kaldığı 850 kilometreyi aşan yolculuk koşullarını karar gerekçelerinde hiç tartışmadıkları saptanmıştır. Nakil imkânı yoksa bile telefon haklarının artırılması veya uzun ziyaretler gibi alternatif çözüm yollarının da değerlendirilmediği görülmüştür. Bireyselleştirilmiş bir denetim yapılmadan, sadece kapasite ve suç türü gibi şablon gerekçelerle talebin reddedilmesi demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü bir müdahale olarak kabul edilmemiş ve Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesinde düzenlenen adil tatmin hükümlerini değerlendirirken, başvurusunun Mahkeme tarafından belirlenen yasal süre sınırları içerisinde herhangi bir maddi veya manevi tazminat talebinde bulunmadığını saptamıştır. AİHM'in yerleşik usul kuralları uyarınca, süresi içinde talep edilmeyen haklar için kendiliğinden bir meblağa hükmedilemeyeceği ilkesi hatırlatılarak, başvuru lehine herhangi bir tazminat veya yargılama gideri ödenmesine gerek görülmemiştir. Karar, ceza infaz kurumlarındaki mahpusların aile hayatlarının korunması, coğrafi yakınlık unsurunun bir hak kriteri olarak gözetilmesi ve idari ret kararlarında basmakalıp ifadeler yerine somut kişisel durumların incelenmesi zorunluluğu konusunda AİHM standartlarını pekiştiren bir Daire kararı niteliğindedir.

BOZYOKUŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁹⁴

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası ulusal düzeyde yürütülen yaygın ceza soruşturmaları kapsamında, silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm edilen 132 başvurusunun iddialarını ve hukuki durumlarını kapsamaktadır. Başvurucuların ceza mahkûmiyetleri, Türk yargı makamları tarafından belirleyici bir şekilde "ByLock" adlı şifreli mesajlaşma uygulamasını şahsi cihazları veya hatları üzerinden kullandıklarının teknik olarak tespit edilmesi olgusuna

94 Bozyokuş ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 39586/20 ve diğer 131 başvuru, 16 Aralık 2025.

dayandırılmıştır. Yerel adli merciler, ByLock uygulamasının münhasıran kullanıldığı yönündeki yüksek yargı kararlarını esas almıştır. Bu çerçevede yerel mahkemeler, haberleşmenin gerçek mahiyetini, amacını ve mesaj içeriklerini incelemeksizin, salt sunucuya bağlantı sağlanmış olmasını Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen örgüt üyeliği suçunun sübutu için tek başına yeterli bir delil olarak kabul etmiştir.

Dava dosyalarında, ByLock kullanım iddiasının yanı sıra uygulamanın varlığını destekleyen çözümlenmiş mesaj dökümleri, ikrarlar veya tanık beyanları da yer almıştır. Bazı başvuruçular hakkında ise ByLock verilerine ek olarak Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan sendika, dernek veya vakıf üyelikleri, yurt dışı giriş-çıkış kayıtları, Kakao Talk veya Eagle gibi diğer şifreli haberleşme programlarının kullanımı, HTS kayıtları, sosyal medya paylaşımları ve örgütsel nitelikteki ev veya yurtlarda kalma gibi ek unsurlar da dosyaya sunulmuştur. Buna karşın yerel mahkemeler, şifresi çözülmüş mesaj içeriklerini veya ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanaklarının asıl dökümlerini beklemeden, salt uygulamanın varlığı üzerinden doğrudan mahkûmiyet hükümleri tesis etmiştir. İlk derece mahkemelerince verilen bu kararlar olağan kanun yollarından geçerek kesinleşmiş, Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular ise yüksek mahkemenin yerleşik emsal pratikleri doğrultusunda esasa girilmeden özet gerekçelerle reddedilmiştir.

İHLALLER

Mahkeme, 132 başvuruyu konu yönünden tamamen aynı yapısal ve hukuki sorunları barındırması nedeniyle tek bir yargılama altında birleştirmiştir. Esasa ilişkin incelemede Mahkeme, öncelikle Hükümetin davanın kendine özgü koşullarına göre bireysel değerlendirme yapılması ve ByLock dışında çok çeşitli ek delillerin de bulunduğu yönündeki savunmalarını ele almıştır. AİHM, Büyük Dairenin *Yüksel Yalçınkaya / Türkiye* kararında ortaya koyduğu hukuki çerçeveyi aynen muhafaza ettiğini ve mevcut davada bu bulgulardan ayrılmayı gerektirecek hiçbir yeni argüman sunulmadığını belirtmiştir. Mahkeme, ceza hukuku anlamında ByLock kullanımının doğrudan silahlı terör örgütü üyeliği suçunun maddi bir unsuru olmamasına rağmen, yerel mahkemelerin benimsediği yeknesak ve küresel yaklaşım neticesinde salt uygulamanın varlığının otomatik olarak hiyerarşiye dahil olma iradesiyle eşdeğer tutulduğunu not etmiştir.

Bazı başvuruçuların dosyalarında faaliyetlerin sürekliliğini ve yoğunluğunu gösteren ek deliller bulunsa dahi, yerel mahkemelerin ByLock tespiti kesin ve otomatik bir suçluluk kanıtı olarak kabul etme pratiği değişmemiştir. Suçun manevi unsuru olan bilerek ve isteyerek faaliyete katılma kastı bireyselleştirilmiş delillerle ispatlanmadan, nesnel bir sorumluluk (kusursuz sorumluluk) esasına dayalı olarak kurulan bu mahkûmiyetlerin, Sözleşme'nin 7. maddesindeki kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesini açıkça ihlal ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca, Türk yargısının ByLock delili karşısında benimsediği bu tek tip ve genel yaklaşımın mevcut davada doğrudan Sözleşme'nin 7. maddesini ihlal ettiği tespiti karşısında Mahkeme, başvuruçuların Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki adil yargılanma hakkı şikâyetleri ile Sözleşme'nin 5, 8, 9, 10, 11 ve 14. maddeleri altındaki diğer hak ihlali iddialarının kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görmemiştir. Sonuç olarak, davanın temelini oluşturan yapısal mülahazalar çerçevesinde Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Sözleşme'nin 41. maddesinin işletilmesi hususunda AİHM, *Yüksel Yalçınkaya ve Demirhan ve Diğerleri* davalarında ortaya koyduğu ilkeleri ve tazminat metodolojisini aynen tatbik etmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 7. maddesi bağlamında varılan yapısal ihlal tespitinin, başvuruçuların uğramış olduğu tüm manevi zararların karşılanması için başlı başına yeterli ve adil bir tatmin oluşturduğuna hükmetmiştir. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve hak iadesinin sağlanması adına AİHM, başvuruçuların iç hukukta Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendi uyarınca ceza yargılamalarının yeniden açılmasını talep etme haklarının saklı olduğunu hatırlatmıştır. AİHM, kararın sonuçları ve ruhu ile uyumlu bir şekilde yürütülecek bir yeniden yargılama sürecinin, bu tür sistemik ihlallerde ilkesel olarak en uygun ve etkili telafi biçimini teşkil edeceğini kaydetmiştir.

Masraf ve giderler konusunda ise Mahkeme, davanın tekrarlayan ve standart bir yapısal soruna işaret etmesi gerekçesiyle, bu tür müteakip ve takip niteliğindeki başvurularda avukatlık ücreti, harç veya belge masrafı başlığı altında herhangi bir tazminat miktarına hükmedilmesinin hakkaniyete uygun olmadığını değerlendirerek başvuranların tüm gider taleplerini reddetmiştir.

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası yürütülen soruşturmalar kapsamında örgüt üyeliği suçundan mahkûm edilen 852 başvuruçunun durumuna ilişkindir. Başvuruçuların mahkûmiyetleri, belirleyici delil olarak "ByLock" kullandıklarının tespit edilmesine dayandırılmıştır. Yerel mahkemeler, haberleşmenin içeriğini ve amacını incelemeksizin, salt uygulamayı kullanmış olmayı örgüt üyeliği suçu için tek başına yeterli bir kanıt olarak kabul etmiştir. Dosyalarda ByLock iddiasının yanı sıra Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan kurum veya sendikalara üyelik ile tanık beyanları gibi ek unsurlar da yer almıştır. Buna karşın mahkemeler, ayrıntılı ByLock tespit raporlarının dava dosyalarına eklenmesini beklemeden doğrudan mahkûmiyet hükümleri tesis etmiş; Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular da özet gerekçelerle reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, dosyalarda ByLock dışında ek deliller bulunsa dahi, ulusal mahkemelerin salt uygulamayı kesin ve otomatik bir suçluluk kanıtı olarak kabul etme yaklaşımının yargılamanın usuli çerçevesini sakatladığını belirtmiştir. Başvuruçuların ByLock verilerine etkili şekilde itiraz etmelerine ve kararların gerekçelendirilmesine yönelik uygun güvencelerin sağlanmaması, adil yargılanma hakkının özüyle bağdaşmaz bulunmuştur. Yaşanan olağanüstü koşullara rağmen, adil yargılanma hakkına getirilen bu sınırlamaların Sözleşme'nin 15. maddesi kapsamında durumun aciliyetiyle gerekçelendirilemeyeceğine hükmedilmiştir. Bu mülahazalarla Mahkeme, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin (adil yargılanma hakkı) ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiş; Sözleşme'nin 7. maddesi ile diğer maddeler altındaki şikâyetlerin ise ayrıca incelenmesine gerek görmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi bağlamında varılan ihlal tespitinin, başvuruçuların somut davada uğramış olduğu tüm manevi zararların karşılanması için tek başına yeterli ve

95 Seyhan ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 57837/19 ve diğer 851 başvuru, 16 Aralık 2025.

adil bir tatmin oluşturduğunu değerlendirmiştir. Hak iadesinin sağlanması adına, başvuruçuların iç hukukta Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesini talep etme imkânlarının bulunduğunu ve bu sürecin en uygun telafi şeklini teşkil edeceğini kaydetmiştir. Masraf ve giderler konusunda ise, davanın tekrarlayan yapısal bir soruna dayanması nedeniyle müteakip başvurular açısından herhangi bir ödeme yapılmasına hükmedilmemiş ve başvuranların tüm gider talepleri reddedilmiştir.

KARSLI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁹⁶

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası başlatılan ceza soruşturmaları kapsamında, silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm edilen 1.436 başvuruçunun durumunu kapsamaktadır. Başvuruçuların ceza mahkûmiyetleri, yerel mahkemeler ve adli makamlar tarafından belirleyici bir delil olarak "ByLock" şifreli mesajlaşma uygulamasını kullandıkları iddiasına dayandırılmıştır. Ulusal yargı organları, ByLock uygulamasının münhasıran kullanılmak üzere tasarlandığını ve bu uygulamanın kullanım tespitinin örgüt üyeliği suçundan mahkûmiyet için tek başına yeterli olduğunu değerlendirmiştir.

Dava dosyalarında, ByLock kullanım iddiasına ek olarak Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan dernek, sendika veya vakıf üyelikleri, sosyal medya paylaşımları, HTS kayıtları ile iltisaklı kurumlarda çalışmaya dair tanık beyanları gibi dolaylı unsurlar da yer almıştır. Buna karşın yerel mahkemeler, şifresi çözülmüş mesaj içeriklerini veya ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme raporlarının dava dosyalarına eklenmesini beklemeden, iletişimin niteliğine ve içeriğine bakmaksızın doğrudan mahkûmiyet hükümleri tesis etmiştir. İlk derece mahkemelerince verilen bu kararlara karşı Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular ise yüksek mahkeme tarafından esasa girilmeden özet gerekçelerle reddedilmiştir.

İHLALLER

Mahkeme, 1.436 başvuruyu konu yönünden tamamen aynı yapısal ve hukuki sorunları barındırması nedeniyle tek bir yargılama altında birleştirmiştir. Esas yönünden yapılan

96 Karşlı ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 18693/20 ve diğer 1435 başvuru, 16 Aralık 2025.

incelemede Mahkeme, Yüksel Yalçınkaya/Türkiye kararında ortaya koyduğu hukuki çerçeveyi hatırlatarak Hükümetin davanın kendine özgü koşullarına göre bireysel değerlendirme yapılması yönündeki savunmalarını reddetmiştir. AİHM, dosyalarda ByLock dışında ek deliller bulunsa dahi, ulusal mahkemelerin salt uygulamayı kesin ve otomatik bir suçluluk kanıtı olarak kabul etme yaklaşımının yargılamanın usuli çerçevesini sakatladığını belirtmiştir.

ByLock kullanıcılarına fiilen nesnel bir sorumluluk (kusursuz sorumluluk) yükleyen bu yaklaşımın, Sözleşme'nin 7. maddesiyle güvence altına alınan kanunsuz ceza olmaz ilkesine aykırı olduğu saptanmıştır. Ayrıca mahkemelerin, başvuranların ByLock verilerine etkili bir şekilde itiraz etmelerini sağlamaması, davanın temelinde yer alan kayda değer hususları ele almaması ve kararlarını gerekçelendirmemesi, adil yargılanma hakkının usule ilişkin haklarının özüyle bağdaşmaz bulunmuştur. 15 Temmuz sonrasındaki güçlüklerin bağlamsal bir faktör olduğunu kabul eden Mahkeme, adil yargılanma hakkına getirilen bu sınırlamaların Sözleşme'nin 15. maddesi kapsamında durumun aciliyetiyle gerekçelendirilemeyeceğine hükmetmiştir. Bu mülahazalarla Mahkeme, Sözleşme'nin 7. maddesinin (kanunsuz ceza olmaz) ve Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin (adil yargılanma hakkı) ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiş; Sözleşme'nin 5, 8, 9, 10, 11 ve 14. maddeleri altındaki diğer şikâyetlerin ise ayrıca incelenmesine gerek görmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 7. ve 6 § 1 maddelerinin ihlal edildiği yönündeki tespitlerin, başvuruçuların somut davada uğramış olduğu tüm manevi zararlar bakımından tek başına yeterli ve adil bir tatmin oluşturduğunu değerlendirmiştir. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve hak iadesinin sağlanması adına, başvuruçuların iç hukukta Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311 § 1 (f) maddesi uyarınca ceza yargılamalarının yeniden başlatılmasını talep etme imkânlarının bulunduğunu ve bu sürecin en uygun telafi şeklini teşkil edeceğini kaydetmiştir. Masraf ve giderler konusunda ise Mahkeme, davanın tekrarlayan yapısal bir soruna dayanması ve müteakip başvuru niteliğinde olması gerekçesiyle, masraf ve giderler bakımından herhangi bir meblağ ödenmemesine hükmetmiş ve başvuranların adil tazmine yönelik diğer taleplerini reddetmiştir.

IX. 2026 YILINDA VERİLEN KARARLAR

İ.Ç./TÜRKİYE⁹⁷

OLAYLAR

Bir vakıf üniversitesinde belirsiz süreli iş sözleşmesiyle öğretim elemanı olarak görev yapan başvuru, ByLock kullandığı şüphesine dayanarak Ağustos 2016'da savunması alınmadan ve asgari usuli güvenceler sağlanmadan işten çıkarılmıştır. Başvuru, feshin haksız ve geçerli bir gerekçeden yoksun olduğunu ileri sürerek Ankara İş Mahkemesinde kıdem ve ihbar tazminatı talebiyle bir hukuk davası başlatmıştır. Davalı üniversite yönetimi, Yükseköğretim Kurulundan (YÖK) gelen ve başvurunun ByLock kullanıcısı olduğunu belirten gizli bir yazıya dayanarak fesihi savunmuş ancak bu yazının bir örneğini mahkemeye sunmamıştır. Ankara İş Mahkemesi, ByLock iddiasının doğruluğuna ve kesinliğine ilişkin hiçbir ek bilgi, belge veya teknik veri toplamadan, başvurunun bu iddiaları denetleme, delilleri görme ve itiraz etme yönündeki taleplerini gerekçesiz şekilde reddederek davanın reddine karar vermiş; dava miktarının azlığı nedeniyle istinaf yolu kapatılan başvurunun Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru da özet bir kararla kabul edilemez bulunmuştur.

İHLALLER

AİHM, uyuşmazlık bir hukuk mahkemesinde görülmüş ve doğrudan bir ceza isnadı barındırmıyor olsa da terör örgütü bağı suçlamasıyla işten çıkarılmanın ve işverenine karşı sadakatsizlikle itham edilmenin başvurunun kariyeri üzerinde ömür boyu hak mahrumiyeti gibi çok ağır sonuçlar doğuracak nitelikte olduğunu saptamıştır. Yerel mahkemenin, doğruluğu ve gerçekliği ortaya konulmaksızın yalnızca işverenin soyut iddiasını kesin bir veri olarak kabul etmesi, belirleyici delilleri toplamayı reddetmesi ve başvurucuya bu fesih gerekçesine etkili şekilde itiraz etme imkânı tanımaması, silahların eşitliği ile çekişmeli yargılama ilkelerini zedeleyen ağır bir usuli dengesizlik yaratmıştır. Hükümetin OHAL dönemindeki yükümlülükleri askıya alma (derogasyon) savunmasına karşın AİHM; ilgili KHK hükümlerinin

97 İ.Ç. /Türkiye Kararı, Başvuru No. 4806/19, 13 Ocak 2026.

alınan tedbirlerin yargısal denetimini açıkça ortadan kaldırmadığını, olağanüstü dönemlerde dahi keyfiliği önleyecek asgari yargısal güvencelerin ve hukukun üstünlüğü ilkesinin korunması gerektiğini, getirilen kısıtlamaların durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını vurgulamıştır. Bu doğrultuda, adil yargılanmaya ilişkin gereklerin yerine getirilmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (adil yargılanma hakkı) ihlal edildiğine karar verilmiş; özel hayata saygı hakkı (8. madde) kapsamındaki şikâyet ise iç hukukta İş Mahkemesi önünde usulüne uygun şekilde dile getirilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik varılan bu ihlal tespitinin, başvurunun maruz kalmış olabileceği tüm manevi zararlar için tek başına yeterli ve adil bir tatmin sağladığına hükmetmiştir. Mahkeme, başvurunun Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 375. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendi uyarınca, bu kararın ardından iç hukukta ceza veya hukuk yargılamalarının yeniden başlatılmasını sağlama imkânının bulunduğunu ve bu sürecin ilke olarak en uygun telafi şeklini teşkil edeceğini kaydetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise başvuru, Mahkeme nezdinde yürütülen yargılama kapsamında temsilcisine ödediği veya ödemesi gereken avukatlık ücretlerine dair baro tarifesi dışında herhangi bir fatura, makbuz veya ayrıntılı hizmet dökümü sunmadığı için harcamaların gerçekliğinin belgelendirilememesi gerekçesiyle tazminat talebi tamamen reddedilmiştir.

ALTINTOP VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁹⁸

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası terör soruşturmaları kapsamında farklı cezaevlerinde tutuklu veya hükümlü olarak bulunan 29 başvurunun, idare tarafından hafta sonu ziyaretlerinin ve telefon görüşmelerinin kısıtlanmasına yönelik şikâyetlerini içermektedir. Başvurucular, hafta içi okulda olan çocuklarıyla hafta sonu görüşmelerinin engellenmesi nedeniyle aile bağlarını koruyamadıklarını ileri sürmüşlerdir. İnfaz hâkimlikleri; cezaevi kapasitesi, personel yetersizliği ve güvenlik gerekçelerini esas alarak ve mevzuatın yalnızca

98 Altıntop ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No.39386/20 ve 28 diğer başvuru, 20 Ocak 2026.

mesai saatleri içinde ziyarete izin verdiğini belirterek kısıtlama kararlarına karşı yapılan itirazları reddetmiş, ağır ceza mahkemeleri de bu kararları onamıştır. Son aşamada Anayasa Mahkemesi de anayasal hak ihlali olmadığı gerekçesiyle başvuruları esasa girmeden kabul edilemez bulmuştur. Ayrıca 7331/21 numaralı başvuruda ilgili kişi, cezaevinde aldığı ve gönderdiği tüm özel mektupların sistematik olarak UYAP (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi) ortamına kaydedilip saklanmasından da şikâyetçi olmuştur.

İHLALLER

Mahkeme, daha önce karara bağlanan *Subaşı ve Diğerleri* davasındaki ilkelere atıf yaparak, cezaevi yönetimlerinin mahpusların aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkını ve çocuklarıyla olan ilişkilerini gözetmeksizin, salt kapasite ve idari gerekçelerle hafta sonu görüşlerini yasaklamasını kusurlu bulmuştur. Yerel mahkemelerin de bu kısıtlamaları denetlerken Sözleşme standartlarına uygun, bireyselleştirilmiş bir menfaat dengesi kuramadığı saptanmıştır. Ulusal mevzuat uygulamasının keyfi müdahalelere karşı yeterli koruma sağlamadığı ve demokratik bir toplumda gerekli olmadığı gerekçesiyle, tüm başvuru yollarından Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine karar verilmiştir. Ayrıca UYAP sistemine mektupların kaydedilmesi şikâyeti yönünden de *Nuh Uzun ve Diğerleri* kararına atıf yapılarak, yasal dayanağın Sözleşme'nin öngörülebilirlik ve hukuka uygunluk kriterlerini karşılamadığı saptanmış ve 7331/21 numaralı başvuru açısından haberleşme hürriyeti bağlamında da 8. maddenin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca, tespit edilen ihlaller ile iddia edilen maddi zararlar arasında nedensellik bağı bulunmadığı gerekçesiyle maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Mahkeme, yaşanan manevi zararların karşılığı olarak her bir başvurucuya ayrı ayrı 1.500 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise usulüne uygun sözleşme, fatura veya temsil belgesi sunan 11 başvurucuya (39386/20, 45125/20, 50078/20, 51478/20, 52064/20, 52247/20, 55566/20, 322/21, 7205/21, 14491/21 ve 33568/21 numaralı dosyalar) başvuru başına 500 Avro ödenmesi kararlaştırılmış; belge sunmayan diğer başvuru sahiplerine masraf ödeneği verilmemiştir.

OLAYLAR

Dava, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) bünyesindeki Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezinde (BİLGEM) muhasebeci olarak görev yapan başvurunun, 15 Temmuz sonrası OHAL sürecinde iş sözleşmesinin feshedilmesini konu almaktadır. Başvurunun sözleşmesi, Kurumun stratejik önemi ve milli güvenlik gerekçeleri doğrultusunda hakkındaki "şüpheler" öne sürülerek Ağustos 2016'da tazminatsız olarak feshedilmiştir. Başvurucu, feshin usulsüz olduğunu belirterek Gebze İş Mahkemesinde işe iade davası açmıştır. Davalı TÜBİTAK, başvurucuyu işe alan eski yöneticilerin resmi şifreli telefonları dinleme, casusluk ve usulsüz personel alımı gibi ceza yargılamalarına konu olmalarını ve firari durumlarını şüphenin objektif dayanağı olarak sunmuştur. İş Mahkemesi, başvurucuya yönelik somut bir suçlama bulunmadığını saptamış; ancak Kuruma sızan yapılanmanın niteliğini ve BİLGEM'in en üst düzey askeri/kripto güvenlik seviyesini gözeterek taraflar arasındaki güven ilişkisinin zedelendiği kanaatine varmıştır. Bu temelde mahkeme, feshi "haklı neden" yerine tazminat hakkı doğuran "geçerli neden" olarak yeniden nitelendirerek davayı reddetmiş ve bu karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Başvurunun Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru da açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

İHLALLER

Mahkeme, stratejik ve hassas kurumlarda işverenlerin güvenlik hassasiyetlerini ve en ufak şüpheyi tolere edememe durumlarını anlayışla karşıladığını not etmiştir. Ancak bu durumun, keyfiliği önlemek adına ulusal mahkemelerin etkili bir yargısal denetim yapma yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağını vurgulamıştır. AİHM, ispat yükü işverende olmasına rağmen yerel mahkemelerin, üçüncü kişiler (eski yöneticiler) hakkındaki ceza dosyaları veya Kurumdaki genel idari usulsüzlükler gibi dolaylı olguları doğrudan başvuru aleyhine bir şüphe kaynağı olarak kabul etmesini kusurlu bulmuştur.

Yargı kararlarında, bu dolaylı unsurların başvuru ile somut bağının ne şekilde kurulduğunu ve iş ilişkisindeki güven bağını objektif olarak nasıl kopardığını ayrıntılı biçimde

99 Kandemir/Türkiye Kararı, Başvuru No. 30906/19, 03 Şubat 2026.

ortaya koyan yeterli bir gerekçeye yer verilmediği saptanmıştır. Hükümetin OHAL dönemindeki yükümlülükleri askıya alma savunmasına karşı ise Mahkeme, 667 sayılı KHK'nın yargısal denetimi dışlayan bir hüküm içermediğini, olağanüstü dönemlerde dahi asgari yargısal güvencelerin ve hukukun üstünlüğü ilkesinin korunması gerektiğini, dolayısıyla adil yargılamaya ilişkin eksikliklerin 15. maddeye dayanılarak haklı gösterilemeyeceğini belirtmiştir. Bu mülahazalarla AİHM, ikiye karşı beş oyla Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (adil yargılanma hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Özel hayata ve çalışma hakkına saygı (8. madde) ile Anayasa Mahkemesi kararının gerekçesizliği şikâyetleri ise iç hukuk yollarının tüketilmemesi ve temellendirilmemesi gerekçeleriyle kabul edilemez bulunmuştur.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi (adil tatmin) kapsamında, tespit edilen usuli ihlal ile başvurunun iddia ettiği gelir kaybı (maddi zarar) arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle maddi tazminat talebini reddetmiştir. Mahkeme, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik varılan bu tespitin, başvurunun maruz kalmış olabileceği tüm manevi zararlar için tek başına yeterli ve adil bir tazmin oluşturduğunu değerlendirmiştir. İhlalin sonuçlarının telafi edilmesi adına başvurunun, bu kararın ardından iç hukukta (Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 375 § 1-i maddesi uyarınca) yargılamanın yenilenmesini talep etme imkânının bulunduğunu ve bunun ilkesel olarak en uygun giderim yolu olduğunu hatırlatmıştır. Ayrıca, başvuran tarafından Mahkeme nezdinde herhangi bir masraf ve gider talebinde bulunulmadığı için bu başlık altında ek bir meblağa hükmedilmesine gerek görülmemiştir. Kararda, Hâkimler Paczolay ve Yüksel'in, TÜBİTAK'ın milli güvenlik açısından taşıdığı askeri gizlilik derecesi, Anayasa Mahkemesi içtihadındaki esnek delil standardı ve feshin "geçerli neden" olarak onanıp tazminat ödenmesi hususlarını gözeterek ihlal kararına katılmadıkları ortak kısmi muhalefet şerhi de yer almıştır.

OLAYLAR

Dava, Yargıtay veya Danıştay üyesi olarak görev yapmaktayken 6723 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle görev sürelerine vaktinden önce son verilen 4 yüksek yargı mensubunun hukuki sürecini kapsamaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, istinaf mahkemelerinin kurulmasıyla üç dereceli yargı sistemine geçilmesi çerçevesinde yüksek mahkemelerin daire ve üye sayılarını yeniden düzenleyen 6723 sayılı Kanun'u kabul etmiştir. Temmuz 2016'da yürürlüğe giren bu kanun hükümleri, birkaç istisna haricinde Yargıtay ve Danıştay üyelerinin tamamının görev sürelerini sona erdirmiştir. Dönemin HSYK'sı, bu mahkemelere yeni üye atamaları gerçekleştirmiş; yeniden atanmayan başvuruçular ise alt derece mahkemelerine hâkim olarak görevlendirilmişlerdir. Başvuruçular, görev sürelerinin erken ve keyfi şekilde sonlandırılmasına karşı iç hukukta başvurabilecekleri etkili bir adli mekanizmanın bulunmamasından şikâyetçi olmuşlardır.

İHLALLER

Mahkeme, aynı kanun uyarınca görev süresi sonlandırılan bir başka yüksek yargı mensubu hakkında verilen öncü *Sözen / Türkiye* kararına atıfta bulunmuştur. AİHM; başvuruçuların görev sürelerine erken ve keyfi şekilde son verilmemesine ilişkin ileri sürülebilir haklarına dair gerçek ve ciddi uyuşmazlığın ulusal bir yargı yeri önünde incelenmesini engelleyen bu yapısal denetim eksikliğinin mahkemeye erişim hakkının özünü zedelediğini saptamıştır. Hükümetin kapsamlı bir yargı reformu ve olağanüstü dönem özellikleri mülahazalarına karşın Mahkeme, yargısal denetimin tamamen dışlanması haklı gösterilemeyeceğine hükmederek Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasında güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi (adil tatmin) kapsamında, tespit edilen usuli ihlal ile başvuruçuların ileri sürdüğü gelecek maaş kayıpları (maddi zarar) arasında doğrudan bir illiyet

100 Kaya ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No.3715/17 ve diğer 3 başvuru, 10 Şubat 2026.

bağı bulunmadığı gerekçesiyle maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Yaşanan mağduriyetin karşılığı olarak Mahkeme, hakkaniyet gereği davalı Devletin başvuruçuların her birine ayrı ayrı 3.000 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise usulüne uygun şekilde avukatlık sözleşmesi, makbuz ve posta faturası sunan ilk başvuruçuya 520 Avro, dördüncü başvuruçuya ise 580 Avro ödenmesi kararlaştırılmış; destekleyici belge sunmayan diğer başvuruçular için masraf ödenmesi öngörülmemiştir.

YAMAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE¹⁰¹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası farklı tarihlerde tutuklanan 77 başvuruçunun hukuki durumuna ilişkindir. Ulusal yargı organları başvuruçuların tutuklanmasına ve bu tutukluluk hallerinin uzatılmasına karar verirken; ByLock kullanımı, Bank Asya hesap hareketleri, toplantılara (sohbet) katılım, evlerde kalma, sendika/dernek/vakıf üyelikleri, sosyal medya paylaşımları, tanık beyanları ve kamu görevinden ihraç edilme gibi çeşitli unsurlara dayanmışlardır. İlgili yargı mercileri hürriyeti kısıtlayıcı bu kararları tesis ederken, isnat edilen suçun ağırlığına ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesindeki "katalog suçlar" arasında yer almasına atıfta bulunarak dosyadaki delil durumu ile kaçma ve delilleri karartma risklerini somut ve bireyselleştirilmiş bir inceleme yapmaksızın genel ifadelerle gerekçelendirmişlerdir. Başvuruçuların tutukluluk kararlarına karşı yaptıkları itirazlar ulusal mahkemelerce reddedildiği gibi Anayasa Mahkemesine sundukları bireysel başvurular da kabul edilemez ilan edilmiş; bu süreçte başvuruçuların büyük çoğunluğu ilk derece mahkemelerince örgüt üyeliği suçundan mahkûm edilmiştir.

İHLALLER

Mahkeme, *Baş / Türkiye* ve *Taner Kılıç / Türkiye* kararlarına atıfta bulunarak, ByLock'un salt indirilmiş veya kullanılmış olmasının, şahsın bir suç işlediğine dair Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi anlamında tek başına "makul şüphe" teşkil edemeyeceğini yinelemiştir. Kararlarda değinilen diğer eylemlerin (Bank Asya hesabı, yasal okullara çocuk gönderme, sosyal medya paylaşımları, diğer kişilerle iletişim vb.) karine olarak hukuka uygun faaliyetler olduğunu

101 Yaman ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 58473/17, 17 Mart 2026.

belirten AİHM, kişinin örgütün suç niteliğindeki amaçlarına bilerek ve isteyerek katıldığını gösteren somut deliller sunulmadıkça bu tür unsurların tutuklamaya yasal dayanak oluşturamayacağını saptamıştır. Adli mercilerin somut olgular ortaya koymadan kanun metnini ve dosya durumunu genel ifadelerle tekrarlayarak özgürlükten mahrum bırakma kararları vermesini yeterli görmeyen Mahkeme, darbe girişimi sonrasındaki olağanüstü hal bağlamını ve derogasyon bildirimini tam olarak gözetmiş olsa da uygulanan tutuklama tedbirlerinin durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını değerlendirerek Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (makul şüphe yokluğu) ihlal edildiğine karar vermiş; Sözleşme'nin 5 § 1, 5 § 3 ve 5 § 4 maddeleri altındaki diğer şikâyetlerin ise ayrıca incelenmesine gerek görmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan usuli ihlal ile başvuru sahiplerinin ileri sürdüğü gelir kayıpları veya maddi zararlar arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Yaşanan mağduriyetin telafisi amacıyla Mahkeme, adil tazmin talebinde bulunmayan veya yasal süre sınırı içinde taleplerini ulaştırmayan 5 başvuru sahibi (32878/18, 36495/18, 45451/19, 55482/19 ve 17953/21 numaralı dosyalar) hariç tutulmak üzere, kalan tüm başvuru sahiplerinin her birine manevi zararları ile yargılama masraf ve giderlerini müştereken karşılayacak şekilde 5.000 Avro maktu tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

ÖZTÜRK/TÜRKİYE¹⁰²

OLAYLAR

Dava, hükümlü olarak Menemen Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvuru sahibinin, cezaevindeki eşiyle yaptığı bir telefon görüşmesi gerekçe gösterilerek cezalandırılmasını ve sonrasındaki yargısal süreci konu almaktadır. Başvuru sahibi, 12 Mart 2019 tarihinde kendisi gibi cezaevinde tutuklu bulunan eşiyle gerçekleştirdiği telefon görüşmesinde, eşinin "İnşallah bize yaşattıklarını yaşamadan hiçbirisi ölmez" sözü üzerine "Ölemezler bile inşallah köpek soyu" şeklinde karşılık vermiştir. Bu ifadeler nedeniyle hakkında başlatılan disiplin soruşturması

102 Öztürk/Türkiye Kararı, Başvuru No. 50205/20, 17 Mart 2026.

neticesinde cezaevi disiplin kurulu, başvurunun kuralları kasten ihlal ettiği, diğer mahpuslara kötü örnek olduğu ve kurum güvenliğini tehlikeye attığı gerekçesiyle "cezaevi görevlilerine hakaret veya tehdit" suçundan beş gün hücreye koyma cezası tayin etmiştir. Başvurucunun bu cezaya karşı infaz hâkimliğine yaptığı itiraz, mahpusların infaz rejimine uyma yükümlülüğu bulunduğu gerekçesiyle reddedilmiş; ağır ceza mahkemesi de başvurunun gardiyanların şeref ve vakarını zedelediğini belirterek bu kararı onamıştır. Son olarak Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru da anayasal bir hak ihlali bulunmadığı gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksun bulunarak reddedilmiştir..

İHLALLER

AİHM, eşler arasında geçen özel bir telefon konuşmasında sarf edilen bu sözlerin cezaevi görevlilerine yönelik bir tehdit veya hakaret olarak nitelendirilmesinin, diğer mahpuslara nasıl kötü örnek teşkil ettiğinin veya kurum güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşürdüğünün yerel makamlarca somut ve ikna edici gerekçelerle açıklanamadığını saptamıştır. Ulusal mahkemelerin, başvurunun kişisel durumunu ve ifadenin paylaşıldığı özel bağlamı tamamen göz ardı ederek basmakalıp formüllerle hareket ettiği, ifade özgürlüğu hakkı ile düzenin korunması şeklindeki meşru amaç arasında Sözleşme standartlarına uygun adil bir menfaat dengesi kuramadığı tespit edilmiştir. Bu mülahazalarla AİHM, gerekçelerin ilgili ve yeterli olmaması ve kısıtlamanın demokratik bir toplumda gerekli nitelik taşınamaması nedeniyle Sözleşme'nin 10. maddesinin (ifade özgürlüğu) ihlal edildiğine karar vermiştir..

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, tespit edilen ihlalin başvuru üzerinde yarattığı manevi zararların karşılığı olarak başvurucuya 1.000 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Başvurucunun yargılama masraf ve giderlerine yönelik taleplerini inceleyen Mahkeme, sunulan avukatlık sözleşmesi ve detaylı ücret dökümünü kısmen makul bularak belgelendirilen harcamalar karşılığında başvuru lehine **500 Avro** masraf ödenmesine karar vermiş, destekleyici evrakı bulunmayan kalan gider taleplerini ise geri çevirmiştir.

OLAYLAR

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olarak görev yapmakta iken 1 Eylül 2016 tarihli ve 672 sayılı KHK ile ihraç edilen başvurucu, OHAL Komisyonu'nun 7 Temmuz 2020 tarihli kararı ile görevine iade edilmiştir. Göreve iadesinin ardından idare, başvurunun işsiz kaldığı döneme ait maaş haklarını toplu olarak 27 Ağustos 2020 tarihinde banka hesabına yatırmıştır. Başvurucu, 26 Ekim 2020 tarihinde ödemenin ayrıntılı dökümünü talep etmiş ve aynı gün teslim aldığı 49 aylık hesap dökümünün ardından, ödenmeyen maaşların biriken faizini, derece ve kademe ilerlemesinden doğan maaş artışlarını ve ek ders ücreti gibi ek tazminatları talep eden bir dilekçeyi idareye sunmuştur. İdare bu talepleri aynı gün reddetmiş, ancak kararın başvurucuya resmi olarak tebliğ edildiği tarih uyuşmazlık konusu olmuş; Hükümet tebligatın 26 Ekim 2020'de elden yapıldığını ileri sürerken başvuru kararın kendisine 24 Aralık 2020'de teslim edildiğini savunmuştur. Başvurucu, idarenin ret kararına karşı 24 Aralık 2020 tarihinde Uşak İdare Mahkemesinde davanın esastan incelenmesi amacıyla dava açmış, ancak mahkeme 27 Ağustos 2020 banka transferi tarihini davanın başlangıcı sayarak ve idarenin tebligat tarihine yönelik kanıtlanmamış beyanını esas alarak davanın 60 günlük yasal süre sınırından sonra açıldığı gerekçesiyle reddine karar vermiş, bu karar bölge idare mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi süreçlerinde de onaylanmıştır.

İHLALLER

AIHM, idari işlemlerin resmi olarak tebliğ edilmediği durumlarda dava açma süresinin kişinin işlemin niteliği ve sonuçlarından tam anlamıyla haberdar olduğu andan itibaren başlaması gerektiğini, karmaşık unsurlar ve faiz hesaplamaları içeren toplu bir banka transferinin başvurunun eksik ödemeleri tam olarak anlaması için yeterli olmadığını ve yerel mahkemelerin davanın başlangıç tarihini katı bir yorumla 27 Ağustos 2020 olarak belirlerken iç hukuktaki yerleşik kriterleri ve başvurunun argümanlarını gerekçelerinde hiç tartışmadıklarını saptamıştır. İkinci olarak idarenin ret kararının elden tebliğ edildiğine dair dosyada hiçbir resmi veri veya imza bulunmamasına rağmen yerel mahkemelerin, idarenin

103 Gürmen/Türkiye Kararı, Başvuru No. 34365/22, 17 Mart 2026.

soyut iddiasını doğrudan doğru kabul edip usuli belirsizliğin tüm yükünü başvurucuya yüklemesini kusurlu bulmuştur. İdarenin tebligatı resmi ve doğrulanabilir araçlarla yapmamasından kaynaklanan hatanın başvurucuya fatura edilmesi ve mahkemelerin bu konudaki itirazları gerekçesiz bırakması adil bir dengenin kurulmasını engellemiştir. Sonuç olarak, süre kurallarının bu şekilde katı ve orantısız uygulanmasının mahkemeye erişim hakkının özünü zedelediği gerekçesiyle Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (mahkemeye erişim hakkı) ihlal edildiğine oy birliğiyle karar verilmiştir..

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 41. maddesi adil tatmin kapsamında, tespit edilen mahkemeye erişim hakkı ihlali ile idarenin eksik yatırdığı iddia edilen geçmiş maaşlar ve faiz miktarı (maddi zarar) arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamayacağı gerekçesiyle başvurucunun maddi tazminat talebini reddetmiştir. Mahkeme, davanın usulden reddedilmesi nedeniyle yaşanan hak kaybı ve manevi mağduriyetin telafisi amacıyla başvuru lehine 1.500 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise başvuru, Mahkeme önündeki süreçte katlandığını iddia ettiği avukatlık ücretleri ve harcamalara dair makbuz, fatura veya destekleyici herhangi bir resmi belge sunmadığı için masrafların fiilen ödendiğinin kanıtlanamaması gerekçesiyle masraf ve gider tazminatı talebi AIHM tarafından reddedilmiştir. .

ÇAKAR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE¹⁰⁴

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası tutuklana 16 başvurucunun hukuki durumuna ilişkindir. Ulusal yargı organları başvuru sahiplerinin tutuklanmasına ve bu tutukluluk hallerinin uzatılmasına karar verirken; ByLock kullanımı, Bank Asya hesap hareketleri, toplantılara (sohbet) katılım, evlerde kalma, sendika/dernek/vakıf veya KHK ile kapatılan kurumlarda çalışma veya üyelik, sosyal medya paylaşımları, HTS kaydı ve tanık beyanları gibi hususlara dayanmışlardır. İlgili adli merciler, hürriyeti kısıtlayıcı bu kararları tesis ederken isnat edilen suçun ağırlığına ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 100. maddesindeki "katalog suçlar" arasında yer almasına

104 Çakar ve diğerleri/Türkiye Kararı, 2541/19 ve diğer 15 başvuru, 17 Mart 2026.

atıfta bulunarak, dosyadaki delil durumunu, kaçma ve delilleri karartma risklerini somut ve bireyselleştirilmiş bir inceleme yapmaksızın genel ve soyut ifadelerle gerekçelendirmiş, tutukluluk uzatma kararlarında cezaevinde geçirilen süreyi de gerekçesiz şekilde dikkate almışlardır. Başvurucuların tutuklama kararlarına karşı yaptıkları itirazlar yerel mahkemelerce reddedildiği gibi Anayasa Mahkemesine sundukları bireysel başvurular da kabul edilemez bulunmuş ve bu süreçte başvurucuların büyük çoğunluğu ilk derece mahkemelerince örgüt üyeliği suçundan mahkûm edilmiştir..

İHLALLER

AIHM, bir tutukluluğun devamı için makul şüphenin varlığı zorunlu olsa da, adli makamların kararlarında bu şüpheyi haklı kılacak gerekçeleri ve alternatif tedbirlerin neden yetersiz kaldığını soyut, genel ve basmakalıp formüllerin ötesine geçerek bireyselleştirilmiş bir analizle sunamadıklarını saptamıştır. İç hukukta "katalog suçlar" için öngörülen varsayılan tutuklama karinelerinin Sözleşme'nin 5 § 3 maddesiyle doğrudan çeliştiğini ve zorunlu/otomatik tutuklama sistemlerinin hak ihlali yarattığını belirten AIHM, darbe girişimi sonrasındaki olağanüstü hal bağlamını ve derogasyon bildirimini tam olarak gözetmiş olsa da, özellikle her bir olayda en az bir yıl süren uzun tutukluluk süreleri dikkate alındığında, gerekçesiz hürriyet kısıtlamalarının durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını vurgulamıştır. Bu mülahazalarla Mahkeme, ulusal makamların tutuklama ve tutukluluk uzatma kararlarında ilgili ve yeterli gerekçe sunamamış olmaları nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun gerekçelendirilmesi hakkı) ihlal edildiğine karar vermiş; varılan bu ihlal bulgusu ışığında Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi (makul şüphe yokluğu) ile 5. madde altındaki diğer şikâyetlerin esasını ve kabul edilebilirliğini ayrıca incelemeye gerek görmemiştir..

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan gerekçesiz tutukluluk ihlali ile başvurucuların ileri sürdüğü gelir kayıpları veya maddi zararlar arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle tüm maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Yaşanan mağduriyetin telafisi amacıyla Mahkeme, adil tazmin talebinde bulunmayan veya yasal süre sınırı içinde taleplerini Mahkemeye ulaştırmayan 2 başvuru (4720/20 ve 44838/20 numaralı dosyalar) hariç tutulmak üzere, talepte bulunan kalan tüm başvurucuların her birine

manevi zararları ile ulusal ve uluslararası adli süreçlerdeki yargılama masraf ve giderlerini müştereken karşılayacak şekilde 3.000 Avro maktu tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

YASAK/TÜRKİYE¹⁰⁵

OLAYLAR

Büyük Daire önünde karara bağlanan Şaban Yasak/Türkiye davası, 15 Temmuz 2016 sonrası yürütülen kitlesel soruşturmalar kapsamında, tesis edilen silahlı terör örgütü üyeliği mahkûmiyetine ilişkindir. Olay tarihinde üniversite öğrencisi olan başvuru, Cemmat içerisinde "bölge talebe mesulü" (BTM) ve "büyük bölge talebe mesulü" (BBTM) gibi pozisyonlarda bulunarak "Recep" veya "Şaban" müsteşar adlarıyla eğitsel faaliyetler yürütmek, öğrenci evlerini ve yurtlarını koordine etmek, öğrencilere rehberlik etmek, sohbet organize etmek, Bank Asya'ya para yatırmak ve sosyal güvenlik primlerinin Cemaatle iltisaklı bir şirket tarafından ödenmesi gibi çok çeşitli ve kümülatif iddialarla suçlanmıştır. Çorum Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianame uyarınca Çorum Ağır Ceza Mahkemesi önüne çıkarılan başvuru, kolluk ve sorgu hâkimliğindeki ifadelerini baskı altında verildiği gerekçesiyle reddetmiş, iddia edilen nihai amaçlardan tamamen habersiz olduğunu, yasal bir eğitim ve yurt arayışı amacıyla bu yapıyla temas kurduğunu ve somut hiçbir şiddet eylemine katılmadığını savunmuştur. Buna karşın ilk derece mahkemesi, "etkin pişmanlık" rejiminden yararlanan tanıkların (Y.B., A.B. vb.) soyut beyanlarını, Bank Asya hesap hareketlerini ve HTS kayıtlarını esas alarak, isnat edilen suçun CMK 100/3 maddesindeki "katalog suçlar" kapsamında bulunmasını ve sürekli, yoğun ve çeşitli eylemlerle dahil olduğunu belirterek başvurucuyu TCK 314/2 uyarınca 7 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırmıştır. İstinaf dairesi, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi süreçlerinde başvurunun tarafsız yargılanma, delillere etkili itiraz ve haksız cezalandırma iddiaları esastan reddedilerek mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş, başvuru ise ceza infaz sürecinde Çorum L-Tipi Cezaevindeki aşırı kalabalık, yetersiz hijyen, temiz su kısıtlılığı ve uzun süreler boyunca yerde yatakta yatma gibi mağduriyetlere maruz kaldığını belirterek AİHM'e başvurmuştur.

İHLALLER

105 Yasak/Türkiye Büyük Daire Kararı, Başvuru No.17389/20, 5 Mayıs 2026.

AİHM Büyük Dairesi, Hükümetin başvuru hakkının kötüye kullanıldığı ve iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki tüm ön itirazlarını kesin olarak reddederek davanın esasına ilişkin çok önemli tespitlerde bulunmuştur. Maddi ceza hukukunun en temel güvencesi olan ve OHAL dahil hiçbir koşulda askıya alınamayacak nitelikteki Sözleşme'nin 7. maddesini (kanunsuz ceza verilmemesi ilkesi) inceleyen Mahkeme, ulusal yargının başvuru hakkının "suç işleme kastını" hiçbir şekilde somut ve bireyselleştirilmiş bir değerlendirmeye tabi tutmadığını saptamıştır. Ceza hukukunda kişisel kusur ve sorumluluk ilkesinin esas olduğunu, bir yapının terör örgütü olarak ilan edilmesinden çok önceki yasal dönemlere (2011-2014) denk gelen eğitsel ve sivil faaliyetlerin, kişinin o yapının iddia edilen amaçlarını bildiği varsayılarak doğrudan suç delili yapılamayacağını vurgulayan Büyük Daire; ulusal mahkemelerin tarafsız bir gözlemciyi ikna edecek nesnel bir zihni bağ kurmadığını saptamıştır. Başvurucunun yasal bir eğitim kurumunda çalışmasının veya sivil öğrenci koordinasyonunda yer almasının, yapının askeri ya da bürokratik gizli kanatlarıyla fonksiyonel bir bağ kurulmadan otomatik olarak "terör örgütü yöneticiliği/üyeliği" sayılmasını statüye dayalı objektif bir sorumluluk yükleme pratiği olarak mahkûm eden AİHM, bu yapısal eksikliğin Türkiye'nin KHK rejimleri veya Sözleşme'nin 15. maddesi altındaki OHAL derogasyon bildirimleriyle hiçbir şekilde haklı gösterilemeyeceğini belirterek Sözleşme'nin 7. maddesinin (kanunsuz ceza verilmemesi ilkesi) ihlal edildiğine 6'ya karşı 11 oyla karar vermiştir. İkinci olarak Mahkeme, başvuru hakkının Çorum Cezaevinde maruz kaldığı fiziki tutulma koşullarını Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) kapsamında incelemiş ve cezaevinin yasal kapasitesinin katbeat üstünde işletilmesi nedeniyle başvuru hakkının toplamda 14 ay boyunca koğuşun ortak yaşam alanlarında yerde yatmaya mahkûm edilmesini, mahremiyet alanlarının yok edilmesini, gece boyu kesintisiz aydınlatmaya ve gürültüye maruz bırakılarak sistematik olarak uykudan yoksun kılınmasını, asgari insan onuru eşiğini aşan bir yıpratma süreci olarak görerek Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı muamele yasağı) ihlal edildiğine 8'e karşı 9 oyla hükmetmiştir..

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Büyük Daire, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında yaptığı değerlendirmede, saptanan ağır nitelikteki hak ihlalleri ile başvuru hakkının cezaevinde bulunması ve ardından Almanya'ya sığınması süreçlerine ilişkin ileri sürdüğü 44.550 Avroluk somut gelir kayıpları (maddi zarar) arasında doğrudan, belgelendirilebilir bir illiyet bağı kurulamadığı gerekçesiyle başvuru hakkının

tüm maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Ceza hukukunun en temel güvencelerinden olan Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlali yönünden Mahkeme, saptanan ihlal bulgusunun başvurusunun uğradığı manevi zararlar açısından kendi başına yeterli ve adil bir tazminat oluşturduğuna karar vermiş; bunun gerekçesi olarak da başvurusunun önünde, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 311/1-f maddesi uyarınca iç hukukta yargılamanın yenilenmesini talep etme ve bu kararın sonuçları ile ruhuna uygun olarak haksız mahkûmiyet hükmünü tamamen ortadan kaldırtma imkânının bulunmasını göstermiştir. Buna karşılık, özgürlükten mahrum bırakılma sürecinde Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı şekilde haysiyet kırıcı cezaevi koşullarına maruz bırakılmanın yarattığı somut bedensel ve ruhsal acının telafisi amacıyla Mahkeme, başvurucuya 2.800 Avro net manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise başvurusunun hem Daire aşamasında hem de Büyük Daire nezdindeki karmaşık uluslararası yargılama ve duruşma süreçlerinde sunduğu resmi yasal hizmet sözleşmeleri, avukatlık ücret dökümleri ve seyahat harcamaları makul bulunarak, başvuru lehine toplam **9.050 Avro** masraf tazminatı ödenmesi kararlaştırılmıştır.

TOPUZ/TÜRKİYE¹⁰⁶

OLAYLAR

ABD İstanbul Başkonsolosluğunda DEA asistanı olarak çalışan Metin Topuz, Cemaat soruşturmaları kapsamında Eylül 2017'de gözaltına alınarak tutuklanmıştır. Tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında, başvurusunun örgüt üyeliği ve casusluk iddialarıyla yargılanan 121 kişiyle yoğun iletişim trafiği, suçların niteliği ve CMK 100 § 3'teki "katalog suçlardan" olması gerekçe gösterilmiştir. Başvurucu, bu temasların DEA bünyesindeki tercümanlık ve resmi görevinin bir parçası olduğunu savunmuştur. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, süreç içinde casusluk iddialarından beraat ettirdiği başvurusu terör örgütüne yardım suçundan 8 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırarak, bu hüküm Haziran 2023'te Yargıtayca onanmıştır. Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru reddedilmiş, Topuz ise Kasım 2023'te adli kontrolle tahliye edilmiştir.

106 Topuz/Türkiye Kararı, Başvuru No. 44240/18, 26 Mayıs 2026.

İHLALLER

AIHM, Hükümetin tazminat yolunun tüketilmediği yönündeki ön itirazını reddederek başvuruyu adil yargılanma şikâyetlerinden bağımsız olarak tutukluluk gerekçeleri yönünden kabul edilebilir bulmuştur. Esas incelemesinde Mahkeme, ulusal mercilerin tutuklama ve uzatma kararlarında soyut, genel ve basmakalıp formülleri tekrarlayarak hürriyet kısıtlamalarını uzatmasını kusurlu bulmuştur. Katalog suçlara dayalı otomatik tutuklama karinelerinin Sözleşme ile bağdaşmadığını, kaçma ve tanıklara baskı risklerinin somut olgularla temellendirilmesi gerektiğini belirten AIHM, darbe girişimi sonrasındaki olağanüstü hal krizine rağmen tedbirlerin durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını vurgulamıştır. Bu gerekçelerle, kararlarda "ilgili ve yeterli" gerekçe sunulmamış olması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun gerekçelendirilmesi hakkı) ihlal edildiğine karar verilmiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, saptanan gerekçesiz tutukluluk ihlali nedeniyle yaşanan manevi zararların karşılığı olarak başvurucuya 3.000 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. İhlal ile doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle başvurucunun maddi tazminat talepleri ise reddedilmiştir. Başvurucu tarafından Mahkeme nezdindeki yargılama sürecine ilişkin olarak avukatlık ücreti, harç veya posta gideri başlığı altında usulüne uygun ve resmi belgelere dayalı herhangi bir masraf talebi ulaştırılmadığı için ek bir meblağ ödenmesine gerek görülmemiştir.

TUNCER ÇETİNKAYA/TÜRKİYE¹⁰⁷

Olaylar

Tuncer Çetinkaya/Türkiye davası, Akdeniz Bölge Temsilciliği de dahil olmak üzere uzun yıllar kapatılan Zaman gazetesinde ve çeşitli haber ajanslarında görev yapmış gazeteci başvurucu Tuncer Çetinkaya'nın, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yürütülen soruşturmalar kapsamında tutuklanmasını ve ifade özgürlüğü kısıtlamalarını konu almaktadır. Antalya Emniyet Müdürlüğü'nün "medya yapılanması" raporu üzerine Temmuz 2016'da evinde

107 Tuncer Çetinkaya/Türkiye Kararı, Başvuru No. 79795, 16 Haziran 2026.

arama yapılan başvuruçunun ikametgahında; Fetullah Gülen'e ait iki kitap, polis telsiz frekanslarını alan iki telsiz, Bank Asya makbuzları ve mini kasetler ele geçirilmiş; başvuruçunun aynı gün gözaltına alınarak tutuklanmıştır. Savcılık ve Antalya 3. Sulh Ceza Hâkimliği tutuklama gerekçesi olarak; yasal bir mülk olan Bank Asya'da hesap açılmasını, evdeki yasal kitapları, ABD seyahatlerini, sosyal medyada Zaman gazetesine kayyum atanmasını eleştiren ("Özgür basın susmaz" vb.) paylaşımlarını ve "Bizim Antalya" sitesinde turizm sektöründeki kriz ile PKK/hükümet politikalarını ele alan bir makale yazmasını terör örgütü üyeliği ve anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs suçlarına dayanak yapmıştır. Mart 2017'de davanın açılmasıyla Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesi mevcut delil durumuna göre önce tahliye kararı vermiş; ancak savcılığın, başvuruçunun telefonunda ByLock bulunduğuna dair sonradan dosyaya giren bir rapora dayanarak yaptığı itiraz üzerine başvuruçunun nisan ayında yeniden tutuklanmıştır. Ağır ceza mahkemesi Nisan 2018'de başvuruçuyu ByLock bağlantıları, evdeki yayınlar ve makaleleri esas alarak silahlı terör örgütü üyeliğinden 7 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırmış, bu hüküm onanarak kesinleşmiş, Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru ise Şubat 2018'de reddedilmiştir.

İhlaller

AİHM, Anayasa Mahkemesinin aksine, ilk tutuklama tarihi olan 26 Temmuz 2016'da dosyada henüz yer almayan ve yaklaşık sekiz ay sonra sunulan ByLock verisinin, ilk tutukluluğun "makul şüphe" standardını geriye dönük olarak haklı kılamayacağını belirtmiştir. Başvuruçunun Zaman gazetesindeki geçmiş mesleki faaliyetlerinin, o dönem tamamen yasal olan Bank Asya'da maaş hesabı bulundurmasının veya evindeki yasal yayınların tarafsız bir gözlemci nezdinde terör örgütü üyeliği şüphesi doğuramayacağını saptayan AİHM; Facebook paylaşımları ile turizm krizine yönelik eleştirel makalesinin şiddete azmettirici, övücü veya darbeyi destekleyen hiçbir unsur barındırmayan ve Sözleşme koruması altında olan yasal ifade hürriyeti sınırlarında kaldığını vurgulamıştır. Türkiye'nin OHAL dönemi derogasyon bildirimini tam olarak gözetmesine rağmen, tutuklama tedbirinin yasal makul şüphe eşiğinin çok altında kalarak tamamen keyfi uygulandığını, bu durumun Sözleşme'nin 15. maddesiyle de haklı gösterilemeyeceğini saptayan AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası (makul şüphe yokluğu nedeniyle hukuka aykırı tutuklama) ile 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun yeterli gerekçeden yoksun olması) ihlal edildiğine karar vermiştir. İkinci olarak Mahkeme,

gazetecilik faaliyetleri ve sosyal medya eleştirileri nedeniyle gerçekleştirilen bu hukuka aykırı tutukluluğun, doğrudan ifade özgürlüğü hakkına yönelik caydırıcı bir müdahale oluşturduğunu ve yasal dayanaktan yoksun bu kısıtlamanın demokratik bir toplumda gerekli kabul edilemeyeceğini belirterek Sözleşme'nin 10. maddesinin (ifade özgürlüğü) de ihlal edildiğine yediye karşı altı oyla (Hâkim Yüksel'in muhalefet şerhiyle) hükmetmiştir.

Kararla İlgili Diğer Hususlar

AIHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan hak ihlalleri ile başvurunun tutukluluk dönemine ilişkin ileri sürdüğü gelir kayıpları (maddi zarar) arasında doğrudan, somut ve doğrulanabilir bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle başvurunun maddi tazminat talebini reddetmiştir. Mahkeme, gazetecilik mesleği kapsamında haksız tutuklanmanın başvuru üzerinde yarattığı derin manevi mağduriyet ve acının telafisi amacıyla davalı Devletin başvurucuya 16.250 Avro manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Yargılama masraf ve giderleri yönünden ise başvurunun iç hukuk mahkemelerindeki harcamaları ile Mahkeme nezdindeki temsili kapsamında sunduğu resmi avukatlık faturaları ve posta makbuzları tam olarak belgeli ve makul oranda kabul edilerek, başvuru lehine toplam 4.406 Avro masraf ve gider tazminatı ödenmesi kararlaştırılmıştır.

DÖNMEZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE¹⁰⁸

OLAYLAR

Dava, terör örgütüne üye olma suçundan (Türk Ceza Kanunu'nun 314/2. maddesi uyarınca) mahkûm edilen 34 başvurunun başvurusuna ilişkindir. Başvurucuların mahkûmiyet hükümleri, temel olarak "ByLock" isimli şifreli mesajlaşma uygulamasını kullanmış olmalarına dayanmaktadır. Ulusal yargı makamları ve mahkemeler, ByLock uygulamasının yalnızca Cemaat mensuplarının kullanımına mahsus bir iletişim aracı olarak tasarlandığını, bu nedenle uygulamanın kullanılmasının tespit edilmesinin örgüt üyeliği suçundan cezalandırılma için tek başına kesin ve yeterli bir kanıt olduğunu kabul etmiştir. Süreç içerisinde yerel mahkemeler, ByLock kullanımı iddiasının yanı sıra Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan sendika/dernek/vakıf üyelikleri, örgütsel yayın bulundurma, sosyal medya paylaşımları ve

108 Dönmez ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 24039/21 ve diğer 33 başvuru, 23 Haziran 2026.

tanık beyanları gibi yan delilleri de kararlarına eklemiştir. Hatta bazı başvuruçular yönünden, ByLock üzerinden gerçekleştirilen iletişimlerin niteliği ve şifresi çözülmüş içeriklerine dair detaylı tespit ve değerlendirme raporlarının dosyaya sunulması beklenmeksizin, salt uygulamanın kullanıldığının saptanması mahkûmiyet için yeterli kabul edilmiştir. Başvuruçuların bu mahkûmiyet kararlarına karşı Anayasa Mahkemesine yaptıkları bireysel başvurular ise Yargıtay'ın emsal içtihatlarına atıfla esasa girilmeden şablon kararlarla reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, *Yüksel Yalçınkaya / Türkiye ve Demirhan ve Diğerleri / Türkiye* davalarındaki ilke ve tespitlerine sadık kalmıştır. AİHM, Türk mahkemelerinin ByLock uygulamasını kullanan herkese içerik ve kullanım amacına bakılmaksızın doğrudan suç isnat eden yeknesak yaklaşımının, kişilere yargılama aşamasında "objektif sorumluluk" yüklediğini ve bu durumun ceza hukukunun en temel güvencesi olan kanunsuz ceza verilmemesi ilkesiyle çeliştiğini saptamıştır. Başvuruçuların dosyalarında ByLock haricinde hiyerarşik bağı gösterebilecek başka yoğun örgütsel faaliyetlerin bulunabileceği ihtimali dışlanmasa da ulusal yargının ByLock'u mutlak ve tek başına bir mahkûmiyet kriteri olarak konumlandırması hukuka aykırı bulunmuştur. Bu mülahazalarla Mahkeme, ByLock kullanımına dayalı küresel cezalandırma pratiğinin öngörülebilir kanun ilkesini zedelediği gerekçesiyle Sözleşme'nin 7. maddesinin (kanunsuz ceza verilmemesi ilkesi) ihlal edildiğine karar vermiştir. Varılan bu yapısal ihlal tespiti nedeniyle başvuruçuların Sözleşme'nin 6/1. maddesi (adil yargılanma hakkı) ile hürriyet, haberleşme, inanç ve ayrımcılık yasağına (5, 8, 9, 10, 11 ve 14. maddeler) ilişkin diğer tüm şikâyetlerinin kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan hak ihlali ile başvuruçuların uğradığı iddia edilen manevi zararların telafisi açısından, ihlal bulgusunun tek başına yeterli ve adil bir tazminat oluşturduğuna karar vermiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlal edildiğine dair bu saptamanın ardından başvuruçuların, CMK 311/1-f maddesi uyarınca iç hukukta yargılamanın yenilenmesini talep etme haklarının bulunduğunu hatırlatmıştır. Ulusal yargılamaların bu kararın "sonuçları ve ruhu" ile tam bir uyum içinde yeniden başlatılmasının,

hak kayıplarının giderilmesi adına ilkesel olarak en uygun ve etkili telafi şekli teşkil edeceğini vurgulamıştır. Son olarak, emsal nitelikteki *Demirhan ve Diğerleri* kararına dayanılarak, seri şekilde Mahkeme önüne gelen bu takip başvurularına yönelik olarak başvurucular lehine herhangi bir yargılama masrafı ve avukatlık gideri ödenmesine gerek görülmemiş, adil tatmine ilişkin diğer tüm tazminat talepleri tamamen reddedilmiştir.

ÇALI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE¹⁰⁹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası örgüt üyeliği suçundan (Türk Ceza Kanunu'nun 314/2. maddesi uyarınca) mahkûm edilen 264 başvurucunun başvurusuna ilişkindir. Başvurucuların mahkûmiyet hükümleri, temel olarak "ByLock" kullanmış olmalarına dayanmaktadır. Ulusal mahkemeler, ByLock uygulamasının yalnızca Cemaat mensuplarının kullanımına mahsus bir iletişim aracı olarak tasarlandığını, bu nedenle uygulamanın kullanılmasının tespit edilmesinin örgüt üyeliği suçundan cezalandırılma için tek başına kesin ve yeterli bir kanıt olduğunu kabul etmiştir. Süreç içerisinde yerel mahkemeler, ByLock kullanımı iddiasının yanı sıra Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan sendika/dernek/vakıf üyelikleri veya buralarda istihdam edilme, yayın bulundurma, sosyal medya paylaşımları, Kakao Talk/Eagle gibi diğer uygulamaları kullanma, HTS kayıtları ve tanık beyanları gibi yan delilleri de kararlarına eklemiştir. Hatta bazı başvurucular yönünden, ByLock üzerinden gerçekleştirilen iletişimlerin niteliği ve şifresi çözülmüş içeriklerine dair detaylı tespit ve değerlendirme raporlarının dosyaya sunulması beklenmeksizin, salt uygulamanın kullanıldığının saptanması mahkûmiyet için yeterli kabul edilmiştir. Başvurucuların bu mahkûmiyet kararlarına karşı Anayasa Mahkemesine yaptıkları bireysel başvurular ise Yargıtay'ın emsal içtihatlarına atıfla esasa girilmeden şablon kararlarla reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, *Yüksel Yalçınkaya / Türkiye ve Demirhan ve Diğerleri / Türkiye* davalarındaki tespitlerine atıfla, yerel mahkemelerin ByLock deliline yaklaşımının yargılamanın usuli çerçevesini sakatladığını saptamıştır. Ulusal mahkemelerin, kilit delil niteliğindeki ByLock

109 Çalı ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 21763/20 ve 263 diğer başvuru, 23 Haziran 2026.

verilerine karşı başvuruçuların etkili bir şekilde itiraz etmelerini sağlayacak uygun güvenceleri sunmamasını, davanın özünü oluşturan temel iddiaları incelememesini ve kararlarını yeterli şekilde gerekçelendirmemesini usuli hakların özüne aykırı bulan AİHM, 15 Temmuz sonrası olağanüstü hal krizine rağmen hürriyet ve adil yargılanma kısıtlamalarının durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını vurgulamıştır. Bu mülahazalarla Mahkeme, ByLock kullanımına dayalı küresel ve yeknesak yargılama pratiğinin yerel mahkemelerce taraflı işletilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (adil yargılanma hakkı) ihlal edildiğine karar vermiş; adil yargılanma hakkının ihlali bulgusu ve bu durumun iç hukukta davanın yeniden başlatılması imkânını tanınması gerekçesiyle Sözleşme'nin 7. maddesi (kanunsuz ceza verilmemesi ilkesi) ile hürriyet, haberleşme, inanç ve ayrımcılık yasağına (5, 8, 9, 10, 11 ve 14. maddeler) ilişkin diğer tüm şikâyetlerin kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan hak ihlali nedeniyle manevi zararlara ilişkin olarak ihlal bulgusunun tek başına yeterli ve adil bir tazminat oluşturduğuna karar vermiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 6/1. maddesinin ihlal edildiğine dair bu saptamanın ardından başvuruçuların, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 311/1-f maddesi uyarınca iç hukukta yargılamanın yenilenmesini talep etme haklarının bulunduğunu hatırlatmıştır. Ulusal yargılamaların bu kararın "sonuçları ve ruhu" ile tam bir uyum içinde yeniden başlatılmasının, hak kayıplarının giderilmesi adına ilkesel olarak en uygun ve etkili telafi şeklini teşkil edeceğini vurgulamıştır. Son olarak, emsal nitelikteki *Demirhan ve Diğerleri* kararına dayanılarak, seri şekilde Mahkeme önüne gelen bu takip başvurularına yönelik olarak başvuruçular lehine herhangi bir yargılama masrafı ve avukatlık gideri ödenmesine gerek görülmemiş, adil tatmine ilişkin diğer tüm tazminat talepleri tamamen reddedilmiştir.

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz 2016 sonrası örgüt üyeliği suçundan (Türk Ceza Kanunu'nun 314/2. maddesi uyarınca) mahkûm edilen 595 başvuruçunun başvurusuna ilişkindir. Başvuruçuların mahkûmiyet hükümleri, "ByLock" kullanmış olmalarına dayandırılmıştır. Ulusal mahkemeler, ByLock uygulamasının münhasır bir iletişim aracı olarak tasarlandığını, bu nedenle uygulamanın kullanıldığının tespit edilmesinin örgüt üyeliği suçundan cezalandırılma için tek başına yeterli olduğunu kabul etmiştir. Süreç içerisinde yerel mahkemeler, ByLock kullanımı iddiasının yanı sıra Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan sendika/dernek/vakıf üyelikleri veya buralarda istihdam edilme, bazı yayınları bulundurma, sosyal medya paylaşımları, HTS kayıtları ve tanık beyanları gibi yan delilleri de kararlarına eklemiştir. Hatta bazı başvuruçular yönünden, ByLock üzerinden gerçekleştirilen iletişimlerin niteliği ve şifresi çözülmüş içeriklerine dair detaylı tespit ve değerlendirme raporlarının dosyaya sunulması beklenmeksizin, salt uygulamanın kullanıldığının saptanması mahkûmiyet için yeterli kabul edilmiştir. Başvuruçuların bu mahkûmiyet kararlarına karşı Anayasa Mahkemesine yaptıkları bireysel başvurular ise Yargıtay'ın emsal içtihatlarına atıfla esasa girilmeden şablon kararlarla reddedilmiştir.

İHLALLER

AİHM, *Yüksel Yalçınkaya / Türkiye ve Demirhan ve Diğerleri / Türkiye* davalarındaki tespitlerine atıfla, yerel mahkemelerin ByLock deliline yaklaşımının yargılamanın usuli ve maddi çerçevesini temelden sakatladığını saptamıştır. Türk mahkemelerinin ByLock uygulamasını kullanan herkese içerik ve kullanım amacına bakılmaksızın doğrudan suç isnat eden yeknesak yaklaşımının, kişilere yargılama aşamasında "objektif sorumluluk" yüklediğini belirten AİHM, bu durumun ceza hukukunun en temel güvencesi olan kanunsuz ceza verilmemesi ilkesiyle çeliştiğini vurgulayarak Sözleşme'nin 7. maddesinin (kanunsuz ceza verilmemesi ilkesi) ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca, esas delil niteliğindeki ByLock verilerine karşı başvuruçuların etkili bir şekilde itiraz etmelerini sağlayacak uygun

110 Kılıçarlan ve diğerleri/Türkiye Kararı, B. No. 16243/18 ve diğer 594 başvuru, 23 Haziran 2026.

güvencelerin sunulmamasını, davanın özünü oluşturan temel iddiaların incelenmemesini ve kararların yeterli şekilde gerekçelendirilmemesini usuli hakların özüne aykırı bulan Mahkeme, darbe girişimi sonrasındaki olağanüstü hal krizine rağmen adil yargılanma kısıtlamalarının durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının (adil yargılanma hakkı) da ihlal edildiğine hükmetmiştir. Varılan bu yapısal ihlal tespitleri nedeniyle başvuruçuların hürriyet, haberleşme, inanç ve ayrımcılık yasağına (5, 8, 9, 10, 11 ve 14. maddeler) ilişkin diğer tüm şikâyetlerinin kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir..

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında, saptanan hak ihlalleri nedeniyle manevi zararlara ilişkin olarak ihlal bulgusunun tek başına yeterli ve adil bir tazminat oluşturduğuna karar vermiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 7. ve 6/1. maddelerinin ihlal edildiğine dair bu saptamanın ardından başvuruçuların, CMK'nın 311/1-f maddesi uyarınca iç hukukta yargılamanın yenilenmesini talep etme haklarının bulunduğunu hatırlatmıştır. Ulusal yargılamaların bu kararın "sonuçları ve ruhu" ile tam bir uyum içinde yeniden başlatılmasının, hak kayıplarının giderilmesi adına ilkesel olarak en uygun ve etkili telafi şeklini teşkil edeceğini vurgulamıştır. Son olarak, emsal nitelikteki *Demirhan ve Diğerleri* kararına dayanılarak, seri şekilde Mahkeme önüne gelen bu takip başvurularına yönelik olarak başvuruçular lehine herhangi bir yargılama masrafı ve avukatlık gideri ödenmesine gerek görülmemiş, adil tatmine ilişkin diğer tüm tazminat talepleri tamamen reddedilmiştir.

KILIÇ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE¹¹¹

OLAYLAR

Dava, 15 Temmuz sonrası tutuklanan 17 kişinin başvurusuna ilişkindir. Başvuruçuların bir kısmı sınır kapılarında kaçarken, bir kısmı ise haklarında yakalama kararı bulunmasına rağmen teslim olmayarak firari durumdayken yakalanmış; aramalarda sahte kimlik belgeleri ele geçirilmiştir. Ulusal yargı organları tutuklama ve uzatma kararlarında; ByLock kullanımı, Bank Asya hesap hareketleri, kapatılan kurumlarda çalışma/üyelik, sosyal medya paylaşımları, HTS

111 Kılıç ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 356/18 ve diğer 16 başvuru, 23 Haziran 2026.

kayıtları ve tanık beyanlarına dayanmıştır. Adli merciler hürriyeti kısıtlayıcı bu kararları tesis ederken, isnat edilen suçun CMK 100'deki "katalog suçlar" arasında yer almasına atıfta bulunarak dosyadaki delil durumunu ve kaçma risklerini genel ifadelerle tekrarlamış, uzatma aşamalarında ise cezaevinde geçirilen süreyi gerekçesiz şekilde dikkate almıştır. Başvurucuların itirazları yerel mahkemelerce ve Anayasa Mahkemesince şablon gerekçelerle reddedilmiş; süreç içinde başvurucuların büyük çoğunluğu ilk derece mahkemelerince mahkûm edilmiştir

İHLALLER

AİHM, başvurucuların yakalanma anlarındaki somut kaçma teşebbüsleri, firari durumları ve sahte kimlik kullanmaları gibi nesnel olgular dikkate alındığında, ulusal mahkemelerin ilk tutuklama kararlarında "kaçma şüphesine" bireyselleştirilmiş bir ağırlık vermelerini soruşturmanın ilk aşaması için "ilgili ve yeterli" bulmuştur. Ancak sonraki uzatma kararlarında yerel yargının ilk tutuklama gerekçelerini basmakalıp formüllerle aynen tekrarladığını, zaman geçtikçe zayıflayan kaçma riskinin yargılamanın ileri aşamalarında halen devam edip etmediğini somut olgularla denetlemediğini ve adli kontrol gibi alternatif tedbirleri yalnızca şekilsel olarak reddettiğini saptamıştır. Türkiye'nin darbe girişimi sonrasındaki olağanüstü hal krizini ve derogasyon bildirimini tam olarak gözetmesine rağmen, her olayda en az bir yıl süren tutukluluk hallerinin gerekçesiz uzatılmasının durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını vurgulayan AİHM, tutukluluğun devamı kararlarında yeterli ve ikna edici hukuki gerekçelerin sunulmamış olması nedeniyle başvurucuların tamamı yönünden Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun gerekçelendirilmesi hakkı) ihlal edildiğine karar vermiş; varılan bu ihlal bulgusu ışığında Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi ile 5. madde altındaki diğer şikâyetlerin esasını ayrıca incelemeye gerek görmemiştir..

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, saptanan gerekçesiz tutukluluk uzatma ihlali ile başvurucuların ileri sürdüğü gelir kayıpları veya maddi zararlar arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle tüm maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Yaşanan mağduriyetin telafisi amacıyla Mahkeme, adil tazmin talebinde bulunmayan veya yasal süre sınırı içinde taleplerini ulaştırmayan 2 başvuru (39888/18 ve 20845/21 numaralı dosyalar) hariç tutulmak üzere, talepte bulunan kalan 15 başvurunun her birine manevi zararları ile ulusal ve uluslararası

adli süreçlerdeki yargılama masraf ve giderlerini müştereken karşılayacak şekilde 1.000 Avro maktu tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

KARASU VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE¹¹²

OLAYLAR

Çoğunluğu rütbeli asker, er ve polislerden oluşan 43 başvuru, 15 Temmuz darbe girişimine katıldıkları ve örgüt üyesi oldukları şüphesiyle yakalanarak iki yıl ile dört yıl altı ay arasında tutuklu kalmıştır. Ulusal mahkemeler tutuklama kararlarında; TRT, MİT ve Meclis gibi stratejik binalara saldırma, askeri araçları komuta etme ve putschistlere yardım etme gibi somut eylemlere dayanmıştır. Adli merciler kararlarında, isnat edilen suçların CMK 100/3'teki "katalog suçlar" arasında yer almasına atıfta bulunarak delil durumunu, kaçma ve delil karartma risklerini genel ifadelerle gerekçelendirmiş, uzatma aşamalarında ise cezaevinde geçirilen süreyi dikkate almıştır. Başvurucuların itirazları ve Anayasa Mahkemesine yaptıkları bireysel başvurular reddedilmiş; süreç içinde başvurucuların çoğu ilk derece mahkemelerince darbe teşebbüsü veya örgüt üyeliğinden mahkûm edilmiştir.

İHLALLER

AIHM, başvuru sahiplerinin darbe girişimine doğrudan katılan güvenlik gücü mensupları olmaları ve suç ortaklarının kaçması gibi nesnel olgular nedeniyle ilk tutuklama gerekçelerini OHAL süresince "ilgili ve yeterli" bulmuştur. Ancak OHAL'in kalktığı Temmuz 2018 sonrasındaki uzatma kararlarında yerel yargının basmakalıp gerekçeleri otomatik tekrarladığını, zamanla azalan kaçma riskinin devam edip etmediğini denetlemediğini ve alternatif tedbirleri şekilsel olarak reddettiğini saptamıştır. En az iki yıl süren tutukluluk süreleri dikkate alındığında, OHAL sonrasındaki gerekçesiz kısıtlamaların durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını belirterek, tüm başvuru sahipleri yönünden Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun gerekçelendirilmesi hakkı) ihlal edildiğine karar vermiş ve Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi altındaki şikâyetleri ise ayrıca incelememiştir.

112 Karasu ve diğerleri/Türkiye Kararı, 12589/18 ve diğer 43 başvuru, 23 Haziran 2026.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AIHM, saptanan gerekçesiz tutukluluk uzatma ihlali ile ileri sürülebilir maddi zararlar arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle tüm maddi tazminat taleplerini reddetmiştir. Yaşanan mağduriyetin telafisi amacıyla Mahkeme, ayırım gözetmeksizin talepte bulunan tüm başvuruçuların her birine manevi zararları ile ulusal ve uluslararası süreçlerdeki yargılama masraf ve giderlerini müştereken karşılayacak şekilde 2.000 Avro maktu tazminat ödenmesine hükmetmiştir..

İPEK/TÜRKİYE¹¹³

OLAYLAR

Koza İpek A.Ş. holdinginin büyük hissedarı Cafer Tekin İpek, MASAK, KOM ve SPK raporlarında yer alan usulsüz para transferleri, örtülü kazanç aktarımları ve holdinge ait medya organlarının hükümet karşıtı manipülatif yayınlar yaptığı iddiaları doğrultusunda Nisan 2016'da tutuklanmıştır. Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği, isnat edilen suçların CMK 100/3 maddesindeki "katalog suçlar" arasında yer almasını, ceza ağırlığını ve kaçma şüphesini gerekçe göstererek güveni kötüye kullanma ve terör örgütü üyeliği suçlarından hürriyeti kısıtlayıcı ilk kararı vermiştir. Soruşturmada dosyaya başvuruçunun ByLock kullanıcısı olduğuna dair emniyet tespiti eklenmiş ve Anayasa Mahkemesi de Eylül 2018'de bu veriye dayanarak bireysel başvuruyu reddetmişse de, Temmuz 2019 tarihli uzman raporuyla ByLock uygulamasının başvuruçu tarafından değil, bir diğer sanık tarafından kullanıldığı kesinleşmiştir. Ocak 2020'de mahkûm edilen başvuruçunun güveni kötüye kullanma cezası Nisan 2021'de kesinleşirken, örgüt üyeliği davası ise halen Yargıtay önünde derdesttir.

İHLALLER

AIHM, ilk tutuklama anında MASAK ve SPK raporlarında yer alan somut usulsüzlük tespitlerinin yasal bir "makul şüphe" sunduğunu belirterek Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi (makul şüphe yokluğu) şikâyetini kabul edilemez bulmuştur. Davanın esasına yönelik incelemede ise Mahkeme, ulusal yargının "katalog suçlar" için öngörülen varsayılan yasal

113 İpek/Türkiye Kararı, Başvuru No.71299/16, 23 Haziran 2026.

karinelere sığınarak bireysel risk analizi yapmamasını ve kaçma riskini 3 yılı aşan tutukluluk boyunca soyut, basmakalıp şablon ifadelerle tekrarlamasını kusurlu bulmuştur. Türkiye'nin darbe girişimi sonrasındaki OHAL derogasyonunu gözetmesine rağmen, bu derece uzun bir tutukluluk sürecinde kararların gerekçesiz bırakılmasının durumun kesinlikle gerektirdiği sınırları aştığını vurgulayan AİHM, hürriyet kısıtlamasının devamı için adli kararlarda "ilgili ve yeterli" gerekçelerin sunulmamış olması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrasının (tutukluluğun gerekçelendirilmesi hakkı) ihlal edildiğine karar vermiş ve süre makullüğü ile diğer usuli şikâyetlerin ise ayrıca esastan incelenmesine gerek görmemiştir.

KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM, saptanan gerekçesiz tutukluluk uzatma ihlali ile ileri sürülen ticari gelir kayıpları (maddi zarar) arasında doğrudan bir nedensellik bağı kurulamadığı gerekçesiyle başvurucunun 100.000 Avroluk maddi tazminat talebini tamamen reddetmiştir. Özgürlükten mahrum bırakılmanın yarattığı manevi mağduriyetin karşılığı olarak Mahkeme, başvuru lehine 3.500 Avro manevi tazminat ve belgelendirilen yasal süreç harcamaları karşılığında 500 Avro masraf tayin etmiştir.

X. YILLARA GÖRE AİHS İHLAL MADDELERİ VE KARAR DAĞILIM TABLOSU

Yıl	Karar Sayısı	Başvurucu Sayısı	Toplam Tazminat (EUR)	AİHS Maddesi, İhlal Konusu ve İhlal Verilen Kişi Sayısı (Yıllık / Genel Toplam)	İhlal Verilen Kararlar (Kişi Sayıları)
2018	2	2	43.100	Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 2 / Genel: 4.107) Madde 10: İfade Özgürlüğü (Bu Yıl: 2 / Genel: 16)	Madde 5: Mehmet Hasan Altan (1), Şahin Alpay (1) Madde 10: Mehmet Hasan Altan (1), Şahin Alpay (1)
2019	1	1	10.000	Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 1 / Genel: 4.107)	Madde 5: Alparslan Altan (1)
2020	3	12	174.000	Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 11 / Genel: 4.107) Madde 6: Adil Yargılanma Hakkı (Bu Yıl: 1 / Genel: 3.650) Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı (Bu Yıl: 1 / Genel: 157)	Madde 5: Baş (1), Sabuncu ve diğerleri (10) Madde 6: Pişkin (1) Madde 8: Pişkin (1)
2021	11	438	2.351.605	Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 437 / Genel: 4.107) Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı (Bu Yıl: 1 / Genel: 157) Madde 10: İfade Özgürlüğü (Bu Yıl: 8 / Genel: 16)	Madde 5: Atilla Taş (1), Ahmet Hüsrev Altan (1), Murat Aksoy (1), Tercan (1), Akgün (1), Turan ve diğerleri (427), Ilıcak No 2 (1), Bulaç (1), Şık (1), Öğreten ve Kanaat (2) Madde 8: Tercan (1) Madde 10: Atilla Taş (1), Ahmet Hüsrev Altan (1), Murat Aksoy (1), Öğreten ve Kanaat (2), Yasin Özdemir (1), Ilıcak No 2 (1)
2022	12	565	2.707.060	Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 532 / Genel: 4.107) Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı (Bu Yıl: 33 / Genel: 157) Madde 10: İfade Özgürlüğü (Bu Yıl: 1 / Genel: 16)	Madde 5: Taner Kılıç 2 (1), Acar ve diğerleri (50), Ulusoy ve diğerleri (21), Bayram ve diğerleri (108), Ataman ve diğerleri (31), Geleş ve diğerleri (70), Başer ve Özçelik (2), Moral ve diğerleri (32), Sevinç ve diğerleri (135), Güngör ve diğerleri (82) Madde 8: Nuh Uzun ve diğerleri (14), Subaşı ve diğerleri (19) Madde 10: Taner Kılıç 2 (1)
2023	18	599	2.290.436	Madde 3: Kötü Muamele Yasağı (Bu Yıl: 8 / Genel: 47) Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 558 / Genel: 4.107) Madde 6: Adil Yargılanma Hakkı (Bu Yıl: 1 / Genel: 3.650) Madde 7: Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz (Bu Yıl: 1 / Genel: 2.422) Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı (Bu Yıl: 42 / Genel: 157) Madde 10: İfade Özgürlüğü (Bu Yıl: 2 / Genel: 16) Madde 11: Örgütlenme Özgürlüğü (Bu Yıl: 1 / Genel: 1) Ek Protokol 1/M. 2: Eğitim Hakkı (Bu Yıl: 3 / Genel: 3)	Madde 3: İlerde ve diğerleri (8) Madde 5: Abdullah Kılıç (1), Ayvaz ve diğerleri (131), Kılınçlı ve diğerleri (13), Eriş ve diğerleri (45), Kolay ve diğerleri (284), Mecit ve diğerleri (82), Karaca (1), Baransu (1) Madde 6: Yüksel Yalçinkaya (1) Madde 7: Yüksel Yalçinkaya (1) Madde 8: Telek ve diğerleri (3), Hallaçoğlu ve diğerleri (3), Çaylı ve Serli (2), Mehmet Demir (1), Canavcı ve diğerleri (3), Burgaç ve diğerleri (18), İlerde ve diğerleri (11), Halit Kara (1) Madde 10: Abdullah Kılıç (1), Uslu (1) Madde 11: Yüksel Yalçinkaya (1) Ek Protokol 1 / Madde 2: Telek ve diğerleri (3)
2024	22	1.999	9.724.067	Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 1.917 / Genel: 4.107) Madde 6: Adil Yargılanma Hakkı (Bu Yıl: 78 / Genel: 3.650) Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı (Bu Yıl: 4 / Genel: 157) Madde 10: İfade Özgürlüğü (Bu Yıl: 2 / Genel: 16)	Madde 5: Parıldak (1), Altun ve diğerleri (23), Kuriş ve diğerleri (26), Kaplan ve diğerleri (223), Tanyaş ve diğerleri (240), Manav ve diğerleri (128), Keskin ve diğerleri (131), Sert ve diğerleri (207), Keşler ve diğerleri (172), Taş ve diğerleri (213), Deniz ve diğerleri (237), Aydın Sefa Akay (1), Duymaz ve diğerleri (314), Çinici (1) Madde 6: Kartal (1), Gülcü ve diğerleri (50), Sözen (1), Şişman ve diğerleri (11), Kurtoğlu, Karacık ve diğerleri (8), Kurkut ve diğerleri (7) Madde 8: Sil ve diğerleri (3), Aydın Sefa Akay (1) Madde 10: Parıldak (1), Baysal (1)

Yıl	Karar Sayısı	Başvurucu Sayısı	Toplam Tazminat (EUR)	AIHS Maddesi, İhlal Konusu ve İhlal Verilen Kişi Sayısı (Yıllık / Genel Toplam)	İhlal Verilen Kararlar (Kişi Sayıları)
2025	27	3.366	3.054.566	Madde 3: Kötü Muamele Yasağı (Bu Yıl: 38 / Genel: 47) Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 493 / Genel: 4.107) Madde 6: Adil Yargılanma Hakkı (Bu Yıl: 2.700 / Genel: 3.650) Madde 7: Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz (Bu Yıl: 1.808 / Genel: 2.422) Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı (Bu Yıl: 47 / Genel: 157)	Madde 3: Kacır ve diğerleri (35), Güngöray (1) Madde 5: Elibol ve diğerleri (51), Amirov (1), Tüzemen ve diğerleri (117), Mustafa Demirhan (1), Budak ve diğerleri (94), Çetin ve diğerleri (137), Balıkcı ve diğerleri (86), Özoğlu ve diğerleri (4), Atça ve Çelebi (2) Madde 6: Demiryürek ve diğerleri (42), Olcay ve diğerleri (30), Benli ve diğerleri (6), Tosun ve diğerleri (84), Şimşek (1), Akarsu (1), Demirhan ve diğerleri (239), Öztürk ve diğerleri (5), Sayınıçit ve diğerleri (3), Seyhan ve diğerleri (852), Karslı ve diğerleri (1436), Yıldırım (1) Madde 7: Demirhan ve diğerleri (239), Bozyokuş ve diğerleri (133), Karslı ve diğerleri (1436) Madde 8: Özoğlu ve diğerleri (4), Atça ve Çelebi (2), Kacır ve diğerleri (37), Özdemir (1), Gür ve Bedir (2), Emre (1)
2026	18	1.074	511.606	Madde 3: Kötü Muamele Yasağı (Bu Yıl: 1 / Genel: 47) Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı (Bu Yıl: 156 / Genel: 4.107) Madde 6: Adil Yargılanma Hakkı (Bu Yıl: 870 / Genel: 3.650) Madde 7: Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz (Bu Yıl: 613 / Genel: 2.422) Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı (Bu Yıl: 29 / Genel: 157) Madde 10: İfade Özgürlüğü (Bu Yıl: 2 / Genel: 16)	Madde 3: Yasak (1) Madde 5: Çakar ve diğerleri (16), Yaman ve diğerleri (77), Tuncer Çetinkaya (1), Topuz (1), Kılıç ve diğerleri (17), Karasu ve diğerleri (43), İpek (1) Madde 6: Gürmen (1), Kandemir (1), Kaya ve diğerleri (4), İ.Ç. (1), Felemez ve diğerleri (4), Kılıçarslan ve diğerleri (595), Çalı ve diğerleri (264) Madde 7: Yasak (1), Kılıçarslan ve diğerleri (595), Dönmez ve diğerleri (17) Madde 8: Altıntop ve diğerleri (29) Madde 10: Öztürk (1), Topuz (1)
TOPLAM	114	8.056	20.866.440 €	-	-

Madde Bazında Genel Dağılım Özeti

AIHS Maddesi	Karar Sayısı	Toplam Kişi
Madde 3: Kötü Muamele Yasağı	4 Karar	45 Kişi
Madde 5: Özgürlük ve Güvenlik Hakkı	63 Karar	4.106 Kişi
Madde 6: Adil Yargılanma Hakkı	27 Karar	3.650 Kişi
Madde 7: Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz	7 Karar	2.422 Kişi
Madde 8: Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı	21 Karar	157 Kişi
Madde 10: İfade Özgürlüğü	15 Karar	16 Kişi
Madde 11: Örgütlenme Özgürlüğü	1 Karar	1 Kişi
Ek Protokol 1/Madde 2: Eğitim Hakkı	1 Karar	3 Kişi